Milliyet
YAYINLARI

ÇOCUK KİTAPLARI DİZİSİ

26

Halil Kocagöz

ÖTLEĞEN KUŞU

Milliyet
YAYINLARI

ÇOCUK KİTAPLARI DİZİSİ

Halil Kocagöz

ÖTLEĞEN KUŞU

Ege çevresinin eşsiz kıyılarını, dağlarını, ormanlarını başarıyla canlandıran HALİL KOCAGÖZ'ün "ÖTLEĞEN KUŞU"nda, bu şiirli tabiat tasvirlerinin yanısıra, çocuk romanlarında aranan bütün nitelikleri ve konuları da bulacaksınız: Oyunlar, gelenekler, görenekler, ulusal bayramlar, sünnet düğünleri, vb...

Eserin bir başka özelliği, Atatürk'ün Ege'ye gelişinin o coşkunluk yaratan günlerini de bütünüyle yansıtmasıdır.

Kısacası, çocuk okurlarımıza akıcı, sürükleyici ve gerçekten başarılı bir yerli roman daha sunuyoruz.

10 lira

HALİL KOCAGÖZ

ötleğen kuşu

Milliyet
YAYINLARI

MİLLİYET YAYIN LTD ŞTİ YAYINLARI
Çocuk Kitapları Dizisi : 26

Yayın hakkı (Copyright) : Milliyet Yayın Ltd Şti.

●

Birinci Baskı : Aralık 1971

Bu kitap GÜL Matbaasında dizilmiş
MİLLİYET tesislerinde basılmıştır.

«Kızım Esen'e, oğullarım Tanıl ve Barış'a»

ÖTLEĞEN KUŞU'NUN ÜLKESİ

BURASI, parsların dolaştığı Beşparmak dağlarından, Söke ilçesine kadar uzanan bir ovanın ucundadır. Ulu Beşparmak'ların yanında daha boysuz kalan Samsun dağlarının Sisam adasına boynunu uzattığı bir çıkıntı vardır; Dipburun derler oraya.

Yüksekten bakılınca. Sisam adasını yutmak için, denize yeni atılan bir timsah gibidir.

Bizim Tuzburgazı köyümüz, bu dağın ovaya bakan yamacındaydı Köyün hemen altında, buğday tarlaları, kıvrıla kıvrıla akan Büyükmenderes ırmağını kucaklar. Irmağın yüzyıllardır doldurduğu denizin sığ bölümünde, sazlıklar ve balık tutmaya yarayan dalyan ta, uzaklardan görünürdü.

Dağın, denize dikey gelen yanı, ıssız sarp kayalıklarla kesilmişti. Irmak, yazın masmavi gökler altında ak martıların, su çulluklarının uçuştuğu bir sessizlikte sanki akmıyor gibi durur: kış gelince de gök gürültülerine karışıp, geçici çağlayanların sesiyle denize doğru koşan, ağzından ak köpükler saçılan uzun yeleli atlara benzerdi.

Bizim köye, Söke ilçesinden gelen, yılların yıprattığı, yarısı taş, yarısı toprak bir yol vardır Köyü aşınca üçe bölünür: İki küçük keçiyolu; bir de araba

yolu... Sonra sürer gider oradan, dağlara doğru yükselir, yükselirdi.

Bana öyle gelirdi ki, bu yollardan biri yeryüzünün en uzak doruklarına, göklere, belki de aya, güneşin uydusu olan en yakın yıldızlara giderdi. Öylesine bir yükselişi vardı ki, uygarlığa olanca hızıyla atılan çağımızın bir örneği gibiydi.

İkinci yol, ninelerimizin anlattığı masalların yoluydu sanki. Devlerin, Keloğlanların, çöpçatanların, Pamuk Prenseslerin yolu... Yolun biri, nasıl yeryüzünün sonsuz yüceliğine varıyorsa, öteki de onun sonsuz derinliğine dönüyordu.

Çünkü, bu yolun bittiği yerde, birdenbire ağaçlar sıklaşır, otlar yükselir, kayalar seyrekleşir; pınarlar, dereler büyülü türkülerle, kuş cıvıltılarına karışır. Ağaçlar, fısıltıyla, yeşil yataklarına

uzanmış kır çiçeklerine, dağ çileklerine, masallar, hikâyeler anlatır...

Üçüncü yol, bu ormanın kıyısından geçen, sık sık gidip döndüğümüz; yer yer killi, çakıllı, kumlu bir yoldur. Tahta köprücüklerle dereleri aşan, hatta bitti sandığımız dönemeçlerde, böğürtlen kümelerini, küçük tepecikleri çeviren bir yol...

Ama en önemlisi, ormanın taa derinlerinden gelen ve yoldan geçenleri ansızın durduruverecek güzellikte öten Ötleğen kuşunun sesiydi... Her geçişte duyar, dinler, onu öylesine merak ederdim ki... Babama sorardım hep ya da kaygısız avcılara sorardım...

— Serçeye benzer, bir çalı bülbülü derlerdi!..

O günlerde tek amacım onu bulmak, onunla konuşmak, belki de yumuşacık tüylerini okşamaktı Hey gidi... Bütün ülküler, bütün umutlar gibi, ben

durdukça o da susar, ben yürüdükçe o da şakımaya başlardı.

— Benim sevdiğim o, derdim; iyi ama, sevildiğini nereden bilecek?

Sonra da çağırırdım:

— Gel, minik kuş! Gel, avuçlarıma kon!..

Önceleri düşsel bir varlıktı o... Yine de çok az bulunan kuşlardandı. Ama ardına düşülmeden tutulamayacağını, yüreğimin sesini aklımla birleştirmeden onu ele geçiremeyeceğimi anladım. Yavaş yavaş da bu düşünceye artık kendimi inandırır oldum.

— Bir gün derdim, bir gün ayaklarım, kollarım güçlenecek, nasıl olsa seni bulacağım!

— Ama ne gezer? Sekiz yaşıma gelinceye kadar, bütün yazlarım onu düşünmekle geçti Bir kere olsun görememistim Sanki benimle sonsuza kadar süren bir saklambaç oynuyordu.

— Heeeyt! derdi bir çalının arkasından; heeeyt, buradayım!

Koşardım oraya. Boşuna... Çalıları tüy gibi bir yel sallamakta, kuşun yerindeyse yeller esmekte...

Çınarlar gülümserdi bana. Hayıtlar el sallardı Bu defa sanki bütün ağaçlar konusurdu benimle. Düşünürdüm:

«Deliceler. ahlatlar ellerimiz değdikçe nasıl da güzelleşiyorlar? Babam aşı yaptıkça. parmak büyüklüğünde zeytinler. sulu sulu armutlar veriyorlar.. Biz insanlar olmasak. şu güzelim dağ çileklerini. kuş üzümlerini kim tadacak? Bülbülleri kim dinlevecek. kim dinleyip de duyuracak? Güzellikleri kim görüp anlatacak?»

Biz insanlar olmasak. hayatı çoğaltan. tabiata güç katan bir eksiklik olmaz mıydı acaba?

— Demek ki onlar bizim için, biz de onlar için varız! derdi babam.

Bu sözlerin anlamını sonradan daha iyi sezebildim. Ama ilk tohum, işte o gün içime düşmüştü. Bir düşüncenin tohumu olamaz mı sandınız? Olur elbet.

O tohumu, yüreğimin bir yerlerine iliştirip yürürdüm çaresiz. Yolun sonu, deniz kıyısına yakın bir düzlüğe inerdi.

Burada, uçsuz bucaksız bir ormanı geçtikten sonra, birdenbire karşınıza bir fabrika çıkıverirdi.

İşte bu fabrikanın yönetmenliğini yapardı babam. Bir yanda kesilmiş ağaç kütükleri, öte yanda üst üste yığılmış keresteler... Onları ilçeye götürecek kamyonları, arabaları beklerdi.

Buraya her gelişte babamı, camlı odada defterleri karalarken ya da sayısı onbeşi geçmeyen işçilere komutlar verirken bulurdum.

Genç yaşında saçları şakaklarının üzerinden ağarmış, ama karalığını daha yitirmemiş burma bıyıklarıyla, babacan

bir kişiydi... Kendisini ilk defa göreni bile hemen etkileyiverirdi. Ara sıra kızıp parladığı olurdu ama, hemen ardından gönül almasını da bilirdi. Üstelik, çalışkanlığına da diyecek yoktu doğrusu. Belki de, bizim evin, köyün öteki evlerine göre, daha alımlıca oluşunu daha varlıklı durumumuzu onun bu yeteneğine borçluyduk.

İlkyazdan güz yağmurlarına kadar işi başından aşkın olurdu babamın Ben de sık sık bu yoldan fabrikaya gidip gelmeye başlardım.

Okulların kapandığı. leyleklerin o dam senin. bu baca benim der gibi yuvalarına dönmeye. yaban güllerinin açmaya başladığı günlerde, babam, kolları sıvar bitmez tükenmez bir çalışmaya girisir, çok geceler köye bile uğramazdı.

Ona orada kavusurdum: Ötleğen kuşunun mutlu sesini dinleyerek geçtiğim yolun sonunda...

Bu yüzden, yazın gelmesini dört gözle bekler, bulutsuz gökleri göreceğim günleri iple çekerdim. Çünkü annemin sarmaladığı yemek çıkınını babama götürmek, bana tatlı bir güven verirdi. Yola çıkınca da bir türkü takılırdı dudaklarıma:

«Bir küçücük arslancık varmış,
Babası onu çokça severmiş....
Sen benim ca-ca-canımsın dermiş,
Sen benim ya-ya-yavrumsun dermiş..

.....

Bu masalın da sonu pek hoşmuş,
Söylemem onu, sonu pek hoşmuş...»

ÜÇ ARKADAŞ YOLA ÇIKIYOR

BİR GÜNDOĞUMUydu. Horozlar gereğinden daha çok bağrışıp çığrışıyordu.

Önce, uyku şaşkınlığı içinde, gözlerim yarı kapalı, sağa sola döndüm. Uzaktan uzağa buzağıların «Muuu»lamasını, kuzuların melemesini, ovaya inen sürünün çıngıraklarını dinledim. Komşu Halim amcaların kuyusundan su çeken dolabın «Tık... tık..» ları, o sabahın saydam havası içinde öy-

lesine yakından duyuluyordu ki... Birden gözlerimi açtım.

Şöyle iki yakama bakınıp kendimi bulmaya çalıştım: Kardeşlerim aydınlık yüzleriyle mışıl mışıl uyuyor. Annem kalkmış, yatağı toplanmış Avluda yayık dövüyor olmalı. Biraz gerindim, sonra yerimden yay gibi fırladım.

— Nihat, hey!...

— Nihat, haydi davran, uyan artık, geç kalıyoruz!..

Sanırım, uyku arasında horoz sandığım, bizim arkadaşlarmış. Komşunun Metin, Bakkal Selim'lerin Nuri gelmiş bile... Hemen o gün, güvercin mağaralarına kadar inmek için sözlestiğimizi hatırlayıverdim. Kanadı usulca araladım. Baktım; avlunun taş duvarına dayanmışlar, arada bir bağırıyor, sonra annemi kızdırmaktan ürkerek bir süre susuyorlardı. Kanadı biraz daha araladım, işaret

parmağımı dudağıma götürerek, «Susun» işareti yaptım:

— Şiiişşşşt, çocukları uyandıracaksınız. Geliyorum işte!..

— İyi ya, ne bağırtıp duruyorsun bizi? dedi, Nuri.

Yiyecekmiş gibi ters ters baktı. Ben, oralı olmadan, çarçabuk giyinmeye koyuldum. Tulumbada yüzüme su çırptım. Masanın üstünde duran bazlamadan kocaman bir parça kopardım, taze peynirden de bir topak aldım. Annem bu başıboş çabukluğumu görünce, yayığı dövmeyi durdurdu;

— Hele hele şuna bak, dedi. Sütünü bile içmemiş. Ne oluyor öyle, ardınızdan Kesikçilerin boğası mı kovalıyor? Hem babanın yemeğini hazırlamadım. daha çökelekli çalkama yapacağım. Onu da götüreceksiniz...

Bir yandan bazlamayı atıştırırken,

bir yandan söz yetiştirmeye çalışıyordum:

— Olur anacım, güzel anacım... Biz, ineği çayırda çobana verinceye kadar, sen babamın çıkınını dürmüş olursun...

— Peki! dedi annem. Ardından da, «Ah yaramaz çocuklar!» der gibisine, başını iki yana salladı.

Anlayışlı bir kadındı. Oldukça geniş düşünceliydi de. Her bulunduğu yere uymasını bilirdi. İlçede doğup büyümüş, sonra babamla evlenince, buraya gelip yerleşmişlerdi. Hiç boş durmazdı. Tığ işleri, yazma oyası elinden düşmez, sedir yastıklarına renk renk ipliklerle, sutaşlarıyla, pullarla çiçekler döktürürdü... Tertemiz evimiz onun tertemiz bakışlarıyla doldukça, gözümüz gönlümüz açılırdı.

Herkesin annesi gibi çok güzeldi...

Her anne gibi sevecen yüzlü, yumu-

şacık tenli, süt kokulu, bal sesli, iyi yürekli bir kadıncıktı.

Bu yüzden, annemin, «Ah yaramaz çocuklar,» der gibi başını sallayışı, bize «Bir kuş gibi özgürsünüz!» anlamına geldi. Sevinçle sıçraştık, koşuştuk. Ahıra vardık. Karanfil'le alaca buzağısını önümüze katıp çayırda bütün köyün sığırlarını otlağa götürmek üzere bekleyen sığırtmaçlara verdik.

Günün tazeliği, sarı - yeşil otlara bir pembelik katmıştı. Alacalı buzağı, ilkyaz şenliğini kutlarcasına oradan oraya koşarken, Karanfil de durmuş, ağzından taşırdığı bir tutam otla, öğünç içinde yavrusunu gözetliyordu.

Tam geriye döneceğimiz sırada, hiç ummadığımız birşey oldu.. Ansızın top gibi fırlayıp, kendimi otların üstünde, yerde buluverdim. Benim kızmam gerekirken baktım, bizim Metin küplere binmiş. Nuri'ye çatıyordu:

— Durup dururken niye çelme attın ona? Söylesene, ha?...

Nuri, kasıklarını tuta tuta, kahkahalarla gülüyordu...

Davranışı bana olağan gelmişti oysa. Çünkü, bizlerden daha iri yapılı olması yüzünden, sınıfımızda onunla kimse başedemezdi. Islatmadığı çocuk. çimdirmediği kız kalmamıştı... Hemen oturduğum yerden söylendim:

— Kızma be Metin! Doğrusu, yerinde bir şaka. Hem de hiçbir yanım acımadı.

Ne de olsa. herkesin yumuşak bir yanı vardır içinde. Nuri, bu sefer geldi. beni yerden kaldırdı, üstümü başımı silkeledi. Dik. kara saçları, sarı buğday benzi, kahverengi gözleriyle, 'gücümü kabul ediyorsun. değil mi' dercesine bana bakmaya başladı. Sonra. özür diler gibi. Metin'e bir "el-ense" çekti. Metin:

— Arslan Nuri diye, bağırdı. Senin-

ki, çayırın bitiminde sevinçten, değme cambazlara taş çıkartacak biçimde, üst üste iki taklak attı.

Eve uğradığımızda, annem ayranı dövüp, kaymağını ayırmış, çökelekli çalkama için ocağın başına çökmüştü. Kardeşlerim de uyanmışlardı. Ayşe hayatlığı süpürüyor; Hasan sedirin altından bir karpuz çıkarıp üzerine oturmuş;

— Deh... Deh... Deh!... diye yürütmeye çalışıyordu.

Annem seslendi:

— Geldiniz mi çocuklar? Az daha eyleşiverin, nerdeyse pişti bu, dedi.

Yuvarlak çatılı fırının kapağını açıp şöyle bir göz attı...

Metin, Pamuk'un yanına varmış. kabarık tüylerini okşuyordu. Nuri, yıkık duvar tuğlalarından iki sıra dizerek ona bir evcik yaptı. Doğrusu Pamuk da çok anlayışlıydı. Bizi hoşnut etmek için, tuğlaların üstünden atlamadı da, ağırbaşlı

bir insan gibi, bir tahtayla örttüğümüz kapısından, girip çıkmaya başladı.

Nuri onu öylesine sevdi ki, yatırıp gıdıklamaya, karnını mıncıklamaya koyuldu. Pamuk da çaktırmadan elinden fırladı ve kurtulur kurtulmaz soluğu Metin'lerin bahçesinde aldı. Biz de yığma taş duvarı atlayarak ardından koşuştuk. Bizimki koca incir ağacına tırmanmış, kendisini yaprakların arasına gizlemişti bile.

O sırada bakışlarımız ağaca takıldı Köklerinden dallarına kadar, buruşuk bir yüzü andıran büklüm büklüm oyukları vardı.

Ama belki de bu ağaç gençti daha. Hatta kasları gerilmiş, damarları belirli bir koşucuya da benzetilebilirdi. Eğik gövdesinin en kalın dalında, bildim bileli sallandığımız bir salıncak asılı dururdu.

Zeynep oradaydı. Pamuğun yıldırım

gibi ağaca tırmanışını gözlemişti ama, Nuri'nin hayvanlara hışmını bildiğinden, bu olayı görmemiş gibi davranıyordu. Salıncağın minderine yarı oturmuş; dolap beygirinin, kuyunun çevresine döne döne oyduğu çukurdan gelip geçmesini gözler gibi yapıyordu. Sonra:

— Babaannem size köfte yaptı, dedi.

Ayaklarını yerden ayırmadan sallanmaya koyuldu.

— Dur bakalım, dedi Metin. Biz gidince nasılsa bol bol binersin...

Onu indirip, salıncağa kendi atladı. Bu işin ustasıydı. Ayaklarını yere değdirmeden hızlanabiliyordu. Zeynep, mızıldadı:

— Bunu ben de yapabilirim, işte! Yalnız, azıcık hızlandırıverin.

Zeynep'in onun ulaştığı yere varmak için gösterdiği çaba da görülecek şeydi hani. Pembecik dilini çıkarıyor, sonra

dişleriyle dudaklarını eziyor; dönüşte, boşluğa düşüyormuşçasına, kısa kısa soluklar alıyordu. Etekleri savrulurken, mavi gözleri ışıldıyor, çığlıklar atıyordu:

— Hey, bakın bakın, gördünüz mü, işte değdim!

Böyle diyordu ama, bir türlü uçlardaki küçük yeşil sürgünlere ayağını değdiremiyordu. Biz de oturmuş onun yaptığı hareketlere kahkahalarla gülüyorduk. Yola çıkacağımızı bile unutmuştuk. Bereket, annemin avlu duvarından ünleyen sesi. bize bunu hatırlatıverdi.

— Huuuu!.. Çocuklar!.. Çıkını hazırladım... Haydi!..

Varıp çıkını aldık. Metin'in babaannesi Hafizanım Teyze de baharatlı kabak köftelerini sarıp sarmalamıştı. Yola çıkarken: annem:

— Geç kalmayın. uslu uslu gidin, güzel güzel gelin, dedi.

Bir kargıyı ikiye bölüp çıkınları

ucuna geçirdik; sırtımıza vurduk. Köyün tavuklar kaçışan dar sokaklarını bir çırpıda geçtik. Ortalık ıssızdı; Kimi aşında, kimi örgüsünde, kimi işinde... Köyden çıkınca, anızı ter içinde süren atlara ilgiyle baktık. Çepnilerin İbram Amca, yorulan beygirleri değiştiriyor, onların yerine arabaya ötekileri koşuyordu.

Birden öğretmenimizin bir sözü aklıma geldi.

«Tabiatla savaş, en kutsal savaştır» derdi.

Bu cümleyi böylece mırıldanmış olacağım ki Nuri, 'bu da ne söylüyor, neler yumurtluyor' gibisinden şaşkın şaşkın yüzüme bakmaya başladı.

— O ne? dedim. O cebindeki?..

— Şişe, dedi Nuri, Çayağzı'nda balık çok...

— Onlar balık değil, kara kuyruklu kurbağa yavruları! dedi Metin.

— Sanırım sazan da olacak, diye karşılık verdim. Bir de sarıbalık...

— Ne bulursak tutarız işte, dedi Metin. Zeynep'e, Ayşe'ye, Hasan'a götürürüz.

Bunu der demez de çıkını kargıdan çıkardı. Eğlence gecesinde oynadığımız bir oyunun türküsünü mırıldanarak kargıya at gibi bindi:

«Haydi de dah dah dah dah
Gidiyor tık tak tık tak
Küheylana bak!
Haydi tırısa
Nal da kırılsa
Tıkıdık tak tak
Gider hey!»

Derken biz de ona uyduk. Türkü bitince öne geçtim; sesimi kalınlaştırmaya çalışarak komut bölümünü ben söyledim:

«Bizim atlar yaramaz,
Su içmeden duramaz,

Haydi inelim,
Su içirelim...»

Gerçekten de küçük kayacıkları aşmış, dereye gelmiştik.

Orada, elimizdeki çıkınları masa gibi kesilmiş bir ağaç kütüğünün üstüne bıraktık. Sulara doğru ağan otların üzerine oturarak pabuçlarımızı çıkardık. Mendillerimizi, açtık. Suyun tatlı serinliği, önce bileklerimize, sonra dizlerimize yayıldı. Nuri, kahverengi gözlerini açmış, suyun içini tarıyor; Metin, sarı kirpiklerini kırpıştırarak eğilmiş bağırıyordu:

— İşte işte, bu yakadalar!.. Bu yana gelin, bu yana...

Derede, kayaların oyduğu bir gölcük vardı. Biz de mendillerimizi suyun aktığı yönün tersine sürerek yaklaştık. Böylece, küçücük balıkların ağımıza düşmesini sağlıyorduk. Bu küçük şeytanlar pırıl pırıl pulları, minicik yüzgeçleriyle,

öylesine çabuk yön değiştiriyorlardı ki... Ama çabaları boşunaydı, sonunda hepsi teker teker mendillerimizin ağına düştüler. Onları suyla birlikte avuçlarımıza alarak şişeye boca ettik.

Bazıları küçücük ve saydamdı, içlerindeki tel gibi kılçıkları görünüyordu. Bir emzikli çocuk gibi, suyu ağızlarıyla çekiyor, sonra da solungaçlarından dışarı veriyorlardı...

— Bunlara Kocakafa derler, dedi Nuri...

Metin, başını kaldırdı:

— Hayır, yavru sazan derler. Ancak onlar çağlayanları dikine aşıp buralarda yumurta bırakabilirler...

Şişenin dibinde kara kuyruklu kurbağa yavruları da vardı... Bütün denizlerin balıkları elimizdeymiş gibi bir sevinç içinde dereden çıktık.

Tahta köprüyü geçerek ormana yöneldik.

ÖTLEĞEN KUŞU'NUN SESİ

YUKARLARA ÇIKTIKÇA yüreklerimizin çarpması hızlanıyordu. Çünkü Ötleğen kuşunun ülkesine yaklaşıyorduk. Ormanın içine giremezdik. Ağaçların büyülü türküleri ve yüreklerimize korku salan bir uğultu, çıtırtı vardı. Ormanı çeviren araba yolundan yürüyorduk. Ancak Ötleğen kuşunun sesini duyar duymaz içerlere dalacaktık.

Yanımızdaki büyük sırakayalara da yaklaşamazdık. Bizim köylüler, bunlara **«Gelin yutan taşları»** derlerdi. Bir yatırın (evliyanın) yanında bulunduğu için böyle yakıştırmışlar. Sözde kayalar, yayla köylerinden gelen bir gelin alayıymış. Yatırı görmeden geçtikleri için taş olmuşlar sözümona...

— İşte şu öndekiler davulcuları, şu büyükçe kaya da atın üstündeki gelin. Öbürleri de çeyizleri götürenler, dedi Nuri.

— Sen bunlara, inanıyor musun? dedim, Nuri'ye. Bez bağlamak, mum yakmak saçma şeyler. Sadrettin hoca çıkarmıştır bunları...

Metin;

— Ben de anlayamıyorum, dedi; yine de inananlar var...

— İyi, güzel benzetmişler ama, bir de korku salmışlar içimize Gereksiz...

Ansızın bir hışırtı bizi büsbütün ür-

küttü. Otlar kımıldadı. Ne görelim; renkten renge giren maskara bir kaya keleri (*) yaprakların arasına atarak kendini, yeşile boyuyordu. Gülüştük. Sesimiz kayadan kayaya, ormana doğru yankıdı. Adımlarımızı sıklaştırdık. Metin bir süre koştuktan sonra bize döndü:

— Tutabilecek miyiz çocuklar, ne dersiniz?

— Neyi? dedim.

— Ötleğen kuşunu.

— Önce bulabilecek miyiz bakalım?

Nuri, ortalığı çınlatan bir kahkaha koyuverdi;

— Bulmak, tutmak ne demek, vurabilecek miyiz deyin şuna...

Cebinden kocaman bir sapan çıkar-

(*) Bukalemun.

dı. Metin donakalmıştı. Benim dudaklarım taş kesilmişti. Neden sonra:

— Nasıl, nasıl? diyebildim. Onu öldürecek misin?

— Çok kuş vurdum... dedi Nuri.

Bir dalı sapanıyla gözler gibi yaparak ekledi:

— Keskin atıcıyımdır.

— Ama, bu senin bildiğin kuşlardan değil. Az bulunur bir yaratık o... Kimsesiz bir kuş.

— Sen bana yerini göster, bunda çekinecek birşey yok; istersen tüylerini sana veririm.

— İstemem, dedim. Ben onu canlı canlı ele geçirmek istiyorum. Öten bir kuş o, sesinin kesilmesine dayanamam. Anlamıyor musun?

— Ben, ne sesini duydum, ne de kendisini gördüm, diye mırıldandı Metin.

— Öten kuşmuş, canlı tutulacak-

mış... Siz hiç ayağıyla gelen kuş gördünüz mü? Kuşsa kuş, ne yapalım yani? Öteki kuşlardan ayrı nesi varmış?

Nuri'yi yanımıza aldığımız için üzülmeye başlamıştık. O, yolumuzda öten, iyi yürekli kuşu susturmak istiyordu. Elimdeki şişeyi sıkıyordum; balıkçıkların saydam yüzgeçlerine, incecik kılçıklarına bakıyor, onun sözlerine karşılık bulmak için, bunlardan bir avuntu arıyordum.

Bir serçe önümüzdeki dallardan birine konuverdi. Konmasıyla da sapan taşıyla vurulması, boynunu büküp yuvarlanması bir oldu. Nuri, koştu, hepimiz ağlamaklı olmuştuk. serçeciğin başını gövdesinden ayırdı..

— Yazık, dedim, o kuş sana ne yaptı?

— Çok zalimsin, dedi Metin. O kuş sana ne yaptı?

— Yaralamıştım onu... Acı çekmesin diye...

İşte o zaman gözlerimizi yumduk. Belki de Nuri'yle, bir daha arkadaşlık etmemeyi düşündük. Korkunç bir olaydı bu bizim için. Ardından, bir de kuşku girdi içime; Ötleğen kuşunun başına da böyle birşey gelebilirdi. Ben, kendi elimle, dilimle, böyle bir olaya nasıl yolaçabilirdim?

— Nuri, dedim, iyi yapmadın, ben bu işten cayıyorum, hem böyle giderse babamın yemeğini öğleye kadar yetiştiremeyiz...

— Çok da ödleksiniz...

— Öyle olsun, dedi Metin. Sen öyle bil! Yalnız şu sapanı kaldır ortadan, yoksa sizi bırakır, köye dönerim.

Nuri, bizi kırmadı. Sapanı cebine soktu? Ama olan olmuştu artık. İçimizi bir ezikliktir kaplamıştı. Bu sefer, ben, elimden geldiğince önden gidiyordum. Ötleğen kuşunun sesini duyacak olur-

sam, onu ya 'kış' deyip kaçıracak ya da arkadaşlarımın yolunu değiştirecektim.

Derken, çocuklar yoruldular. Bu, benim de işime geldi Tahta köprülerden birine oturduk. Uzakta bir çoban, kaval çalıyordu. Kavalın içli, dokunaklı sesi, sürünün çıngıraklarına, melemelerine karışıyordu. Nuri, ettiklerine üzülen bir davranışla, köprüden ayaklarını sarkıtmış, okulda öğrendiğimiz bir türküyü mırıldanıyordu:

«Dertli kaval dertlerimi sen sustur, tur,
Yüreğimin acısını unuttur.
O da aynı dağ, ama o dağ değil.
Neyleyeyim, anam babam sağ değil;
Dertli kaval dertlerimi sen sustur.»

Bunu dinlerken Nuri'ye yine bir yakınlık duyuvermiş; az önceki olayları unutur gibi olmuştuk. Nuri, gerçekten de kimsesiz bir çocuktu; Onu sadece uzak akrabası Bakkal Selim görüp göze-

tiyordu. Kalktık, karışık duygular içinde yeniden yola koyulduk.

Ormanın sonuna doğru ağaçlar seyrekleşir. Çamlar, meşeler, gürgenler, yerlerini keçiboynuzu ağaçlarına, güdük boylu defnelere, delicelere, hayıtlara bırakır. Fabrikaya yaklaştıkça, yamaç, denize doğru daha çok eğilmeye başlar..

Ötleğen kuşunun sesini daha çok ve sık sık buralarda duyduğumu düşünüp titredim. Her yanımda bir ürperti dolaşıverdi Yüreğimin 'küt, küt' atışını duydukça. daha çok hızlandım. Arada bir dönüp dönüp göz ucuyla Nuri'ye bakıyordum...

Sonunda beklenen oldu: Ötleğen kuşu, ötmeye başladı.

İyi ki çok uzaklardaydı; sesini ancak ben duyabildim...

■

NEYSE Kİ öğleyi geçirmeden fabrikaya varabilmiştik. İçeri girince, maki-

nelerin uğultusu, testerelerin yaygaralar koparan sesleri kulaklarımızı doldurdu.. Yerlere yığılmış yongalar arasından ilerledik.

En uçta, bıçkı makinesinin başında kabak başlı Rıfkı usta.. Yakınımızda, rende makinesinin yanında Sezai ağabey... Bizi görünce birşeyler mırıldandı ama, gürültülerden duyulmuyor Ancak dudaklarının kımıldanışından ve davranışından, «Nerede kaldınız? Az daha gelmezseniz, sizi aramaya çıkacaktık..» gibi sözler ettiğini anladık.

Hemen camlı odaya koşup içeri daldım. Arkadaşlar da çekingen çekingen ardımdan girdiler .Karaladığı defterden başını kaldırınca, babamın gözlerinde hemen sevinç pırıltıları uçuştu:

— Gel bakalım, Ötleğen kuşu!

Babam takmıştı bu adı bana İçinde sonsuz bir sevgi duyduğu anlarda

hep böyle söylerdi. Bu kuşu çok severim diye mi bana böyle söylerdi; yoksa, böyle seslendiği için mi ben Ötleğen Kuşunu daha çok severdim, bilmiyorum. Gittim, sözlerinin kolayca duyulması için camlı kapıyı örttüm.

— Çocuklar, siz de hoş geldiniz? Şöyle geçin, oturun biraz, dedi babam.

Metin'le Nuri'nin çekingenliği dağılır gibi oldu.

— Bugün annem, çökelekli çalkama yaptı; bak baba, gelirken dereden balık da tuttuk.

Şişeyi verdim; tatlı tatlı gülümseyerek inceledi:

— Ne de güzel yaratıklarmış bunlar!.. Ama sık sık sularını değiştirmeniz gerekecek... Eeee, bizim köyde ne var ne yok? Ev nice?

— Hasan, balkabaklarını, karpuzları at yapıp biniyor...

Tiz bir kahkaha attı; giderek gözleri yaşardı gülmekten:

— Bugün işlerimi ayarladım. Birlikte döneceğiz eve...

Sevinçten ellerimi çırparak yerimden sıçramışım. Gittim, sarılıp yanaklarından öptüm... O da omuzlarımdan tutup gözlerimin içine baktı:

— Nasıl, yolda yaramazlık yaptınız mı?

Yaramazlık sözüne kim yanaşır? Kısaca;

— Çok eğlendik!... dedim.

Dedim ama, ürkek ürkek Nuri'ye göz ucuyla bakışımdan birşeyler sezmiş olacaktı. Nuri az sarardı; ben de yanaklarımın biraz ısındığını duydum. Babam hafiften öksürür gibi yaptı:

— İyi, çok iyi... Hele şu balıklara da diyecek yok...

Şişeye bir göz gezdirdikten sonra, birden Nuri'ye döndü:

— Ama bir daha, harımlarda sapanla leylek kovalamaca da yok!

Bunu derken işaret parmağını da sallamıştı babam. Nuri, az daha sarardı; ben de kulaklarıma kadar kızardım. Serçeceğin başından geçenler gözlerimin önünde... Silmeye çalışıyorum, olmuyor. Düşündükçe bu görüntü canlanıp ortaya çıkıverecekmiş, babam da her şeyi görecekmiş gibi geliyor bana. Düşüncemi kovmak için gözlerimi yumdum, yumdum açtım. Metin de suçluymuşçasına önüne bakıyordu... İyi ki bu havayı yine babam dağıttı:

— Nuri'nin babasını siz bilmezsiniz; avcıydı, iyi atıcıydı. Üstelik Kurtuluş Savaşı'mızda ilk direnişe katılanlardandı; düşmana göz açtırmayan yiğit kişilerdendi. Belki de avcılık huyunu ondan almıştır...

— Ama sapan hiç de iyi değil! diye bir çıkış yaptı Metin...

Babam;

— Doğru, dedi, tüfek de öyle... Ama kişilerin bazı zorunlukları da oluyor işte... Sözgelişi bizim son savaşımız , bir savunma savaşıydı. Bunun için de zaferimiz, bütün yeryüzünün, insanlığın zaferi sayılır. Oysa... Dünyamız yine kaynaşmalar, karışıklıklar içinde... Niçin? «Yurtta barış, yeryüzünde barış!» diyor, büyük Atatürk'ümüz, bilirsiniz değil mi?

«Atatürk», sözünü duyunca, gözlerimizin önüne onun sınıf duvarımızda asılı, keskin bakışlı resmi gelivermişti .

Babam da duygulanmıştı; coştukça sanki gençleşiyor, kalkıp dolaşıyor. son savaşla ilgili anılarını anlatıyordu Sonra birdenbire sustu. Sözlerinin yerini hemen fabrikanın gürültüsü aldı .

GÜVERCİN MAĞARASI

ÜZYILLIK çınarın gölgesinde öğle yemeğimizi yedikten sonra, babamdan, deniz kıyısına inmek için izin istedik. Uçurumun kıyısında oynamamak, suya girmemek şartıyla bizi istediğimizi yapmakta özgür bıraktı.

Kanı ısınmış başıboş taylar gibi, yamaçtan aşağı koşmaya başladık. Bir süre kendimizi tutamadık. Burası, Dipburun denilen, timsahın dişli ağzının ucu... Denize nice girinti çıkıntı yapan sarp kayalar, bir sürü oyuklar ve mağaracıklar-

la, ak köpüklü dalgaları yutar gibi uzanıyor... Yumuşacık bir kumsal, bu görüntüyle çevrili koyun tam ortasında, kesiştiği yer belli olmadan denizle kaynaşıyor

Biz indikçe, iki yakamızdan taşlar yuvarlanıyordu. Kumsalın kıyısında iki kara benek gibi görünen balıkçılarla ağları, daha bir belirginleşiyordu. Bir tatlı esinti, denize yaklaştıkça yosun kokuları getiriyor; çevremizdeki hayıt, kekik kokularıyla da karışarak başımızı döndürüyordu

Kumsala inince, oraya buraya çılgıncasına koşuştuk.

Nuri:

— Var mısınız yüzelim? dedi.

Metin;

— Ben yüzme bilmem, dedi.

— Sığdır buraları, ne var korkacak?

— Babam girmeyin dedi, ben...

— Ödleksiniz işte... Bir de ödlek deyince kızıyorsunuz...

Nuri, bunları söyledikten sonra, bir çalının ardına giderek, soyunmaya başladı. Başka çare yoktu; biz de ona uymak zorunda kaldık. Pabuçlarımızı, gömleklerimizi çıkardık. Işıldayan kaygan çakıltaşlarının bir süre dalgaların üzerinden kaydırdık. Sonra, midye kabukları, deniz salyangozları ve daha nice sedef kabukçuklar topladık... Nuri, bir sevinç çığlığı attı:

— Gelin bakın, ahtapot yumurtası buldum!

Adı ürkütücüydü ama, incecik ak renkli bir kabukçuktu. İki yanı da öylesine düzgündü ki, minicik yuvarlak bir kâğıt fenere benzetilebilirdi. Dönen bir şenlik çarkıymışçasına, yuvarlanıp ortaya doğru daralıyor; rengi de gittikçe koyulaşıyordu.

Metin;

— Bunun ahtapot yumurtası olduğunu nereden bildin, dedi. Bu hiç de ürkütücü değil!

— Yılanın bile yavrusu sevimli bir maskaradır, dedi Nuri. Bunun da içinden bir yavru ahtapot kaçtı. İnanmazsanız taa şurdaki balıkçılara soralım...

— Ahtapot yavrusu, herhalde korunmak için girmiştir oraya...

Kumsalın öte yakasına yürüdük. Orada ağlarını onaran iki balıkçı vardı. Saçları aklaşmış yaşlısı, durmadan mırıldanarak birşeyler anlatıyor; bir yandan da işini sürdürüyordu.

— Gördün mü, sözümü dinlemedin, ağları yırttırdık oğul!

— Ben ne bileyim, senin gibi görmüş geçirmişliğim yok ki...

— Mademki görmüş geçirmişliğin yok, öyleyse sen de büyük sözü dinle!...

Nuri, hiç çekinmeden yaklaştı:

— Amca, birşey soracağım. Arkadaş-

ları bunun ahtapot yumurtası olduğuna inandıramadım.

İhtiyar, ak sakallı balıkçı döndü; şaşkın bakışlarla bizi inceledi. Sonra, anlayışla, sözlerini tartar gibi;

— Olabilir, olabilir dedi; zaten denizde olsun, karada olsun, her hayvanın kendini koruyan bir aracı vardır. Bu, kaçmaya yarayan bir güçlü ayak, kanat, sivri gaga ya da bir kabukçuk olabilir...

— Ya bizim ki hangisi? Ellerimizmi, ayaklarımız mı? diye soruverdim.

— Saymakla bitmez ki dedi, yaşlı kayıkçı. Gözlerini denizin gökle kesiştiği çizgiye dikip konuşmasına devam etti:

— Mürekkep balığının kendi kendisini gizleyen sıvısı; boğanın, koçun boynuzları; maymunların elleri; tavşanların art ayakları... Bizimse... Bence, konuşmamız, yazmamız, düşünmemiz... Ellerimiz, ayaklarımız en sonra gelir...

Bunu derken, işaret parmağını şakaklarına dayamış ve öylece kalakalmıştı.

Metin;

— Buralarda ahtapot varsa, ayaklarımıza yapışır mı? diye sordu.

Buna da genç balıkçı karşılık verdi:

— Yoo, yoo, hayır... Buraların ahtapotları öylesine küçüktür ki, onlar sizden korkarlar...

Biz bunları konuşurken, güneş sanki iliklerimizi ısıtmıştı. Deniz de öyle çekiciydi ki yeniden, suları iki yana fışkırta fışkırta yüzmeye başladık. Bazan suları göğüsleyerek yürüyor, bazan da kendi bildiğimizce yüzmeye çabalıyorduk. Sıda, yer yer yuvarlak, cam gibi denizanaları, turuncu - kahverengi, beş köşeli denizyıldızları vardı Metin seslendi:

— A aaa, çocuklar! Bakın, yıldızlar denize düşmüş...

Nuri, onun bu şakasını anlamazlıktan gelerek;

— Hiç koca yıldızlar denize sığar mı? dedi.

Sonra yerinden sıçrayıp, yakaladığı denizyıldızlarından birini kıyıya, kumların üzerine fırlattı ve kulaçlarını sıklaştırarak önümüze geçti.

Gittikçe daha bir derinleşen mavi, saydam sularda, güvercin mağaralarına doğru ilerlemeye başladık. Kaya gölgelerinin oynaştığı suyun süt gibi durgun yüzünü yararak yüzüyorduk. Sular boyumuzu aşmadığından, Metin yanımızda sıçrayarak ilerliyordu.

İlk mağaranın ağzına gelmiştik; içi ürperti veren bir koyak gibiydi. Öylesine çekici bir güzelliği vardı ki, hiç korkmadan derinliklerine doğru dalmaya başladık. Büyülü tavanında sulardan yansıyan ışıklar, sanki güneşi masallaştırıyor; onu mavinin çeşitli tonlarına boyuyor ve

tatlı kımıldanışlarla kaynaşarak gözleri okşuyordu. Derinlerinden gelen ıslık gibi sesler, ıslak kayaların oyuklarında yankılanıyor; dalgacıkların şarıltılarla dökülüşüne karışıyordu.

Birden mağara üstümüze yıkılır gibi bir gürültü koptu. Sonra kanat sesleri duyuldu. Yaklaştığımızı anlayan yüzlerce ak güvercin, dışarı uçuştu...

— Korkmaya başladım... dedi Metin.. Su, ayaklarımı yerden kesiyor...

— Güvercinler de bunun neresindeymiş böyle... dedim.

Nuri, çenesiyle, yukarılarda bir kovuğu gösterir gibi yaptı. Gözümü oradaki karanlık oyuğa alıştırınca, suların kireçli kalıntılar bırakarak damladığı sarkıtları gördüm.

— Korkuyorum dedi, Metin bir kere daha Dönelim artık...

Biz, suların mavi-yeşilinden mor - mavisine doğru biraz daha yüzmeye ça-

balıyorduk. Âdeta o masallar ülkesindeki denizkızlarının evlerini bulmaya gidiyormuşuz gibi geliyordu bize. Sanki bir büyü durmadan bizi içerilere çekiyordu... Ansızın Metin'in korkulu çığlıkları, kayalardan yankılanarak kulaklarımızda çınladı:

— Uçurum var! Suyun içinde uçurum!... Yetişin...

Arkadaşımız, can kaygısıyla, nasıl da çabalıyordu! Biz, ondan epeyce uzaklaşmıştık. Yetişemeyeceğimizi anlayınca, şaşkınlıktan donakaldık. O, önce biraz çırpındı. Sonra birkaç kulaç atıp hızlanıverdi; en yakın kayalardan birine ulaştı ve oraya tutundu.

— Gördünüz mü nasıl yüzdüm, dedi, Yüzmeyi öğrendim!

— Ama çok pahaliya oturacaktı, dedi Nuri.

Dalgınlığımız geçince, hepimiz de de-

rin bir soluk aldık. Olayın ağırlığını sonradan anlamıştık. Genç balıkçı da bir oklubalık gibi suya atlamış; ancak Metin kurtulduktan sonra yetişebilmişti. Üçümüzü de yerli yerinde görünce, o da derin bir soluk aldı:

— Sonuç çok kötü olabilirdi, haydi çıkın şu mağaradan bakayım... dedi.

Gerçekten de Metin artık yüzüyordu ama, genç balıkçı kıyıya kadar yanımızdan ayrılmadı. Sonra durup, denizden çıkmamızı, kuma oturmamızı bekledi.

Oysa biz, bu olayı hemen unutmuştuk bile... Şimdi ıslak kumları avuçlarımızla sıkıyor, diz boyu kaleler, saraylar yapıyorduk. Yeniden bir düş ülkesine dalmıştık ki, bizim gerçekçi Nuri, bunların hepsini tekmeledi, ezdi :

— Haydin, ben üşümeye başladım, hem geç kalacağız, dedi.

Çaresiz kalktık; elbiselerimizi astığımız çalılardan alıp giyindik. Donlarımızı sıkıp güneşte kuruttuk; sonra yeniden giydik... Güneş, başka kumsalları da aydınlatmak için gökle denizin birleştiği çizgiye yaklaşmış; martılar kıyıya çekilmişti.

Balıkçılar, ağlarını toplayıp kayıklarıyla enginlere açılmış; tabiatla savaşlarını sürdürmeye gitmişlerdi.

Kıyıya attığımız denizyıldızına karıncalar üşüşmüştü. Bu sefer de Metin;

— Karıncalar yıldız yiyorlar... dedi.

Bu sözü hiç beklemiyorduk. O anda, tabiat, sanki şaşkın düşüncelerimizi ummadık sürekli olaylarla doyurmaya çalışıyordu...

Karıncalar, denizyıldızının üzerinde geziniyorlar, yapışkan tutungaçlarından koparıp yuvalarına taşıyorlardı...

Uzun bir yol yapmışlardı; bu yol,

kendilerine göre kum tepelerinden, sarp kayalardan geçiyordu. Duyargalarını sürtüştürerek olayı birbirlerine müjdeliyorlardı. Doğrusu, hangisinin erkek, hangisinin dişi ya da işçi olduğunu bir türlü ayırt edemedim. Gerçi kraliçelerinin yuvada oturup yumurtlamaktan başka bir iş yapmadığını, sonra bizim sağmal ineklerden yararlandığımız gibi kırmızböceğiyle (*) gül bitini yuvalarına götürüp beslediklerini öğrenmiştim ama, öylesine kaynaşıyorlardı ki, ne yaptıklarını, hangisinin ne iş gördüğünü bir türlü anlayamıyordum.

Metin, baktı, baktı;

— Bunlardan birinin adi belki de Kikiliki'dir... dedi.

Gülüştük... Doğrusu, bu umulmadık şöleni, biraz da biz yarattığımız için,

(*) Zarkanatlılardan, küçük bir böcek.

denizyıldızına acımıştık. Metin onu tuttu, silkeledi, sonra denize attı; inat edip üzerinde kalan birkaç karınca da onunla birlikte suları boyladı...

— Belki de canlanır...

— Zor, dedi Nuri; onun işi bitmiş artık...

Bunu der demez kayalıklara doğru koşmaya başladı. Biz de ardından seğirttik. Bir süre sonra da, yokuş yukarı gittiğimizden, soluğumuz kesildi... İlk yükseltide bir taş duvar vardı; oraya çöküverdik, bu koca koca taşlardan örülmüş duvar, ilk defa ilgimizi çekti.

Nuri:

— Nereden çıkmış bu duvar, dedi; nasıl getirmişler bu koca taşları buraya?

Metin:

— Öğretmenimize soralım, dedi.

Ben, elimi taşların denize bakan yönünde, yoklar gibi gezdirerek mırıldandım:

— Bizden önce kimbilir kimler buralarda oturmuş... Şu yeryüzünden nice kişiler gelmiş geçmiş... Yukarlardan birileri baksa acaba bizi de karıncalara benzetir mi?...

— Senin adını, Ötleğen kuşu değil, Kikiliki koymalıymış... dedi, Metin.

— Hayır... Hayır, olamaz... diye mırıldanmışım.

Sonra bu davranışıma kendim de şaştım. Kalktım, son defa denize, kumsala, güvercin mağaralarına baktım. Mağaranın ıslıkları sanki içimde o büyülü türküyü sürdürüyor gibiydi... Oysa bu, ormanın uğultusuydu; kıyıdan uzaklaşmıştık.

Nuri:

— Tutmasaydım düşüyordun! diyere, beni ansızın iteledi, yeniden çekti...

— Bu da şaka mı yani? dedi, Metin.

— Olabilir. Sonunda sıkıca tuttu ya! diye yine ona karşı çıktım.

Metin, bana da gücenmiş bir davranışla, fabrikaya doğru hızlı hızlı çıkmaya başladı.

— Darılan darı ekmeği, küsen küspe yer! dedi Nuri.

Metin:

— Hayır darılmış değilim, diye karşılık verdi; ama ne yapsam, ne etsem, Nihat yine de hep senden yana çıkıyor...

— Sanki nedenini bilmiyormuş gibi konuşma! dedim kızgın, kızgın.

Daha konuşacaktım ki, Nuri ardımızdan yetişti, aramıza girdi...

GÖKLERİN GÜZELLİĞİ

FABRİKAYA varınca, bir de baktık ki, Sezai Ağabey kır atı yük arabasına koşmuş; bizi bekliyor. Elinde, yeni yaptığı tahta fırıldak ve küçücük bir el arabası...

— Bunlar Ayşe'yle Hasan'ın. İsterseniz şimdilik siz de oynayabilirsiniz! derken kaşlarını çatıp gülümsedi.

Ben koştum, çakıl taşlarını, midye kabukçuklarını babama gösterdim. Sonra yaşlı balıkçıyı anlattım. Kır at yerinde duramıyor, eşiniyor, sabırsızlanıyor-

du. Sezai Ağabey, çıkınları, boş çanakları arabaya attıktan sonra, babam da balıklı şişeyle geldi, elindekini bana verdi. Ben Nuri'ye uzatıyordum ki, o:

— Yok... Yok, onları çocuklara tuttuk... diyerek şişeyi itti.

— Ama şişe senindi, dedim...

— Bizim bakkal dükkânında şişeden çok ne var?

Sezai Ağabey'in yanına çıkıp oturdum; orayı çok severdim. Hem atı kendim kullanıyormuşum gibi gelirdi bana, hem de Sezai Ağabey'in onu çokça kırbaçlamasını önlerdim.

— Nihat, sıkı tutun da düşme! dedi babam.

Sezai Ağabey:

— Ben ona gözkulak olurum... derken, gülümseyerek bana baktı.

Sonra dizginleri eline aldı; dilini damaklarında şaklattı.

At, hemen kulaklarını dikip, arka ayaklarını gerdi ve yürümeye başladı. Yamaçta biraz canını dişine taktıktan sonra, ormanın kıyısındaki düzlüğe bir solukta vardı.

Artık, sanki biz duruyorduk da, yol gerisin geriye akıyordu. Göz açıp kapayıncaya kadar ağaçlar, üzümler, böğürtlenler, geride kalmıştı...

Gök daha aydınlığını yitirmemiş... Işıklar eridikçe, ağustosböceklerinin sesi azalıyor, ocak çekirgelerinin, derelerdeki kurbağaların çığlıkları artıyordu. Birden, Ötleğen kuşu uzaklardan seslendi:

— Heeeeyt Nihat! Buradayım... dedi; bana el sallamayacak mısın?

«Elbet Ötleğen kuşu...» dedim içimden: elimi ormana doğru salladım.

Arkama dönünce, babamla göz göze geldik. Bana anlamlı anlamlı bakarak hafifçe gülümsedi. Nuri'yle Metin bu se-

si yine duymamışlardı herhalde. Biri oyuncak arabacığın tekerleklerini dalgın dalgın çeviriyor; öteki de —araba yürüdükçe dönsün diye— fırıldağı yandan sarkıtıyordu.

Bir süre, atın yumuşak, tekdüze ayak seslerini dinledik; tahta köprülerden geçerken:

— Tok... Tok... Tok... ediyordu.

Balık tuttuğumuz dereye gelince babama bir kere daha döndüm, elimle işaret ederek bu anıyı belirttim. O da, anladığını belli edercesine gözlerini büzerek başını salladı.

Ormanın bitiminde, gelin yutan taşlar, fundalıklar, deliceler geride kalınca, ansızın maviden pembeye geçen bir gök görünüverdi. Babam, birdenbire seslendi:

— Sezai! Dur biraz!

Durduk. Babamın yüzünden, ne olduğunu anlamaya çalışıyorduk. O, ovay-

la denizin kesiştiği yönü, gökleri gösteriyordu.

— Şaşılacak şey, dedi, Nuri.

— Şunun güzelliğine bakın, dedi Sezai Ağabey...

Denizi gören iki ulu çınarın arasından baktık. Kırmızıya boyanmış gökteki yeni ay, bir yıldızı ayça biçiminde yayının ucuna almış, öylece duruyordu!

— Bakın, böyle bir görüntüye, bunca ölçülüsüne, öyle kolay kolay rastlayamazsınız, dedi babam. Bazı önemli yıllarda olur bu!...

— Sanki bayrağımız göklere çizilivermiş!... dedim.

Sarsıldık, yeniden yürüdük... Köyümüzün son ışıkları kesen görüntüsüne, yamaca doğru ilerlemeye başladık.

■

KÖYE GELİNCE, Nuri, Bakkal Selim'in dükkânı önünde indi...

Hafizanım Teyze, Metin'i merak ettiğinden, Zeynep'le birlikte incirin altında bekliyordu. Bizi görünce, gölgeli buruşuk yüzünde güller açtı... Sezai Ağabey, atı tam avlu kapımızın önünde durdurdu. Sesleri duyan annemle bizim çocuklar hayatlığa çıktılar.

Pamuk, sevinçle avlu duvarının üstüne tırmanmıştı; rahatladığını belli etmek için geriniyor, yusyuvarlak sırtını bükerek başaşağı gelmiş bir «U» çiziyordu.

Ayşe'yle Hasan, turnalar gibi çığlıklar atarak avlu kapısına koşuştular. Babam, onları kaldırdığı gibi havalarda uçurmaya başladı. Böylece eve daldık.

Bir gözbağcı gibi, getirdiklerimi, bir bir ortaya çıkarıyor; çocuklara gösteriyordum: Balık dolu şişe... Midye kabukçukları... Fırıldak... Tahta araba... Kardeşlerim, bunları gördükçe çığlıklar atıyor, minicik ellerini çırpıştırıyorlardı;

onların bu mutluluğu, sanki benim kendi mutluluğum oluveriyordu...

Hasan, midye kabuklarını el arabasına doldurdu; çekmeye başladı. Ayşe de fırıldağı aldı; bir o yana, bir bu yana koşturdu. Onlardan heveslerini alınca, durgun, yorgun balıkların başına geçtiler; incelemeye koyuldular. Ben, tulumbadan su çekip bir kaba doldurdum; balıkları oraya boca ettik. Sonra bu güzelim yavrucukları şişeye, havayı emmiş taze suya yeniden attım.

Yemekten sonra, annem sofrayı kaldırırken, çocuklar, ansızın ağulu örümcek sokmuş gibi bir yaygara kopardılar. Midye kabuklarının kavgası oluyordu. İsi anlayınca, rahatladık. Babam, oturduğu sedirde hemen bir mahkeme kuruverdi. Ayşe'yi bir dizine, Hasan'ı öteki dizine oturttu:

— Bir sana, bir sana.. Kardeş payı.

Kabukları üleştirdi. Ayşe:

— Ama ben büyüklerini istiyordum, dedi; Diloş'a ne güzel tabak olacaktı.

Diloş dediği, annemin dikip giydirdiği bir bez bebecikti... Ama Hasan bu isteğine aldırmıyordu; onu, yorgun argın gelip oturan anneme doğru itti. Ayşe de, darılmış gibi gitti, dizine yattı... Hasan —ters yönde— babamın dizine başını yerleştirdi. Az sonra, lambanın ışıkları kirpiklerimizde kırpışmaya başladı... Bir de baktım, avcunda sıktığı midye kabuklarıyla uyuyakalmış... Annem, onu kucaklayıp yatağa götürürken:

— Haydi bakalım çocuklar, siz de yatağa!... dedi.

Oysa onlar tatlı tatlı konuşurken, sedirin üstünde Hasan gibi dalıp gitmeye bayılırdım. Az daha oyalanmak için, dolaptan, Nuri'nin kargıdan yaptığı bir kavalı çıkardım. Babam:

— Bütün gün yorulmadın mı, Nihat? dedi; haydi sen de yatmaya...

Aslına bakılırsa, bu küçük kavaldan, tam istediğim sesi çıkaramıyordum. Çok geceler, yorganı başıma çekiyor; kimseler duymadan çalışmalar yapıyordum. İyice çalabildiğim bir gün, evdekilerin, arkadaşların karşısına çıkıp onları şaşırtmak istiyordum. Bu yüzden, yine belli etmeden kavalı götürüp yastığımın altına koydum... Sonra soyunup yattım. Parmaklarımı deliklere yerleştirip üfledim. Ötleğen kuşunun sesine benzer bir türkü çıkar gibi olmuştu...

Hayatlıkta, Halimefendi Amca'nın, Muhtar'ın, Bakkal Selim'in konuk geldiklerini belirten sesler duyuldu. Babam, onlara:

— Kahveleri nasıl içelim? diye soruyordu.

Muhtarın sesi:

— Şimdi kahveden geliyoruz, sağo-

lasın... dedi. Radyoyu dinledin mi? İşler karışıyor galiba. Yabancı devletlerden biri bizden toprak isteyesi oluyormuş...

— Ben de duydum ki, bizim buralarda, savaş gösterileri, savaş oyunları yapılacakmış...

Sonra konu, tarlaların aktarılmasına, görülen işlere geldi. Ben, büyüklerime olan güven duyguları içinde, kendi evrenime doğru sürüklenivermişim; çocukluğumun o her geceki, renkli düşlerinden biri olacaktı:

«Havva, elinde inciçiçekleri; Zeynep, gelinciklerle geliyordu... Metin'in elinde duvarları örten sarmaşıklardan bir kucak... Ulu ağaçlara tırmanıyor; onlardan çiçekli bir salıncak kurup sallanıyordu; ayaklarımız yıldızlara değer gibi oluyordu. Yıldızlar da denizyıldızı olup yerlere yaprak yaprak dökülüyordu. Aşağılardan, Durduların Hüseyin bize sesleniyordu; elinde bir karpuz, bir

de bıçak... Sonra onu bölüyordu; karpuzun içinden kanlar akıyor, toprakları boyuyordu. Bir kuş olup kaçıyordu karpuz. Tam o anda, Durdu'nun Hüseyin, yedi başlı bir canavar gibi büyüyor ve birden elindeki bıçakla salıncaklarımızı kesiyordu. Renkli, saydam dallara tutunuyorduk. Ötleğen kuşu ansızın öttü:

— Benimle gelin, dedi; sizi mutluluklar ülkesine götüreceğim!

Samanyolunda koşmaya başladık. Zeynep'le Havva düşer gibi olurlarken hemen ellerinden tutuyorduk. Ötleğen kuşu, kanatlarını kapayıp avuçlarıma kondu:

Durduk. Bir de baktık ki, tam karşımızda, ucundan kıvılcımlar saçan değneğiyle bir adam oturuyor. Ak sakallarıyla tıpkı kumsaldaki balıkçı! Göklerde yankılar yapan sesiyle konuşuyor birden:

— Seçtiğiniz yolu beğendim çocuk-

lar! Kötülüklerden, kandan kaçıyorsunuz. Barışlar, güzellikler ülkesine gidiyorsunuz...

Sonra, ucunda ışıklar yanan değneğiyle yıldızları gösterdi:

— Bu evrende, yalnızca ölümlü yeryüzü yok. Elden ele, daldan dala, kuşaktan kuşağa yükselen sonsuz bir hayat var... Önemli olan, hepimizin bu sonsuz güzelliğe akışımızdır... dedi ve bir ışık olup uzaklaştı.

Sonra bir ışık ordusu göründü. Önlerinde, savrulan, uçuşan atkısıyla, Nuri'nin babası duruyor; elinde, pırıl pırıl parıldayan bir ülke sunuyordu. Ülke, bir bayrak gibi, elden ele yücelerek genişliyor; yemyeşil ovalar, mavi denizler, gür ormanlarla bizi içine alıyordu. Mutlu türküler duyulan ışıklı enginlere doğru açılıyorduk...

Işıklar... Işıklar... Işıklar... Artık gözlerim kamaşıyordu...

PAMUK İLE KUMRULAR

GÖZLERİMİ açtığımda, kanadın aralıklarından odaya dolan ışıkların gözkapaklarımı zorladığını anladım. Uzaktan uzağa buzağılar «Muuu» luyor; leylekler, gagalarını takırdatıyordu.

Hasan da uyanmak üzereydi... İki yanına döndükçe çıtır çıtır sesler çıkıyordu... Baktım, avcundan yatağa saçılmış midye kabukçukları! İçimden taşan bir sevgi titreşimiyle Hasan'a bakı-

yorum; şu masum duruşuyla ne kadar güzel olabiliyor bir insan... Ayşe'nin avludan bıdır bıdır annemle konuşmaları duyuluyor. Nar ağacında kumrular ötüyor:

«Gu guuuuuk kuk, gu guuuuk kuk...
Yağ döööktüm, bal döööktüm,
Kim döööktü, ben döööktüm...
Gu guuuuk ku... Gu guuuk ku...»

Bir başka kumru, gagasında bir çöp getiriyor, dalın çatal yerine yerleştirmeye çalışıyordu. Oysa, her koyuşunda, çöp yere düşüyordu. Kumru da, ardından yere iniyor, çöpü yeniden dalın çatalına götürüyor, diğer çöplerin yanına tutturarak yuvasını tamamlamaya çalışıyordu.

— Hay beceriksiz hayvanlar!... diye mırıldandım.

Araladığım kanadı usulca biraz daha açtım.

Pamuk, ahırın saz damındaydı. Oradan avlu duvarına atladı. Her zamanki gibi, yanından geçerken, kavak ağacına tapındı: Ağacın duvara doğru uzanan fışkınına yanaklarını, burnunu, dudaklarını sürttü. Duvarı döndü, nar ağacında tırnaklarını biledi. Sonra kumruları, yeni görmüşçesine, şöyle bir süzdü; kulaklarını sivri sivri oynatarak havayı kokladı. Onlara, «Sizinle barışığım!» der gibi gözünü kırptı.

Ne olacak diye, merakla, hiç sesimi çıkarmıyordum. Sonra, usulca, şakadan bir oyun oynayacakmış gibi pusarak ağaca yanaştı. O anda birden kaplan kesildi. Doğru kumruların yuvasına... Bir pençe... Kumrular, «Pıırr» diye kaçıştılar. Pamuk da kendisini dört ayak üstü yerde bulup sersemledi

Ayse'nin:

— Pist. piiist! diyerek koştuğunu gördüm; bir tekme salladı, boşa...

Pamuk, suçsuz olunca öyle kolay kolay kaçmazdı. Bu sefer tabanları öyle bir yağladı ki, bir solukta kendisini komşu bahçede, dolaplı kuyunun yanında buldu. Ayşe, ardından bar bar bağırıyordu. Beni görünce:

— Pis domuz, dedi; fareler cirit atarken aldırmaz da, zavallı kumrulara saldırır...

Gürültüden Hasan da uyanmıştı. «Ne oluyor» der gibi yüzüme baktı. Kalktık, birlikte avluya çıkıp tulumbada elimizi, yüzümüzü yıkadık. Sonra kahvaltıya oturduk. Ayşe:

— Eskiden kumrular insanmış, sonradan kuş olmuşlar; değil mi annecim? diye sordu.

Ardından Hasan da atıldı:

— Bana da anlatsana annecim...

— Anlatmıştım ya, unutmuşsunuz, dedi annem; ekmeğini yersen yine anlatırım...

Hasan, sütünün içine hemen ekmekleri doğrayarak dinlemeye başladı:

— Bir varmış, bir yokmuş... Çok çok eskilerde, anasız, babasız iki kardeş varmış... Üvey anaları onları her gün mutfağa kapatıp gezmeye gidermiş. Derken, bir gün gecikmiş... Çocuklardan biri, 'Şu küpten bir parmak bal alayım' diye çabalarken bal küpü devrilmiş; yağ küpüne çarpmış... Küpler kırılınca, iki kardeş çok korkmuşlar. Bir kırık ekmeği onlardan sakınan üvey anaları, küpleri yerde paramparça, yağları, balları yere akmış görünce kimbilir nasıl küplere binecek? .. «Tanrım, hiç değilse bizi bir kuş yap da şu yüksek pencereden kaçalım.» demişler...

Ayşe, bilmiyormuş gibi, masalın burasında bir çıkış yaptı:

— Sonra ne olmuş anne?

Hasan:

— Yağ döktüm... Bal döktüm, de-

mişleeer!... diye karşılı' verince, Ayşe kızdı:

— Daha dur bakalım, oraya gelmedik. Annem söylesin!

— İşte öyle, dedi annem; ikisi de birer kumru olup, mutfak mıdır, kiler midir, o karanlık dört duvarın yüksek penceresinden uçuşup kaçmışlar...

Annem bunları anlatırken, kumrular, Pamuk'un gittiğini görerek, yeniden nar ağacındaki yuvalarına dönmüşlerdi! Masal bu, gerçek değil ya. Ama sesleri nasıl da söylenenlere uyuyordu:

«Yağ döktüm... Bal dööktüm,
Kim dööktü, ben dööktüm...»

Hasan kulağının birini onlardan yana çevirerek, eliyle bir «Bak!» yaptı bize... Ben kalktım. Annem:

— Sabah, baban işe gitmeden söyledi, dedi, Hatçe ninelere bir ayar fasulye götüreceksin.

— Nerden alacağım?

— Bakkaldan... Dün Selim'a'ya söylemiş, parasını baban verecek...

— Çuval?

— Çuval kolay, yalnız, taşıyabilecek misin?

— Bir ayar değil mi bu? Hem ben kocaman oldum artık, baksana pazularıma...

Gömleğimi sıyırıp incecik pazumu şöyle bir sıktım. Annem gülümsedi; gitti, içerden bir çuval bulup geldi. Ben, o anda Metin'i de yanıma almayı kurdum. Çuvalı koltuğumun altına kıstırıp komşu bahçeye atladım:

— Tin me!... Tin meee, tin...

Hiç ses yoktu! Evlerinin açık kapısından içeri daldım. Kimseler yok! Odanın birinden, fısıltılar geliyor... Odaya şaşkın şaşkın dalınca, bir de baktım, Hafizanım Teyze namaz kılıyor. Birden:

— Kimse yok mu? diye bağırıvermi-

şim... Hafizanım Teyze, «Namaz kılıyorum işte, görüyorsun, biraz bekle...» der gibisine, fısıltısını mırıl mırıl yükseltti. duasını çarçabuk bitirip başını iki yana da çevirdi. Tesbihini aranıp bulurken:

— Onlar gittiler oğlum, dedi; babası bugün tarlaya götürdü... Ama sen, istersen, salıncakta sallanabilirsin...

— Benim de işlerim var zaten, dedim.

Çarçabuk çıktım; su arığının kıyısından, cambaz gibi hızlı hızlı yürüyerek, sokak kapısına vardım.

■

BAKKAL SELİM'a dükkânında yoktu... Nuri, elinde bir gazete, sinekleri kovalıyor... Şeker, pirinç, mercimek çuvalları arasında cirit atıyor. Oranın kuytuluğuna gözlerim alışırken, Nuri'nin sarı benzinde sevinç gölgeleşmeleri uçuştu. Birden yakınmaya başladı:

— Bu karasinekler de başımı derde sokacak... Kapıdan çıkarıyorum, pencereden giriyorlar. Ne dersin, bunları da öldürmemek mi gerekir, ha? De bakalım şimdi!...

— Bilmem ki, şey...

Bu Nuri, beni şaşırtıyordu doğrusu. Elimdeki çuvalı düre büke karşılık vermeye çalışıyorum. Ortalık, tarçın, tulum peyniri, sakız, tütün kokuyor. Raflarda tozlanmış okul kitapları, masanın üstünde kesekâğıtları, sigara paketleri, sinek pislikleri... Yanda, yerde, boş şişeler!

— Doğrusu, bu konuda ne desen haklısın, çok usanç verici hayvanlar; üstelik hiçbir yararları da yok...

— Çaresiz kalınca, kanatlarını koparıyorum yakaladıkça, dışarı atıyorum...

— Bu, iyi değil bence... Olmadı işte! dedim.

O, beni duymadı bile... Dükkânın

eve açılan kapısının yanından karanlık bir bölmeye girip demir saçtan yapılmış bir ayar buldu, çıkardı.

— Fasulyeyi Hatçe ninelere götüreceksin değil mi?

— Nerden bildin?

— Baban geçerken parasını bıraktı. Götürürken ben de yardım ederdim ama, Selim Amca, «Dükkânı yalnız bırakma,» dedi de... Yoksa, Havva'yla da konuşurduk. Okuldan sonra sık sık görüşemedik. Tatilde evden dışarı çıkmıyor mu ne, çikolata renkli Havva!... Senin süt kardeşlik!...

Bu son sözünde alaycı bir nitelik sezdiğimden:

— Ne olacak, süt annemin arap olusunda bir sakınca mı buluyorsun? dedim.

— Yoo, dedi; öyle sordum... Yalnız, senin bu kara kuruluğun oradan geliyor olmalı...

— Hiç inek sütü içtin mi sen?

— İçtim.

— Ne oldun; buzağı mı oldun?

Kahkahayı bastı. Çuvalı açtım, doldurdu; sırtıma vurmama da yardım etti.

— Kile'nin üstünü ayar tahtasıyla silmedin, dedim.

— Onaltı kilo olacağına onyedi olmuş, ne çıkar, artanı cabamız olsun, ne olsa yoksul kişiler...

Yola koyulunca düşünmeye başladım: «Şu Nuri'nin yüreği yumuşak mı, katı mı?... Çözemiyorum. Yoksa, bazı iyi yürekli kişiler, böyle görünmemeyi mi seviyor. Yok, yok... Bu, aşırı bir iyimserlik olacak...»

Hemen Durdu'ların harımından saptım; köyün kurganlarının yanından geçerek kıyısından sular akan, ağaçların gölgelediği yola çıktım İnişin sonunda, Hatçe Ninelerin, yılların etkisiyle oyul-

muş, çatlamış, geriye doğru bükülmüş tahta kapıları göründü.

Çuvalı sırtımdan indirip, kapıya birkaç kere vurdum. Havva açtı... Şaşkınlığı, sevincini örten çekingenliğine karışarak:

— Hoş hoş... Hoş geldin, Nihat!... dedi.

— Hoş bulduk!

Yardım etti, çuvalı içeri aldık; iki kulağından tutarak, evin kapısının yanına götürdük. İlk göze batan, gübre şerbetinin ıslattığı bu çamurlu yol ve avlu duvarının bir köşesini kaplayan mor çiçekli sarmaşıklar... Hani gramofon çiçeği derler ya, ondan... Sonra, bir göz odanın önünde çıkıntı yapan, bir çatı altı. Dikmelerle çatının birleştiği yerde kırlangıç yuvaları... Yanda. çitle kapatılmaya çalışılmış bir yerde kül rengi eşek. ak yünlü kara gözlü kuzu, civcivlerini çağırarak önümüzden kaçı-

ran bir gork tavuk. Bir de hani o, kızdıkça kabaran gulugululardan!

— Ayşanam yok mu?

— Anam mı? Yok...

Havva utandı, önüne baktı. Belki lokma, ya da aşure yapılırken yardım etmeye, belki de temizliğe gitmiş olacaktı yine... Hatçe Nine de alacakaranlık odada, bazlama yaptığı saçı kaldırmış, ocağı söndürüyordu. Sesimi duyunca içi ak ellerini dizine koyarak doğruldu. Geceyi andıran yüzünde yıldız gibi gözleri pırıldadı:

— Aman da benim ço'cum gelmiş... Aman da hayırsız oğlum gelmiş... Gel bakem, öp ninenin marsık ellerinden...

Dileğini yaptım, ninni söylercesine, mırıldanarak sarıldı; arkamı okşadı, sindire sindire koklayarak yanaklarımdan öptü. Sandığın üstüne bir minder koyarak beni oraya oturttu. Kendisi de yer minderine yerleşmeden, bazlamanın biri-

ni ikiye bölüp yuvarladı, bana verdi; sıcacıktı:

— Sizinkiler nahal (nasıl)? Çocuklar nahal? Gayrı ben iycene yürüyemez oldum, gelemez oldum... Onları niye getirmedin?... Özledim maskaraları...

Bir yandan bazlamayı çiğnerken öte yandan da sözlerine tatlı karşılıklar bulmaya çalışıyordum. Arada da, dinlerken bakınıyorum: İsten kararmış ocağın üstünde sırları dökülmüş bir cezve... Ucu kırılmış bir fincan... İliştir, denilen süzgeç, elek, oklava... Kap kacak... Hatçe Nine'ye babamın dadısı olduğu için de saygı duyduğumu seziyorum.

Annem, ben doğunca sıtma olmuş da sütü kesilmiş... Hatçe nineler aklına gelmiş babamın; varmış, kapılarını vurmuş. Ayşana Havva'yı emziriyormuş o sıralar. «Dadı,» demiş; «Bizimkinin sütü kesildi. sizin kızın bizimkini de emzirsi olur mu?» Hatçe Nine, çağırmış Ayşana'

yı, o da, «Kızlar nencik emer, gerisi de oğlana helâl olsun...» demiş.

Bunları düşünürken, Hatçe Nine'ye bir kere daha yakınlık duyarak baktım. O, kapının yanında çuvalı görünce, derin derin soluk aldı; ahladı, ufladı:

— Sağolasınız, varolasınız, çocuklarım, yavrularım, torunlarım. Sağolasınız, varolasınız, niye zahmet ettiniz böyle?...

— Hiç zahmet mi olurmuş, dedim; çoktandır ninemin masalını dinlemedim de, bir varayım...

Gözleri bir kere daha ışıldadı:

— Eeee, söyle bakem, dedi; neyi deyiverem? «Kuru üzümle kuru incir gönderdim gedi mi» yi mi? Yoksam, «Tozdan, dumandan ferman okunmuyor» u mu?

— «Tozdan, dumandan ferman okunmuyor» u anlat istersen...

Gülümsedi. Sustu. Düşündü... Son-

ra, kelimeleri uzata uzata, ballandıra ballandıra anlatmaya başladı:

— Bir gün tilki... Yolda giderken... Yelin üfürdüğü, selin götürdüğü bir helva kâğıdı alnına yapışmıııış... Ayı onu böylesine görünce, pençelerini vurup gülmekten göbeğinin üstüne yatayazmış: «Amanın tilki kardeş, nedir bu böyle alnındaki?» demiş. Tilki buna içerlemiş ama, hiç belli etmemiş «Bir bağ aldım. onun fermanı!» demiş. Ayıcık bunu duyunca dayanamamış; «Beni de orada götürsene!» demiş. Demiş ya, tilki de tilkiliğini edecek! «Hay haaaay,» demiş; «Hiç ben bağımı senden esirger miyim? Ne durursun, hemen varalım bol bol üzümlerinden yiyelim...» Varmışlar, gitmişler... Ayı, bağı görünce, çekinmiş «Buranin bir bağcısı olacaktı, o şimdi karışmıyor mu buraya?» demiiiiş...

Hatçe Nine burada bir soluk aldı.

Bağcı deyince, bu masalı dinlerken gözümün önüne hep iri yarı bostancı Memiş gelirdi. Çünkü bu masalı hep o görüntüyle dinlemeye alışmıştım.

— Eee, sonra?.. diye sabırsızlandım.

— Tilki değil mi, tilkiliğini edecek... «Gelirse, elimizdeki fermanı gösteririz, olur biter,» demiş. Ak üzüm senin, kara üzüm benim, ayıcık başlamış yemeye... Karnı zaten kocaman... Bir de şişmiş mi sana tıkındıkça... Gürültüyü duyan bağcı da çıkagelmez mi elindeki sopayla... Tilki, girdikleri delikten sıvışmış. Ayıcığın başı delikten geçmiş ama, sıra şiş karnına gelince, sıkışmış kalmış. Bağcı da sopaları ardına indirdikçe basarmış yaygarayı: «Huuuuu! Tilki kardeş! Elindeki fermanı okusana!» Tilki bağırırmış: «Tozdan dumandan ferman okunmuyoruuuu, tozdan dumandan ferman okunmuyoruuuuu!...» Yaaa, işte böyle.

Daha önce bu masalı kaç kere dinlemiştik ama, yine de biterken Havva'yla birlikte kahkahaları koyuverdik. Hatçe Nine gülmemizle de bir hoş oldu; gözleri, yıkanmış kara üzümlere vuran gün gibi parıldadı.

— Kız ne duruyorsun, dedi Havva'ya; kardeşliğine şeker versene...

Havva, temiz bir bezle örtülü yüklüğü araladı; aranmaya başladı. Bir sessizlik oldu. Anne kırlangıç ile baba kırlangıç, çatal kuyruklarıyla, yuvalarına gelip gidiyorlardı. Gagalarında çamur kurdu ya da solucanla görününce de, yuvanın deliğinde onları gözetleyen yavrular, fincan gibi ağızlarını açarak bağrışmaya başlıyorlardı.

— Kırlangıçlara mı baktın, dedi Hatçe Nine; bizim çatının eften püften görünüşüne kanma, sağlam yere yapar onlar yuvalarını...

— Çamurdan yapıyorlar, dedi Hav-

va; tutkal gibi tükrükleriyle de karıştırıyorlar. Değnekle bozayım desen, kolay kolay bozulmaz...

Hatçe Nine:

— Gel de şu yaratanın işlerine şaşma... deyip içini çekti.

Havva, şeker tabağını bulup bana uzattı. Sıcaktan erimiş şekerler, yapış yapış, sarıldığı kâğıtlarından taşıyor. Bir tane alıp kâğıdını açtım. İç yüzünde, şekerin rengini almış, güçlükle okunan bir dörtlük vardı.

— Mânisini okusana oğlum, bakalım kaderine ne çıktı?

Yırtılan yerlerini sözün gelişinden tamamlayarak okumaya çalıştım:

«Dal karpuzu taşımaz,
Gecede gün ışımaz,
Yeryüzünde sevmeyen
Yüce dağlar aşamaz!...»

— Ne güzel de çıkmış dedi, Hatçe

Nine; ne güzel okudu benim ço'cum. Sağolun, varolun yavrularım, torunlarım...

Birden Havva'ya dönerek:

— Sen hiç Ötleğen kuşu gördün mü? dedim.

— Görmedim, dedi Havva; neden sordun?

— Hiç... Ama bir gün tutarsam, sana da gösteririm.

— Ben gördüm, dedi Hatçe Nine; aha, şu parmağım gibi bir kuş. Delice öter...

— Ben duydum ama, daha görmedim dedim. üzgün üzgün...

— Bir gün görürsünüz dedi, Hatçe Nine; ben daha göremem, siz görürsünüz... Siz daha ne güzeller, ne günler göreceksiniz... Yavrularım, çocuklarım...

Belli etmemeye çalışarak, başparmağının ilk boğumuyla, yaşaran gözlerini sildi. Onun inci gibi ışıyan gözleri-

ni, Havva'nın beni uğurlarken sıktığım incecik avcunu geride bırakarak çıktım.

Geldiğim yoldan koşarak, soluk soluğa Taşkın tepesine yöneldim.

■

TEPEYE varınca, kalabalığın daha da artmış olduğunu gördüm. Yine herkes ilgiyle ovayı gözetliyordu. Dizilenleri yararak öne geçtim. Ovada bir toz bulutu, çeşitli yönlerden ilerleyen atlılar... Uzaklardan, bayramlarda duvarlara sürttüğümüz çıtırpıtırı andıran sesler... Yakınlarda patlayan birkaç tüfek... Çekingenlikle, sağıma soluma bakındım; bu olayı yorumlayabilecek birisini aradım. Murat öğretmen beni görmüştü:

— Ne o, Nihat, dedi; nerelerdeydin sen?

— Havvalardaydım. Erlerimiz savaş denemesi yapıyor olmalı, değil mi öğretmenim?

— Öyle... Maviler düşman; çıkartma yapıyorlar denizden. Kırmızılar da ovadan, dağlardan karşı koyuyorlar...

— Ama, gerçekten tüfekler patlıyor dedim, yüreğim kabararak.

— Korkacak birşey yok... Tahta mermi kullanır onlar. Senin anlayacağın, şakadan bir savaş bu...

Yüreğime su serpilmişti... Kalabalıktan boyuna yüksek sesli konuşmalar duyuluyor, bir gelen, bir daha oradan ayrılamıyordu:

— Niye çekiliyorlar? Kırmızılar ne diye çekiliyor?

— Sanırım yeniden püskürtecekler.

— Zaten bu manevra günlerce sürecekmiş...

— Bakalım sonu neye varacak?

Bu ara, bir uçak, ansızın Dipburun ormanlarından kopuverdi. Gökleri yararak üzerimizden geçti; ovaya doğru süzüldü. Derken, aşağı yollardan birkaç

zırhlı arabanın köye girdiğini duyduk. Ben de hemen o yöne doğru koştum... Kendimi, bizim avlunun önünde buluverdim. Ayşe, sevinçle koşarak:

— Ağabey, dedi; uçağı gördün mü?

Ben, soluyarak, 'evet' anlamında başımı salladım. Hasan, avlu kapısına koşarak geldi; sonra iki elini yanlara kaldırarak döndü, bir yarım çember çizdi:

— Vuuuuv... Vuuuuuv... Vıııırrrr!

Annem, duvarın üstüne, güneşlesin diye domates salçalarını dizmiş, tahta bir kaşıkla karıştırıyordu:

— Hatçe Nine sevindi mi fasulyeye? dedi.

— Sevindi, dedim; hem de yine masal anlattı.

— Tilkiyi mi? dedi, annem.

— Tilkiyi ya...

Ayşe ellerini çırptı; Hasan bir yarım çember daha döndü.

— Sonra öğretmenimizi gördüm. Bir savaş denemesiymiş bütün bunlar...

— Tanrı gerçek bir savaştan korusun...

— Niye oluyor bütün bunlar annecim,

— Daha gerçek nedenlerini bütünüyle anlayamayacak kadar küçüksün, dedi annem; bazı kişiler, uluslarını yanlış yollara götürüyorlar da ondan... İşte biz de böylelerinden vatanımızı korumak için savaştık, elbet yine de bu yüzden savaşabiliriz...

Pamuk, oralı değil... Kumrularla barışmış gibi iki ayağını göğsünün altına saklamış. basamaklarda güneşliyor... Derken kulaklarını dikti ve o anda incir ağacının üstünden —tekerleklerini dallara değdirecekmişçesine alçaktan uçan— bir uçak daha görünüverdi. Çocuklar:

— Uçak!... Uçak!.. diye bağırıştılar.

Sonra bir daha, bir uçak daha göründü... «Ya gerçek savaş olsaydı,» diye düşündüm; «bize şimdi bomba mı atarlardı acaba?» Ama sürüp giden bu olayların gerçek nedenini anlayamamıştım daha Elimle göğü göstererek; kızmışçasına:

— Bunlar mavilerin uçakları olmasın, annecim? dedim.

Annem gülümsedi. Salçalı ellerini değdirmemeye çalışarak, sevgiyle bana sarıldı.

BİR, YAVRU ÖTLEĞEN KUŞU

İÇİMDE bir sevgi ya da barış özlemi vardı. Ama onu, ilk aramaya çıkışımızdan bu yana kaç günler geçmişti. Artık, kafama iyice koymuştum; Ötleğen kuşunu bulmaya yalnız başıma gidecektim. Onu duymak, görmek, yumuşacık tüylerini ellerimle okşamak, benim için dayanılmaz bir ülkü olmuştu. En çok da Nuri'den çekindiğimden, arkadaşları yanıma almayacaktım.

Bir gün, elimi yüzümü yıkayıp Karanfil'i buzağısıyla çayıra bıraktıktan sonra, çıkını omzuma vurup ormanın yolunu tuttum. Ayaklarımda bir çeviklik, içimde önlenmez bir uçarılık... Sanki yüreğim, özgür kuşlar gibi, ağaçlara, yeşilliklere, göklere doğru uçmak istiyordu...

Bu sefer ikinci yolu seçmiştim; ormandan geçecek yolu... Ormanın tam ortasından yürüyecek, bağrına varacaktım. Düşlerime kadar giren o güzel sesli kuşu bulmaya; o güzellik ve mutluluk amacımı gerçekleştirmeye çalışacaktım.

Omzumda yine babamın, bir kargının ucuna takılmış çıkını; dudaklarımda okul arkadaslarımızla bayramlarda söylediğimiz bir yürüyüş türküsü... Tabiat ananın varlığıyla kaynasmış türküyü tekrarlayıp duruyordum:

«Dağ başını duman almış,
Gümüş dere durmaz akar;

Güneş ufuktan şimdi doğar,
Yürüyelim arkadaşlar...
Sesimizi yer gök su dinlesin...»

«Yer... Gök... Su...» diyordum. Daha çok, varlığını yalnızken duyduğumuz arkadaşlardı onlar... Mutlu gözlerle bakınca, tabiat da bir yoldaş değil midir? Belki de, belki de... Kendi içimiz bile!

— Nihat! diyordum kendi kendime; bak, şu barış içindeki tabiat ne güzel... Ağaçlar, çiçekler, kuşlar ne güzel... Korkulacak ne var?

Nereye baksam, orası bir kat daha güzelleşiyor, renkleniyor, ışıklanıyordu... Yürüyüş türküm, bir yaşama türküsü oluyor; arıların, ağustosböceklerinin sesleriyle birleşiyor, ben sussam da içimden eksilmiyordu...

Sırakayaları ve gelin yutan taşlalarını bövlesine bir serinkanlılıkla geçtim. Derenin oyduğu bir yarı atladım.

Yeşil otların tatlı tatlı ürperdiği, birbirleriyle oynaştığı yere, ormanın yakınlarına gelmiştim.

Kır çiçeklerinin üzerindeki çiğ tanecikleri, güneşin ilk ışıklarıyla, pırıldayıp duruyordu.

İnci çiçeklerinin, gelinciklerin, mor dikenlerin arasından ilerleyerek sık ağaçlıklara doğru yürüdüm. Otların arasında ansızın çıkan, umulmadık tümseklerde tökezlediğim oluyordu. Ayaklarıma dikenler batıyor; ellerimin içi, yanan bir acıyla kavruluyordu. Acılar, tabiatın varlığını daha çok duyuruyordu.

Yine de içimdeki tatlı sesli ülkü, bu acıları hemen unutturuyor, yüreğime bir serinlik veriyordu. İri günebakan çiçekleri de, altın bakışlı yüzlerini, sanki büyülü, içten bir sezişle gün ışıklarına doğru çevirmişti.

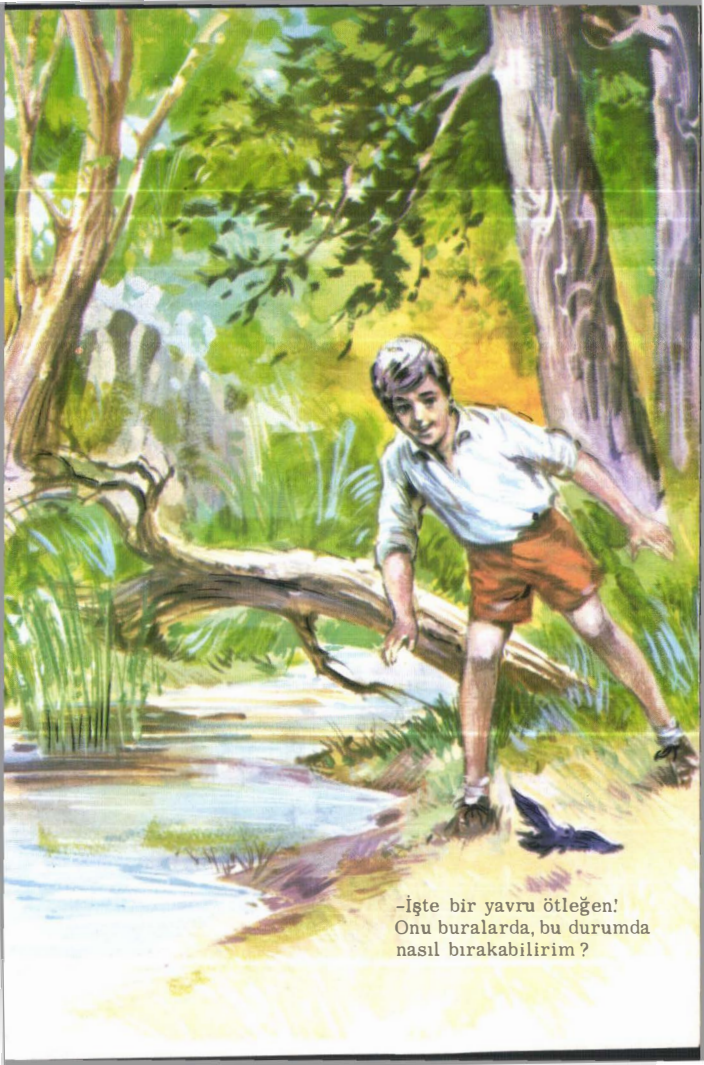

-İşte bir yavru ötleğen!
Onu buralarda, bu durumda
nasıl bırakabilirim ?

Birden, yakınlarımdan ok gibi gelip geçen bir hışırtı duydum.

Bu sefer ürkmedim; alışmıştım artık. Maskara bir kayakeleri ya da yaramaz bir sincap olabilirdi. Ama yanılmışım; otların arasından, önce ak kulakları görünen minicik bir tavşancıktı. Kimbilir yüreciği nasıl küt küt atıyordu. Art ayakları öylesine güçlüydü ki, ben birkaç adım atıncaya kadar kaybolup gitti.

Boyu boyumdan az uzun, koyu yeşil yapraklı bir defne ağacının yanında durakladım. Bu bitkiye «Tenhel» de derdi bizim buralılar; yaprakları yemeklere güzel bir koku verirdi. Ben böyle bakınır dururken, bir serçe geldi, bana en yakın dala konuverdi. Öyle ki, elimi uzatsam değeceğim!..

Kuşun korkmaması, bana bir güven verdi. Sanki tepeden tırnağa bir ürperti oldu bedenimde; insanlığımı du-

uverdim. Diyebilirim ki, ben onu değil, o beni gözetliyordu. Sanki, «Ne iyi, ne iyi,» diyordu; «elinde ne sapan ne de tüfek olan biriyle karşılaştım.» Tılsımlı bir güzellik görmüşçesine başını iki yana çeviriyor, ama gözlerini benden ayıramıyordu. Küçük serçenin bu kanısını bozmamak için hiç yerimden kıpırdamadım.

— Ama Nihat, dedim; Ötleğen kuşu görseydin, onu tutardın...

İçimdeki öteki Nihat:

— Belki, diye karşılık verdi; ama çok çok okşamak, sesini sık sık duyabilmek için... Tutar, belki de ona güzel bir kafes yapardım...

Kuş bu düşüncemi anlamış olacak ki, «Pıırrrr!» diye uçtu gitti...

Bu olay bana, annemin hikâyesini anlattığı, kuşlarla konuşan yalvaç Süleyman'ı hatırlatıvermişti. «Ne diye olmasın,» dedim kendi kendime. «Nere-

deyse ben bile konuşacağım!» Bu sefer de aklıma, uyuştuğumuz arkadaşlarla konuştuğumuz «Kuşdili» geliverdi:

— Sepçen bubçul dipçildepçen bipçilipçiyopçormupçusupçun?

— Bipçilipçiyopçorupçum!

Ama kuşlarla böyle konuşulmazdı elbet. Onların başka bir dili vardı. Belki de benim Ötleğen'i dinlediğim, anladığım gibi... Kimbilir... İçimden söylermişçesine, içimden duyarmışçasına...

Şimdi, sık mersinler arasından geçiyorum. Hani yeşilli karalı üzümcükleri olur da, yedikten sonra kekremsi, buruksu bir tat bırakır ağızda... Hani bayramlarda köy odası, okul kapısı onlarla süslenir... Artık ormanın içinde yürüyorum; ağaçların gövdeleri gittikçe birbirine yaklaşıyor. Otların, toprakların serin ıslaklığı, bir loşluğa doğru uzanıp gidiyor. Yerde oynasan dalların gölgeleri; yer yer ışıkları kovalıyor. Çam-

ların üst üste dökülmüş sararmış iğne yaprakları, ayaklarımı kaydırıyor; düşüp kalktıkça ellerimde sivriliklerini, ıslaklıklarını duyuyorum...

İlerledikçe, ağaçlar daha da sıklaşıyor. Ortalık bir alacakaranlık oluyor ki, içimde o umut olmasa, yarı yoldan geri döneceğim.

Ama, korkularımı dağıtan, ormanın sonuna kadar ilerlememi sağlayacak o ses var içimde... Sanki, çok uzaklardan, ağaçların hışıltılarına karışarak, şakıyor, ötüp duruyor:

— Nihat! Buradayım! Bu yöne, bu yakaya yürü...

İçimde bu ses durduğu zaman, yöremi bir karamsarlık sarıyor. Hatçe Nine'nin, Hafizanım Teyze'nin, yıllar önce yitirdiğim anneannemin korkulu masalları, ağaçların uğultusuyla gelip kulaklarıma takılıveriyordu:

«Tın tın eden kabaaaacık
Beni bırakıp giden babaaaacık...»

Beni bırakıp giden yoktu doğrusu. Murat öğretmenin anlattığı, Yedicüceler ormanında yurtsuz yuvasız kalan Pamuk Prenses'in durumunda da değildim. Başladığım işi kendim bitirmeliydim. İşaret parmağımı hemen ağzıma sokup çıkardım; ıslaklığına vuran serin yele doğru yürüdüm. Çünkü bu, deniz yönünden gelen bir esintiydi.

Ötleğen kuşu, sanki yeniden şakımaya başlamıştı:

— İşte benim ülkeme geldin! Yaklaştın... Soğukkanlılığını yitirme! Yürü... Buradayım!.. Bu yöndeyim...

Yürüdüm. Önüme çıkan dikenli çalıları aralayarak, ahlatların, delicelerin dibinden çıkan dikenli fışkınları ellerimle iterek...

Yaban sarmaşıklarının ağlar ördüğü, gövdeleri yosunlaşmış sulfata ağaç-

larını, okaliptüsleri, dalları birbirine girmiş çınarları geçince, birden ok gibi gelen güneş ışınlarıyla karşılaşıverdim.

Delice zeytinlerin yeşili, erguvanların kırmızısı birden canlandı. Renkten renge geçişler yapan otlar, gökkuşağını andıran çeşitli kır çiçekleri, ak yüzlü, bal bakışlı papatyalar, önümde uzanan görülmedik bir halı dokuyorlardı.

Sanki, iyi yüreklere, sağduyulara, serinkanlılıklara açılmış bir ülkeydi burası. Sanki bütün yorgunluklara karşılık, tabiatın ansızın insana sunduğu bir göz şöleniydi. Hemen oracıkta, varlığından önce dinlendirici sesini duyuran, çalıların örtüsüne sığınmış bir pınar, şırıltılar içinde, arı, saydam sularını akıtıyordu.

Pınardan avuç avuç su içtim. Serin bir güç, dudaklarımdan yüreğime, oradan parmaklarımın ucuna yayıldı. Oracıkta, taze otların kabaran yastığına

başımı koyarak yere uzanıverdim. Üzerimde, ağaçların çevresi arasından görünen, göklere açılan bir kapı gibi sonsuz mavilik...

Birden, ağaçlarla maviliğin çizgisinden, bir karaltı koptu. Bu sessiz, duru güzelliği bozan bir leke gibi, gittikçe yaklaşan bir çember çevirerek alçalmaya başladı. Pençeli, kıvrık gagalı bir kartal ya da bir atmaca olacaktı... Hani şu yırtıcı, savaşçı kuşlardan...

Döndü... Döndü... Birden üzerime doğru dikiliverdi. «Ne var ki?» diye ürpererek doğruldum. Yırtıcı kuş, benden çekinerek inmeye çalıştığı çalıların yanından yeniden yükseldi.

O zaman, çalılardan aşağıya düşmüş, pınarın kıyısındaki otlara sığınmaya çalışan, yüreği «küt küt atan bir küçük kuş gördüm. Daha önce karşılaştığım o küçücük serçeye de benziyordu

ama, ışıl ışıl tüyleri ona daha soylu bir görünüş veriyordu:

— İşte bir yavru Ötleğen! diye mırıldandım; onu buralarda, bu durumda nasıl bırakabilirim?

Hemen usulca yanaştım. Sonra koşarak atıldım. Küçük kuş kanatlarını çırpıp kaçmak istedi ama, daha uçmasını bile öğrenmemişti. Tam pınarın üzerindeki çalılığa girerken yakalayıverdim!

Yırtıcı kuşun sivri pençelerine düşmektense, benim avuçlarımda olmaya boyun eğmişti. Düşümde görsem güç inanırdım: İşte avcumda bir Ötleğen kuşu! Sıcacık... «Şimdi ne olacak? Ben artık neyin ardından gideceğim? Onu büyütmek, onu dinlemek, ona bakmak da bana mutluluk vermeyecek artık? diye düşündüm.» Ya öteki kuşlar;

— Nihat, heey!.. Onu nereye götürüyorsun? O bizim yavrumuzdu, kardeşimizdi, diye ötüverirlerse...

Kuşu göğsüme bastırdım; okşadım. Sonra çıkını yeniden kargıya yerleştirip omzuma attım. Alanı boylamasına geçince, ağaçlar yeniden sıklaştı. Ama, sevinç içinde oraları da bir çırpıda geçiverdim. Ormanın bitimine doğru, sık ağaçlar arasından fabrikanın çatısı göründü. Düzlüğe varmak için yürümeye başlamıştım ki, birden yanımdaki çalılar hışırtıyla aralanıverdi Yüreğim. kuşun yüreğiyle birlikte çarpmaya başladı.

Yüksek çalıların arasından genç bir er çıkıvermişti. Beni görünce, durakladı... Alnında biriken terleri yeniyle sildikten sonra küçük bir mavi işaret takılmış kasketini çıkararak saçlarını sıvazladı:

— Küçük, dedi; yolumu yitirdim. denize ne yakadan gideceğiz, bana gösterebilir misin?

— Bilmem, dedim; bilsem de söylemem zaten!

Sonra, küçük kuşu avcumda saklayarak, kesinlikle anlamak için:

— Sen mavilerden değil misin? diye sordum.

Er, kasketini başına geçirdi. Matrasını, kasaturasını, sırt çantasını düzeltti. Tüfeğinin dipçiğini yere koyarak beni inceledi... Sonra yaklaştı, gözlerimin içine bakarak:

— Eğer mavilerdensem bana yol göstermez misin? dedi.

— Göstermem, dedim; siz düşmanmışsınız... Yolunuzu kendiniz bulun...

Genç erin terleyen bıyıklarından, yüzüne doğru bir gülümseme yavıldı. Sanki bir zafer kazanmışçasına, sevinç pırıltısıyla yanıp tutuştu gözleri; bir sır söyleyecekmişçesine kulağıma eğildi:

— Merak etme kardeş, dedi; zaten kırmızılar kazanmış durumda. Biz kaçıyoruz.

Bunu öylesine bir içtenlik ve yakınlıkla söylemişti ki, elimi, kuşla birlikte deniz yönünü göstermek için uzatmaktan kendimi alamadım.

— Sağolasın!.. dedi; ayrıldı...

■

YAVRU ÖTLEĞEN'i bir elimde, göğsümle avcum arasında tuttum. Öteki elimle ucunda yemek çıkını bulunan kargıyı dengeleyerek sıçradım. Kendimi ormana girerken gördüğüm tavşana benzetmeye çalışarak, çalılıklardan atladım. Geniş yeşil yapraklı atlasları da dolanınca, fabrikanın gürültüleri duyulmaya başladı.

Düzlüğün bir yanı denize, öte yanı, tatlı bir inişle çalılığa doğru uzanıyordu. Kabuklarının lifleri, çözük sicimler gibi sarkmış yığın yığın kütükleri de dolanınca, yüz yıldır denizi gören ulu çınarın altına gelmiştim.

Babam dilmelerin üzerine oturmuş, yüzünde şaşkın bir ifade, olup bitenleri gözetliyordu. Aşağılarda 'Mavi'ler' kayaların, eski kent duvarlarının üzerinden, sağa sola seğirterek, denize inecek bir yol bulmaya çalışıyorlardı. Sonra önümüzden, ardımızdan, yorgun bir kaç er daha geçti.

— Geldin mi Ötleğen kuşu, dedi babam, nereden geldin, söyle bakayım?

— Ormandan, dedim; bu kez tam ormanın ortasından geçtim...

Sonra avcumdaki kuşu gösterdim:

— Bak! Bir yavru Ötleğen... Onu yırtıcı bir kuşun elinden kurtardım.

Babam şaşkın şaşkın, bir yüzüme, bir de avcumdaki kuşa bakıyordu. Sonra ayağa kalktı; benimle övünüyormuş gibi bıyıklarını burdu, sıvazladı. Bir ayağını tahtaların üzerine koyarak;

— Korkmadın mı? dedi.

— Yooo, dedim; niye korkayım?

Yalnız, neredeyse bir ara gece oldu sanmıştım; öylesine sık, öylesine yakındı ki ağaçlar... Ama pınarın olduğu yer bir aydınlık... Bir aydınlık... Bunu orada yakaladım işte. Bir ötleğen yavrusu değil mi bu, babacım?

Babam, kuşkulu bir dudak büküşten sonra;

— Evet, bir yavru derken, kuşu elimden aldı. Salıvermeyecek miyiz?

Göz ucuyla da bana bakıyordu...

— Daha uçamıyor ki... Bıraksak bile yırtıcı kuşlardan birine yem olabilir... Hem onu tutuncaya kadar az mı yoruldum...

— Ama, evde beslemesi çok güç... Sonra bizim Pamuk da soluk aldırmaz ona, bakarsın evde olmadığımız zaman haklayıverir...

— Olmaz... dedim; Sezai Ağabey'e bir kafes yaptırır, yükseklere asarım... İyi mi babacığım?

Babam, böyle direndiğimi görünce dayanamadı; kuşu bana uzatarak:

— Sen bilirsin, dedi; ama bülbülü altın kafese koymuşlar, yine de «Ah vatan» demiş...

Bu ara önümüzden, ardımızdan, birkaç 'Mavi' daha geçmişti. Avcumda kuş, onları göstererek;

— Bu 'Mavi'lerden birine, ormandan çıkarken, yönünü gösterdim, diye söze başladım.

Babam, kızmışçasına kaşlarını çattı gözlerindeki gülümsemeyi gizlemeye çalışarak;

— Ne? dedi; düşmana yol gösteriverdin ha?

— Ama onlar, şakadan şey değil mi? diye mırıldandım ürkerek.

«Öğretmenimin 'Maviler', 'Kırmızılar' diye anlattıklarını yanlış mı öğrendim» diye düşünmeye başladım. Babam, şaka yaptığını belirtmek için, hemen;

— Evet, evet, haklısın... dedi.

Sonra çenemi, saçlarımı okşadı. Ben de kuşu iki avcumla havalara kaldırarak, fabrikaya doğru koştum. İçeri daldım, Sezai Ağabey'in yanına vardım. Testereler yine çığlık çığlığa uğuldduyordu. Bu gürültülerden Sezai Ağabey'e sesimi duyuramayınca, sözlerimin iyice anlaşılabilmesi için kuşu okşadım. Öteki elimle de üzerine bir evcik yapar gibi işaretler çizerek bir kafes görüntüsü yaratmaya çalıştım. Sezai Ağabey anlamıştı; üzerindeki yongaları silkeledi, başıyla bana bir «Evet!» yaptı.

Hemen işe giriştik. Uzunluğu belirli çıtalar kestik. İki büyükçe tahtayı, aynı boyda düzelttik. Çıtaları onlara diklemesine tutturduk; küçücük çivilerle çaktık. Sezai Ağabey kafesin kapağını da —açılıp kapanacak biçimde— iki deri parçasıyla tutturdu. Sonra da bir teneke kapakçık bulup geldi; yavru

kuş su içsin diye, onu da kafesin bir köşesine iliştirdik. Yuvarlak bir tahtayı, iyice zımparaladıktan sonra Ötleğen'in atlayıp konması için tünek olarak, kafesin ortasına çaktık.

Kafes tastamam olmuştu; bir boyanması eksikti. Artık duramadım; kapısını aralayıp Ötleğen'i hemen içine salıverdim.

Zavallı yavrucuk gitti; hemen gagasıyla, minicik başıyla, çıtaları yokladı. Kanatlarını çırpıştırarak kaçmak için sağa sola bakındı. Sonra, umudunu kesmişçesine, bir köşeye büzüldü...

Sezai Ağabey kır atı koşarken, minicik kuş elimdeki kafeste küskün küskün pusuyordu. Hani o güzelim, duygulu türküleri ne oluvermişti? Başını kanatlarının arasına saklamak istiyor;

— Şimdi ne oldu sanki! Ben artık seninle konuşmam Nihat! der gibi davranıyordu. Bakışları gerilerde, yaşama

sevincinden gözleri yaşaran kır çiçeklerinde kalmıştı.

— Oh benim minicik kuşum, dedim; seni evimize götüreceğim. Bizim Ayşe'yle Hasancık'ı göreceksin. Seveceksin onları... Hem annem de çok iyi yüreklidir. Küçücük çanağına su doldu-racağız, çeşit çeşit yem vereceğiz sana...

Ötleğen, yine de paytak paytak yürüyüp köşeye giderek kendini sıkıştırıyor; sanki, «Neylesen de istemem!..» dercesine sırtını dönüyordu.

— Ama hiç ötmüyor bu, dedim babama; niye ötmüyor?

— Ben sana demedim mi? diye karşılık verdi babam.

Sezai Ağabey atıldı;

— Alışır daha, yavru o...

Araba sallandıkça, Ötleğen kafeste sarsılmasın diye, elimi titretmemeye çalışıyordum. Derelerden, köprülerden nasıl geçtiğimizi bilmiyorum. Ancak,

bayrağımızın göklere çizildiği açıklığa gelince, köye yaklaştığımızı anladım. Babam;

— Yarın Söke'ye ineceğiz, Nihat... dedi; erlerimiz bir geçit gösterisi yapacak. Görmek istemez misin?

— Kırmızılar mı?

— Maviler, kırmızılar... Biraradal Bütün erlerimiz... Belki de önderimiz Atatürk de bu gösteride bulunacakmış. Yani onu da görme imkânımız var!

— Gerçekten görebilir miyiz?

— Neden olmasın?

Kafesi yere bırakıp sevinçle ellerimi çırptım. O zaman içimde daha nice türkülerin şakıdığını duyar gibi oldum. Atatürk'ün, çelik bakışlı resmi, göklere, bayrağımızla birlikte bir kere daha çizilir gibi olmuştu.

Ötleğen'e baktım; gözlerini küçücük kafesinin içinden yepyeni bir özlemle açmıştı.

İLÇEYE YOLCULUK

HALİMEFENDİ Amca, karakuru, zayıf bir adamdı. Metin, ona hiç benzemiyordu; renklerini annesinden almıştı. Değil saçları, kirpikleri bile sarıydı. Babasıyla birlikte gelmişler; arabanın yanında bekliyorlardı. Hafizanım Teyze, Melek Abla ve Zeynep, bizi uğurlamak için, avlu duvarından sarkmışlardı. Zeynep, kara saçlarıyla, hık demiş babasının burnundan düşmüş. İri iri

açılmış kara gözlerinden, gidişimize imrendiği besbelli... Parmaklarını ısırıp duruyor, pembe dilini çıkarıp dudaklarını yalıyor; bu görüntüsü, sanki, «Ben de sizinle geliversem ne olur,» dercesine bas bas bağırıp duruyordu.

Gün yeni ağarmıştı. Erlerimizin geçit gösterisi Germencik çayında olacağından, yolumuz uzundu; önce ilçede bir gece kalmamız gerekecekti.

Babam, fabrikanın sahibi Hüsnü Biçer'e götüreceğimiz, peynir, çökelek, kese yoğurdu dolu sepeti arabaya yerleştirirken, annem de Hasan'ı oyalamak için;

— Biz de, Ötleğen'e yem veririz, balıkların suyunu değiştiririz, Karanfil'le Alacalı'sına ot atarız... diye mırıldanıp duruyordu.

Ben, kafesi hayatlıkta asili duran Ötleğen'e dönerek, «Ne uğurlu kuşsun sen,» dedim; «bak, babam bizi Söke'ye

götürüyor... Dönüşte sana ne güzel anılar anlatırım, kimbilir...» Bunları, küçük kuşa söyledim mi, yoksa içimden mi düşündüm, bilmiyorum. Çünkü ona elimi salladığım sırada, kendimi arabanın önünde, Sezai Ağabey'in yanında buldum. Birden, Ayşe de kapının önünde yaygarayı bastı:

— Ben de geleceğim babacım, ne olur beni de alın!..

— Ne yapacaksın kızım bu sıcakta.. Dayanamazsın yola...

— Atatürk'ü göreceğim ben de!

Kimse Ayşe'nin isteğine karşı çıkamadı. Babam şaşırıp duralayınca, annem; ....

— Onu da alın, dedi. Sonra usulca ekledi: Ben, Hasan'ı oyalarım.

Ayşe arabaya atlayınca, Zeynep de dayanamadı, yalınayak avlu duvarına çıkarak;

— Şakir amca, beni de alsanıza... dedi.

— Hadi, atla bakalım sen de...

Ellerinden tutup çektim yukarı... Sevinçten ne yapacağını şaşırmıştı. Yalınayak olduğunu bile unutuvermişti.

— Kızın pabuçları, dedi Halimefendi Amca; bir de ceket filan...

Melek Abla eve koştu, Hafizanım teyze, gülümsedi baktı.

Hepimiz de en iyi elbiselerimizi giymiştik. Sanki elimiz yüzümüz de değişmiş gibiydi. Babamın pırıl pırıl ayakkabıları, yeni kasketi, burup düzelttiği bıyıkları... Annem, sanki onu çoktandır görmemiş gibi, şaşkın şaşkın gözlerinin içine bakıp duruyor... Halimefendi Amca'ya gelince. Nedense üstündeki elbiseleri eğreti gibi. Belki de onu hep çizmeleriyle görmeye alışmışız da ondan. Öyle ki, bütün gün geç saatlara kadar tarlasında çalışır; alacakaranlıklarda,

yorgun argın, tozu toprağı kirpiklerine kondurmuş, dönerdi. Bu yüzden, gündelik işini bırakınca, elinde kolunda bir boşluk varmış gibi geliyordu bize...

Zeynep'in ayakkabılarıyla yüklükten yeni çıkmış ceketi de gelince, Sezai Ağabey, dilini damağında şaklattı:

— Tik! Tik! Tik...

Hasan, olup bitenleri anlamadığından mıdır, yoksa annesiyle kalmayı tercih ettiğinden midir, nedense hiç direnmedi. Annemin kucağına yerleşmiş; sevinçli gülümseyişiyle bize el sallamaya başladı...

Yola çıktığımızda herkeste bir sessiz sevinç vardı. Bu, Murat öğretmeni yol üstündeki kahveden almak için duruncaya kadar sürdü.

Orada durduğumuzda, öğretmenimizi bağıra çağıra birileriyle tartışır-

ken bulduk. Bizi görünce, tedirginliğini belli etmemeye çalışarak:

— Günaydın! deyip arabaya atladı.

Daha binerken, Sezai Ağabey atı kamçılamıştı. Bay Murat, düşmemek için Metin'in omzuna tutundu; geldi bir köşeye yerleşti.

Birşeyler çiğner gibi, durmadan şakaklarındaki kasları oynatıyor; yüzlerimizdeki sevinci dağıtmamak için susmakta direniyordu. Sonunda, merakla hepimizin dönüp kendisine baktığını görünce;

— Ne olacak işte, dedi; birkaç dar kafalı kişi, canımızı sıkıyor. Yok devrimler törelerimize aykırıymış: yok şu, yok bu... Ne diye yazımızı değiştirmiş; çarşafları, fesleri atmışız... Elbet çağımıza uyacağız. Karanlıklar içinde kalacak değildik ya...

— Sofuluk işte! dedi babam.

— Evet softalık, diye devam etti. Bay Murat; bu günü görmüyor, yarını iyi düşünemiyorlar. Beni korkutan, devrimlerimize karşı bu ters akımın da sürüp gitmesi...

Metin'in bakışlarından da anlıyordum ki, bu sözleri derinliğiyle kavrayamamış olsak bile, içimizdeki belli belirsiz bir ses, «Atatürk iyi etmiş, iyi ediyor...» diye mırıldanıyordu.

Öğretmenimiz, içini dökünce yatışır gibi olmuştu. İnişi bitirmiş, ovanın düzüne varmıştık. Yanımızda sarı başakları biçilmiş, yer yer anıza bırakılmış tarlalar görünüyordu. Sonra Eskimenderes yatağı, çekilmiş sularına iyice eğilmiş söğütleriyle uzandı. Derken, aklı pembeli çiçekler açmış pamuk fidanları... Halimefendi Amca:

— Bakın, burada pamuk deniyorlar, dedi; Eskimenderes'ten sulayacaklarmış.

— Daha başlangıç... dedi babam. Yeniden bir sessizlik oldu. Yalnız atın ayak sesleriyle, tekerleklerin çakılları ezen gürültüsü... Samsun dağlarının Söke ilçesine doğru uzanan tepeleri, masmavi bir gökle kucaklaşıyordu...

Güllübahçe köyüne yaklaşırken, atın o tekdüze nal sesleri, tatlı bir inişte hızlandı. Ayşe'yle Zeynep, yol boyu, çeşmelerden su dolduran örgülü saçlı kızlara, işe giden yanık yüzlü gençlere durmadan el sallıyorlardı. Aydın yönünden doğan güneşin ışıklarıyla, yüzlerimize mutlu bir canlılık, tatlı bir pembelikle yayıldı.

Babam bıyıklarını sıvazlayarak;

— Haydin bir yürüyüş türküsü söyleyin çocuklar! dedi.

Öğretmenimiz;

— Söyleyelim elbette, dedi; haydin cocuklar 'Onuncu yıl marşını söyleyelim.

Öğretmenimiz başlayınca, hemen biz de ona katıldık:

«Çıktık açık alınla
On yılda her savaştan
On yılda onbeş milyon
Genç yarattık her yaştan.

Başta bütün dünyanın
Saydığı başkomutan
Demirağlarla ördük
Anayurdu dört baştan...»

Bu dörtlüğü söylerken, öğretmenimize baktım. Genç yüzünü saran o içten davranışı, çocuksu bakışlarında yanan olgun parıltı nasıl da etkileyiciydi. Biz bu yürüyüş türküsünü okulda öğrenmiştik ya, şimdi Zeynep'le Ayşe de bizden öğreniyor, yer yer bize katılıyorlardı. Bir gün Hasan da öğrenecekti. Dilden dile, yeni bir destan gibi, bütün gençler, bütün çocuklar... Önce bu söz-

ler, hafızama yerleşmiş bir tekerleme gibiydi. Şimdi, gün geçtikçe, bir anlam kazanıyordu.

Marşı bitirince, Halimefendi Amca;

— Yaşayın çocuklar! dedi.

Sanki o da çocukmuş gibi, öğretmenimizin sırtını sıvazladı.

— İyi öğretmişsin doğrusu, Bay Murat... dedi babam.

Ayşe, sanki bir bayram yerinden geçmişiz gibi, ellerini çırptı; sonra Zeynep'e, «Hadi, sen de alkışlasana!» der gibisine dirseğiyle vurdu.

Güllübahçe köyünden çıkarken, serin gölgeli ağaçlar altından, su kemerine benzer bir duvardan dökülen çağlayanın yanından geçtik. Yeniden ovaya döndük. Arabanın yükü ağırdı. Kır at, yavaşlar gibi olmuştu.

İLÇEDE BİR GÜN

YILLARIN aşındırdığı taşlarla döşenmiş yollarında ilerledikçe, ilçenin büyüklüğü daha çok belirmeye başlamıştı. «Bizim köyü böylesine geçseydik şimdiye kadar bitmiş olurdu!» diye düşünüyordum. İçerilere doğru yapılar daha bir derlenip toparlanıyordu. Nalcılar, pullukçular, fırınlar, pırıl pırıl şekerci vitrinleri, ürüncüler, «Hınk, hınk...» diye ayaklarıyla yün ezen ke-

penekçiler, yorgancılar, keresteciler... Derken, demir köprünün üzerindeydik!

İlçe, yazları kuruyan, kışları gürül gürül akan çayın iki yakasında gelişmişti. Söke adının belki de bu yüzden «Su köy» den geldiği söylenir dururdu. Biri «Taş», öbürü «Demir» iki köprü, birbirine yöndeş uzanan iki yolu bağlardı.

Köprünün altındaki geniş çay yatağında, toprak çanaklar, küpler, testiler sıralanmıştı. Hemen köprünün bitiminde, Zeynep'le Ayşe'nin çığlıklarıyla durduk. Onlara, ihtiyar bir satıcıdan, içindeki suya üfledikçe gülen, bülbül gibi şakıyan, iki testicik aldık. Karpuz satıcıları, atlar, arabalar, köprünün gölgesine dizilmişti. O ara beni en çok duygulandıran, renk renk boyanmış otobüslerin yanındaki üstü örtülü faytonlar oldu. Çünkü bayramların birinde:

«Helâl olsun paralar, paralar!...» di-

ye diye, bütün ilçeyi onlarla dolaşmıştık.

Birdenbire, o döner dolaplara binişimizi, mantar tabancaları alışımızı, çıtırpıtırları, tüylü düdükleri hatırlayıverdim. Balonlar, cambazlar... Evet, cambazlar, top sahasına kurmuşlardı tellerini Eli yüzü boyalı bir de palyaçoları vardı. Ayşe daha da küçücüktü; birara bizi yitirivermişti Onu, palyaço bulmuş ve uzun değnekli takma bacaklarının üstünde dolaşırken havalara kaldırarak;

— Yok mu bu bücür kızı tanıyan? diye ortalıkta gezdirmişti.

Tam. bu anımı Ayşe'ye anlatacak olmuştum ki. testisini kıkır kıkır kıkırdatıverdi!..

İneceğimiz hanın önünde durunca, Bay Hüsnü Biçer. oralardan. bir yerlerden biterek, yanımıza geldi:

— Hoş geldiniz, hoş geldiniz, Şakir

Efendi, Halim Efendi. Hele hele ne güzel çocukları da getirmişsiniz. Peki Şükrü'yanım nerde?

— Yarın, geçit kalabalık olur diye, Hasan'la kaldılar... dedi, babam kısaca.

— Olsun, onlar bizde oturur, sizi beklerlerdi!...

Hüsnü Biçer, tıknazca, yuvarlak şapkalı, yelek cebinden saat kösteğini sarkıtmış, iyi yüzlü, yabancı bakışlı bir adamdı. Arada bir Dipburun'da görmemiş olsaydık, ondan çekinebilirdik. O, bunu, kendisini süzüşlerimizden anlamışçasına;

— Oh oh, dedi; çocuklar da ben görmeyeli büyümüşler. Bizimkiler de sevinecek... Elbet bu gece bizde kalıyorsunuz...

Hüsnü Biçer böylece babamla konuşmalarını sürdürürken, öğretmenimiz, bizi karşıya geçirip bir dükkânın önünde durdurdu. Vitrinde çeşitli top-

lar, kitaplar, kalemler, silgiler, ağız mızıkaları, topaçlar, kurşun erler... Ne ararsan var... Babamlar da oraya yanaşınca, içeri daldık.

İçerde, dolu dolu rafların arasında zayıfça, gözlüklü bir satıcı.

— Merhaba, Süleyman... dedi öğretmenimiz; sizde **Robenson, Güliver, Donkişot, Polianna** gibisinden neler var?

Zeynep boş bulundu; dirseğini yavaşça Ayşe'ye dokundurarak bir tekerleme mırıldandı:

— Neymiş onlar? Yenir mi içilir mi, in mi cin mi, uçar mı kaçar mı?

Bay Murat, ona kaşlarını çatar gibi baktı:

— Ağabeylerinizin okumalarını istediğim kitaplar...

Zeynep'in gevezeliğinin sorumlusu bizmişiz gibi, kulaklarımız kızarıvermişti. Gözlüklü satıcı, raflardan bulup buluşturduklarını masanın üstüne seri-

yordu. Metin, sevinçle renkli sayfaları açıp resimlerin altlarını okuyor; o okudukça da bizim geveze küçükler, ellerini çırparak ilgi gösterisinde bulunuyorlardı:

— Robenson ıssız adaya düşüyor...

— İşte, bak! Bak şuna, nasıl?..

— Robenson kendine korunak yapıyor...

— Aaaa ne güzel ev... İşte bak, bak şuna nasıl...

— Kimsesiz Robenson, yalnız Robenson...

— İşte bak, bak şuna nasıl...

— Robenson yerlilerle savaşıyor...

— İşte bak, işte bak nasıl...

— Robenson kendi gemisini yapıyor!

Ben bunları dinlerken, boyuna duvarda asılı bir çalgıya bakıyordum. Parlak gövdesi, süslü kamı, ayar için yapıl-

mış sedef kulakçıkları, gerilmiş incecik telleri vardı.

— Mandolin bu!.. diye mırıldandım; ne güzel mandolin...

Öylesine imrenmiştim ki, uzanıp tatlı kıvrımlı, kaygan gövdesini okşamadan edemedim. Öğretmenim, bu davranışımı hemen babama gösterivermişti. Babam, Hüsnü Biçer'le sürüp giden konuşmasını bırakarak yanıma geldi, gülümsedi. Satıcı, onu da alacağımızı anlayınca, aranmaktan vazgeçti;

— Polianna kalmamış, dedi; **«Güliver Cüceler Ülkesinde»** ile **«Güliver Devler Ülkesinde»** var... Kaçar tane vereyim?

— Birer tane yeter, dedi öğretmenim; değişe değişe okurlar. Sen bize bir de şu mandolini çıkar da görelim...

Satıcının, duvardan indirdiği çalgıyı eline aldı. Okulda yaptığı gibi, uzun parçalardan çalmadı. Yalnız, mika üç-

genle tellerde bir gezinti yaptı. Kulaklarımız, tatlı titreşimlerin ezgisiyle doluverdi.

— Başka yok mu?

— Bir tek, dedi satıcı; ama dilerseniz başka da getiririz.

Bay Murat bana bir gözatıp babama döndü:

— İşe yarar, dedi; hem Süleyman yabancı değil, ucuza alırız.

— Peki, güzelce sarıverin! dedi babam.

Mandolin, sarılıp sarmalanırken, Halimefendi Amca da Metin'e bir ağız mızıkası aldı. Zeynep'le Ayşe için de iki küçücük bebek sarıldı...

Oradan çıkınca, Metin'ler, o gece bir hısımlarında kalmak üzere bizden ayrıldılar. Öğretmenimiz de;

— Haydi çocuklar, dedi; sonra yine görüşürüz.

Sonra, babama döndü:

— Nihat'a mandolin çalmasını ben öğreteceğim. Göreceksiniz, çok yetenekli. Beni bile geçecek... Şimdilik hoşça kalın...

Sezai Ağabey, arabayı hanın içine bırakmıştı. Hüsnü, Biçer'lere getirdiğimiz yiyecekleri alarak mandolini orada bıraktık. Sonra, hep birlikte çayın kıyısından dolanarak taş köprüden geçtik. Genç ağabeyler, Halkevi'nin bahçesinde eltopu oynuyordu. Kocaman kemerli bir yapıdan, yöresini kahvelerin çevrelediği bir alana çıktık. Alanı kaplayan yıllanmış çınarın altına sandalyeler atılmıştı. Kasabanın yaşlı-başlı kimseleri gölgelikte, sulanmış kaldırımlarda oturmuş, konuşuyor, çay, kahve, nargile içiyorlardı.

Alanı geçerken, karşımıza, resimli kocaman bir tahtayı iki yakasından tutmuş dolaştıran iki kişi çıktı. Birinin

bir elinde teneke huni, boğaz kaslarını çıkarta çıkarta bağırıyordu:

— Bu gece sinemada!.. Bu gece sinemada...

Birden gözümün önünde makine gibi çabuk çabuk yürüyen, bir çırpıda yemek yeyen, bastonunu fırıldak gibi çeviren, kavun şapkasını çıkararak gözlerini bitiştiren güldürücü bir gölge canlanıvermişti. Çünkü ilçeye önceki gelişlerimizden birinde, babam bizi «Şarlo»nun bir filmine götürmüştü. Öyle ki, makine dairesine de girince, filimlerin cansız nice fotoğrafların birleşmesiyle yapıldığını öğrenip şaşakalmıştım. Sonra ışığın ölçülü göz yumuşları ve açılışlarıyla filmin duraksamalı geçişlerinden, perdede canlı bir görüntünün nasıl yaratılabildiğini anladım. Ama Şarlo'nun o canlılığı. sanki kendisini görmüşüm gibi, yine de gözlerimden silinmiyordu.

O sırada, duvarlara, geçtiğimiz avlulara, hatta göklere dalgın dalgın baktıkça, kahkahadan kırılıyordum. Ayşe;

— Ne oluyorsun ağabey? diye sordu.

— Şarlo'ya gülüyorum, dedim; hani gelmiştik...

Ayşe, daha çok şaşırarak yüzüme bakmaya başladı. Demek unutmuş... Yoksa, duyar duymaz onun da gülmekten kırılması gerekirdi.

Epey yürümüşüz... Ortasından sular fışkıran parkı da geçince, istasyon görünüvermişti. Oraya daha yeni gelmiş, yorgunluktan «Ah... Puf...» diye soluyan bir lokomotif, üzerinden sularını silkeleyen bir fare gibi, yolcularını indiriyordu.

İşte, ilçe burada bitiyordu. Ama Anadolumuz, bitip tükenmeyen yollar boyunca uzayıp gidiyordu... Aydın'a, İzmir'e, başkent Ankara'ya... Daha ni-

ce köyler, kentler, yaylalar, ovalar boyunca...

Güneş, Samsun dağlarının ardından hemen yitivermişti. En son tepelere doğru tırmanan evlerin camlarından birkaçı tutuşur gibi oldu. İlçe, karanlıklara karşı direniyor gibiydi.

Sonra, birden, sanki büyülü bir el, tılsımlı değneğiyle dolandı geldi; kentin ışıklarını yakıverdi.

■

HÜSNÜ BİÇER'lerin evi, istasyonun yanında, iki katlı büyükçe bir yapıydı. İlçe, belli ki gittikçe bu yakaya doğru sarkıyor, gelişiyor, güzelleşiyordu.

Trenden çıkanlar, ellerinde sepetler, bavullar, evlerine dönüyorlardı. Kimi kasabanın yollarındaki taşların göçüntülerini ya da tümseklerini bile hatırlayarak alışkanlıkla, tökezlemeden yürü-

yor; kiminin de yabancı bakışlarla iki yakayı süzerken arada sendelediği oluyordu.

Hüsnü Biçer;

— İşte geldik!.. dedi.

Merdivenleri, görünüşünden umulmaz bir çeviklikle çıktı; kapının zilini çaldı.

Kapıyı oğlu açtı, tepeden bize baktı. Ali'yi daha önceden de tanıdığım için bu kendini beğenmişliğini elimle koymuş gibi bekliyordum. Derken annesi göründü; yüzünün buruşuklarını örtmeye çalışarak göze batar biçimde allıklar, pudralar sürünmüştü:

— Hoş geldiniz... Buyrun... Buyrun... Vay vay, bu Nihat... Bu da Ayşe olacak... Büyümüşler de... Az kalsın tanıyamayacaktım...

— Hoş bulduk Bayan Sezer, dedi babam; Bay Hüsnü bizi bırakmadı da...

— Ne demek efendim, ne demek...

Elbet iyi ettiniz... Keşke hanımı da getirseydiniz... Özlem! Kızım, arkadaşlarına «Hoş geldin» desene! Ali, sen de Şakir amcanın elindekileri al...

Doğrusu, içimizdeki sevinci, ısınamadığımız bir yabancılık örtüvermişti. Bereket Özlem biraz bunu yumuşattı. Durgunluğumuzu görünce, kumral saçlarını savura savura koşup babamın elini öptü, sonra da tatlı tatlı gülümseyerek ellerimizi sıktı Ayşe. Bayan Sezerin elini öperken dudaklarını büzerek, yüzünü ekşiterek çekingenliğini büsbütün belli ediyordu

Giriş yerinden, kristal avizeli salona geçmistik Bir yanda yaldızlı koltuklar, öte yanda büyük bir yemek masası... Camlı büfenin içinde renkli bardaklar, gümüş şekerlikler, balık tutan çocuklu kahvaltı tabakları... Duvarda, dizlerinin üstünde güçlükle duran yeni doğmuş bir kuzuya kaval çalan bir ço-

ban resmi; gölgeleri silikleşmiş dedeler, nineler... Köşede, kapağı açık, ışıl ışıl bir kuyruklu piyano...

Onu görünce, hemen yanına gittim. usulca tuşlarından birine basıverdim Çıkardığı ses, bu yavaşlığıma rağmen. öylesine güçlü olmuştu ki, herkes duyup bana bakacak diye ürküntüyle yüreğim hızlı hızlı çarpmaya başladı. Hüsnü Biçer, bu çekingenliğimi anlamış olacak ki:

— O ooo, dedi; çekinme oğlum... Çalabilirsin...

Hemen Özlem de yanıma geldi, bakmaya başladı Başladığım işi sürdürmek zorunluğunda olduğumu anlayarak birkaç tuşa daha bastım; derken iki üç parmağımı birden tuşlarda gezdirdim Öylesine hoşuma gitmişti ki, başından ayrılamıyordum. Kavalımın deliklerindeki sesleri ayarlamaya alıştığım için, türküye benzer birşeyler çıkardığımı bi-

le söyleyebilirim. Ama, bu piyanonun her tuşu, bana bir başka büyüleyici ses veriyor gibi geliyordu. Bir yanı dalgaların, ormanların gürültülü uğultusunu, ortaları güvercin mağaralarının seslerini, öbür yanı bizim Ötleğen kuşunun incecik şakımalarını getiriyordu sanki... Bu kendimden geçişimi, babamın gelip de elini omzuma koymasından anlayıverdim:

— İyi, dedi; gerçekten başaracaksın. Ama her şeyin bir yöntemi olduğunu da unutma. Öğretmeninden, mandolini iyice öğrenirsen, buna da başlayabilirsin... Tamam mı? Hadi, şimdi yemek yiyeceğiz, elinizi yüzünüzü bir yıkayın bakalım...

Kalktım; Özlem, bize musluğun yerini gösterdi. Günün ılıklığını daha yitirmemiş suyu, Ayşe'yle yüzümüze çırptık. Sonra da parkı gören genişçe bir balkonda yemeklerimizi yedik. Yemek-

ten sonra babam, kahveleri içerken, bizim köyde olup bitenleri, onlara anlatmaya başladı... Bir ara göklere baktım; hiçbir şey görünmüyor gibiydi.

— Burada niye yıldızlar görünmüyor babacığım? diye sordum.

— Kentin ışıklarından... dedi babam; görüşümüze engel oluyorlar...

Oradan Özlem büyümüş de küçülmüş gibi atıldı. «R» leri «y» gibi söylemese, yaşını anlayabilmek için bin tanık isteyecekti:

— Yıldızlaya deyemedikten sonra, göymemek neyi değiştiyiy...

Ben, artık bir an önce, yarın gelsin, gün ışısın istiyorum. Sanki ertesi günün kımıldanışını şimdiden duyar gibiydim. O gece nasıl yattığımızı, nasıl uyuduğumuzu bilmiyorum. Yalnız, gözlerimi kapadığımda, bir trenin içli içli, uzun uzun ötüsünü taaa uzaklarda yitinceye kadar dinledim.

EN UNUTULMAZ AN

GÜNÜN erken saatlarında, bütün ilçe hemen kaynaşmaya başlamıştı. Gençler, Halkevi'ni mersinlerle, defnelerle, çiçeklerle süslemiş; çocuklar, ellerinde küçücük kâğıt bayraklarla yollara düzülmüşlerdi. Yaşlıların yüzünde, sanki taaa Kurtuluş Savaşı'ndan kopup gelen duygulu bir görüntü... Evlerin kapılarına bayraklar asılmış...

Günün taze ışıklarıyla, pembeleşen yüzlerle, çeşit çeşit boyda bayraklarla

ortalık al al, renklerin çeşitli tonlarına bürünmüş... Koşuşmalar, çığrışmalar ilçeye olağanüstü bir hava getiriyor.

Çünkü Atatürk'ün komutanlarla birlikte buradan geçeceği, Germencik çayında yapılacak geçit gösterisine gideceği kulaktan kulağa yayılmış. Biz de, büyük hanın önündeki kahvede, bizi götürecek otobüsün kalkmasını bekliyoruz... Yine kaldırımlar sulanmış, yıllanmış çınarın gölgesine sandalyeler atılmış; sanki sessiz bir çalkalanma, dallarından alana dökülüyor...

Babam, kolayca içebileyim diye, küçük çay bardağını, çoğu kez yaptığı gibi büyükçe, su dolu, bir bardağın içine oturtmuştu Hüsnü Biçer, ikide bir köstekli saatını çıkarıp bakıyor, Özlem'le Ayşe ağır ağır gazozlarını yudumluyorlardı. Derken, Halimefendi Amca'yla Metin de geldiler. Sandalyeler çekildi, kahveci çırağı yeniden koştu...

— Kemal Paşa buradan geçecekmiş deniyor...

— Ya geçmezse...

— Bir an önce yola mı çıksak acaba?

— Az daha bekleyelim bakalım...

Metin yanıma otururken, sarı kirpiklerini kahvenin içerilerine doğru kırpıştırdı; orada, canlı davranışlarla arkadaşlarıyla görüşen öğretmenimizi gösterdi. O da bizi görmüş, eliyle kısa bir «Selâm» gösterisi yapıvermişti.

Zaman ilerledikçe konuşmalar azalıyor; herkesin gözünde sanki şimşekler çakıyor ve —az sonra birden gök gürleyecekmişçesine— sessiz bir bekleyişe dönüşüyordu. Babam, bu yürek kıpırtısında, durmadan bıyıklarını buruyor, kahvesinin bittiğini anlamadan dalgın dalgın boyuna telveleri yudumluyor, sigara üstüne sigara yakıyordu...

Halimefendi Amca da durgun gö-

rünmeye çalışıyor, boş gibi duran kollarını bir yerlere koyuyor, içli gözlerle bizim bu yürek çırpıntılı davranışlarımızı inceliyordu. Ben çayımı daha yeni bitirmiştim ki, birden babam ceplerini arandı, sonra;

— Haydi bakalım Ötleğen kuşu dedi; uç! bana Pulcu Mitat'dan bir sigara al, getir. Yanımızda bulunsun...

Hemen yerimden fırladım; koşa koşa karşıya geçtim. Pulcu Mitat da kapısına küçük kâğıt bayraklardan asmış. İçeri girdim, parayı verdim. Sigarayı çıkardı, yüksek camlı masanın üzerine koydu. Paranın üzerini vermek için çekmecesini karıştırmaya başladı. Tam paketi bozukluklarla birlikte avcuma yerleştirmeye çalışıyordum ki, dışarıda bir bağrışmadır, bir alkıştır kopar gibi oldu. Hemen kendimi sokağa attım.

Daha kapıdan adımımı atarken, tam önümde ağır ağır ilerleyen üstü açık bir

otomobilde, yanında resimlerinden tanıdığım büyüklerimizle birlikte, onun geçtiğini gördüm:

— Atatürk!.. diye bağırmışım.

Yüreğim küt küt çarpıyordu. En uzak ülkelere adını, adımızı duyuran kurtarıcı önderimiz, işte, öylesine yakınımdan geçiyordu ki...

Hemen onun da, benim bu şaşkın, çılgın sevincimin sesine doğru dönüp baktığını, bana gülümsediğini gördüm. Bir Anadolu çocuğunun, bu bir tek kelimeyle neler demek istediğini; kendisine bağlılığını, sevgisini anlamışçasına mutlu bir gülümseyişti bu... Gözlerinin çelik parıltısının birden kadifeleşmesinden, büvülevici durusunun bir alev bayrak gibi ardındaki havayı da sürükleyip götüren o ılık rüzgârından bunu sezer gibi olmuştum...

Bana öyle geldi ki, o geçtikten sonra da bir süre, ardından ateşten bir ır-

mak sürüklenip gitti... Bu unutulmaz anıdan yapılmış bir heykel gibi orada kalıvermişim.

Neden sonra, elimde sıkıp durduğum paketi, kahveye götürmem gerektiğini hatırladım. Sevinç içinde babama koştum:

— Gördünüz mü babacığım? Gördünüz mü onu?... Hem, o da beni gördü, bana baktı, gülümsedi...

— Gördük, dedi babam; ne iyi oldu... En unutulmaz andı bu...

Artık kimseler yerinde duramıyordu. Hep birlikte bizi götürecek taşıtlara doğru yürüdük. Sezai Ağabey de gelmiş, otobüsün kapısında bizi bekliyordu. Daha biz yola çıkarken, yanımızdan başka taşıtlarla genç ağabeyler Onuncu Yıl marşını söyleyerek geçtiler. Sonra biz de çeşitli araçların sırasına katılıp ilçe yollarını bir solukta aştık...

Biz mi uçuyorduk, yüreklerimiz mi?

Bir yanımızda ova, bir yanımızda Samsun Dağları; her şey gerilere doğru akıyor. Yazın kuruyan çağlayanlar bile, daha yataklarında çağlıyor gibi geliyor bana. İşte Şarlak... İşte Gelinteli... Yeni kurutulmuş eski bataklıklar, verimli incir ve zeytin ağaçları... Bağlısu'yu, kükürtlü ılıcaları, Ortaklar kasabasını bir solukta geçtik.

Herkes yollara dökülmüştü; atına kolanını vuran, eşeğine semerini atan, kağnısına öküzünü koşan, yola çıkmıştı. Yük arabaları, otomobiller, faytonlar, yaya yürüyenler... Herkes, Germencik'e yaklaştıkça birleşiyor; geçit gösterisinin yapılacağı geniş çay yatağına doğru akıyordu...

İki yakasına kesik atılmış geniş çay yatağına gelince, ortalık artık kalabalıktan geçilmez oldu. Çayın her iki yanını, renk renk elbiseler giymiş kadınlar;

kasketli, şapkalı adamlar; otobüslerin üstüne çıkmış başı açık gençler; ağaçlara tırmanmış çocuklar; bağdaş kurmuş ak sakallı yaşlılar doldurmuştu...

Bu kalabalığın ardında durunca, biz de Metin'le, hemen otobüsün ön çıkıntısına tırmandık. Zeynep'in, Ayşe'nin, Özlem'in ellerinden çekerek onları da yanımıza aldık. Geçit başlamak üzereydi. Karşı kıyıda, büyüklerimizin gözetleyebilmesi için, düz, yüksek bir çadır kurulmuştu.

İlk olarak, bandonun çaldığı marşa ve sanki yüreğimizin atışlarına uyan adımlarla, yaya erlerimiz göründü. Önlerinde, ünlü sancağımızı dalgalandırarak geçtiler. Gün yüzlü, gür bakışlı erlerimiz, sanki kentlerinden, köylerinden getirdikleri bir gücü taşıyor gibi, her adımlarını vuruşta toprağı titretiyorlardı. Ne mavi, ne de kırmızı... Bu geçit gösteri-

sinde hepsi birlikte, özgürlüğümüzü gözlerimize akıta akıta, yürüyüş türküleriyle dövülen davullarla geçtiler...

Ardından fırtına gibi atlılarımız, 26 Ağustos'ların anılarıyla yüklü ağır toplarımız, erlerle dolu dolu zırhlı kamyonlar, tanklar, tanklar tanklar... Bir yandan da uçaklarımız yatay «V» ler çizerek geçiyorlar...

Ayşe, Özlem, Zeynep artık yerlerinde duramıyorlar. Alkıştan avuçlarımız kızarmış; gözlerimizde övünç dolu sevinç pırıltıları. Savaşlara girmiş yaşlıların yüzünde bile bir bayram havası esiyor...

Kalabalık ağır ağır dağılırken, babam bir süre büyük çadıra baktı... Sonra, çıktığımız yerden inmemize yardım ederken;

— Nasıl, dedi; geldiğimiz iyi oldu değil mi?

Özlem, «r» leri «y» yapan diliyle,

sanki Ali görmemiş gibi, ona bu geçit gösterisini anlatıp duruyordu. Baktım, dağılanların hepsinin gözlerinde aynı umut... Halimefendi Amca'nın kolları da artık dolu dolu gibiydi...

İKİNCİ BÖLÜM

TAŞKIN TEPESİNDEN GÖRÜNTÜLER

NURİ, Taşkın tepesini çok seviyordu. Okuldan her çıkışta, bize, «Haydin çocuklar oraya bir uzanalım», derdi. Sık sık Metin'i de alarak, evlerimize dağılmadan önce, köyün enginlere açılan bu köşesine inerdik.

Bu yıl, bizim küçük Ayşe de okula başlamıştı. Okulun zillerini çalmakla görevli Lütfiye Kadın'a da **«Çancı Teyze»** adını takıvermişti. Bu ad, iki odalı okulumuzda hemen yayılıverdi...

İçimizde, zaman çabucak akıversin,

Çancı Teyze çanını çabuk çabuk tıngırdatsın, yıllar birdenbire geçiversin diyen bir yön vardı. Kimi, hemen bıyıkları çıkıversin istiyordu. Kızlar, gelinlikler giymeye bayılıyordu. Sanki o çağa gelince yılları durdurabilecekmişiz gibi... Sanki aş pişirmekten örgü örmekten eksik kalacaklarmış gibi; Havva'lar, Zeynep'ler, Elif'ler, Ayşe'ler, evcilik, komşuculuk oyunlarında kendilerinden geçiyorlardı. Oğlanlar, ders aralarında bile, ya sığırtmaç oluyorlar ya da turunç kabuklarından karpuz kabuğuna varana kadar mevsimine göre ölçekler yapıyorlar. işe yaramaz demir parçalarından, inciklerden, boncuklardan bakkal dükkânları açıyorlardı.

Nuri, bizimle arkadaşlık ede ede, iyilikseverliği ağır basan kişiliğini geliştirmeye başlamıştı. Küçüklerin, güçsüzlerin, başı darda olanların yardımcısı olarak tanınmıştı okulda.

O gün de, bunu kanıtlayan bir olaya rastladık. Önce, Ayşe'yle Zeynep'e okulun önündeki satıcılardan horoz şekeri almış; iki yakamıza bakınıyorduk. Okuldan çıktıkça, her gün, değişik birşeyler almak hoşumuza gidiyordu: Bilya şekeri, küspeli sakız, bademli şambalı, cevizli tak tak helvası, telli çikolata, künerli üzüm, kargılı macun... İşte o sırada, okuldan çıkan küçükler el ele tutuşmuş, ikişerli dönüşler yaparak;

«Annem, babam, tulumbadan su çeker,
Halka da boynundan geçer » oyununu oynuyorlardı.

Parmaklarının sık sık çözülmesine, düşer gibi oluşlarına gülüşüp duruyorduk. Birden Zeynep'in çığlığı duyuldu:

— Ağabey! Ağabey... Baksana şu utanmaza...

'Ne oluyor' diye başımızı çevirince, daha büyük sınıflardan Durdu'ların Hü-

seyin'i kaçarken gördük. Mum gibi durakalan Ayşe'nin horoz şekerini kaptığı gibi tabanları yağlamıştı. Nuri, cıva gibi ardından seğirtti. Beş on adım gitmeden de yakaladı. Hüseyin, şekeri yere attığı gibi, üzerine bastı ezdi. Göz açıp kapayıncaya kadar, bizim iki oğlanı kapışmış gördük. Yüzleri topraklarda sürtülüyor, yerlerde yuvarlanıyorlardı...

Güçlükle yetişip ayırdık. Nuri, ağzının çevresinde biriken toprakları, kolunun yeniyle silerek;

— Ben üstüne yürüyünce horoz şekerini yere atmasaydı, dokunmayacaktım. Bizi korkutacağını mı sanıyor o? Bırakın da şunun ağzının payını vereyim... diye söylenip duruyordu.

Arkadaşlar başımıza toplanmıştı. Nuri'yi güçlükle çektik, oradan çıkardık, Ayşe, ilk olarak böylesine kötü bir olayla karşılaşmıştı; kedi gibi tüyleri diken diken, dilini yutmuşçasına oracıkta du-

ruyordu. Cebimizde kalan paralarla ona bir horoz şekeri daha aldık; Zeynep'le birlikte eve yollandılar...

Nuri, hiçbir şey olmamışçasına, üstünü başını silkeledi:

— Haydin çocuklar, var mısınız, oraya bir uzanalım, dedi.

Kendimizi bir solukta 'orada' buluvermiştik. Yeşil otların üzerine yatmış, can sıkıntımızı gidermek için, ovayı, gökleri gözetlemeye dalmıştık. Nuri, teneke çantasına diklemesine oturarak orada bulduğu bir kargının kuru, sarı kabuklarını soymaya başladı. Bir yandan da **«Dertli Kaval»** türküsünü ıslıkla çalıyordu. Sanki geçmişteki bir an yeniden kuruluvermişti çevremizde. Bazan öyle olur; belli bir durum, benzer görüntüleriyle, daha önce de yaşanmış gibi geliverir kişiye...

Böylece nice düşüncelere dalıp gitmişiz. Göklere bakıyoruz ama, belki de

okulda geçen yıllarımızı, bulutsuz yaz göklerini, ay yıldızlı gün kavuşumlarını hatırlıyor gibiyiz. Oysa, üzerimizden bulutlar akıp gidiyor...

Metin'e baktım; yarı doğrulmuş, denizi kurşun rengine boyayan ırmağın kıvrımlarını, akıp döküldüğü çevreyi, dalyanın bulanık koylarını gözetliyor.

Puslu dumanlarla maviliğin karıştığı yer, birdenbire bulutların arasından sızan geniş bir ışın çizgisiyle aydınlanıverdi. Biçimden biçime geçen bulutlar, gittikçe pembeleşiyor, mor-kırmızılara bürünüyor, karşımızdaki Beşparmak dağlarına kadar uzanarak yüksek doruklarla kucaklaşıyordu.

— Ne güzel bir görüntü... diye mırıldandım; belki de bizim için yeni... Oysa babam, bunu kaç kere görmüştür.. Belki de yüzyıllar boyu bu bulutlar Akdeniz kıyılarına uğramışlardır...

Serin bir yel, güzü getirmek için git-

tikçe güçleniyor. Bazı bulutlar, ona eteğini kaptırarak birden öne doğru sürükleniyor. Üstekiler sanki hiç umursamıyor; ters yönde bir duruşla, göklerin başını döndürüyordu.

Bir ara, üstümüze sarkan en yakın bulut, ak sakallı bir adama benzeyiverdi. Hani önce kıyıda rastladığımız, sonra da düşlerimde gördüğüm yaşlı balıkçıya...

Baktıkça, bulutun benimle konuşmak istercesine ağzı açılıyor, ak sakalları kımıldıyor, yanakları pembeleşirken gülümser gözleri çetinleşiyordu. Sonra da çeşit çeşit anlamlar taşıyan bakışlarla, kılıktan kılığa girerek siliniveriyordu.

Daha ilerlerde, ellerinde türlü biçimde sancaklar taşıyan atlılar... Bir adsız basbuğun çevresinden koparak renkli şekerlerden yapılmış masal saraylarına doğru akıyordu. Sanki tabiat, iyilikler

ülkesinde oturan kötü yürekli bir sultanı, esenliğe, özgürlüğe susamış ordularıyla sarıyordu.

Ben, bir yandan bulutlara bakarken, ağzımı esen yele göre ayarlayarak açıp kapatıyor, esintilerin oraya dolarak yankımasını, sesler çıkarmasını sağlıyordum. Böylece, belki en ilkel bir çalgı aracı, düşündüğüm en güzel türkülerle uğulduyor, beni tatlı tatlı oyalıyordu...

Işıkların azalması, içimize bir tedirginlik getirmeye başlayınca;

— Hava kararıyor dedim; artık gitsek mi?

Arkadaşlar dalgın düşüncelerinden silkindiler. Nuri'nin düşünce dizisi, önceki olaylara dönmüş olacaktı ki;

— Siz beni tutmayacaktınız, dedi; niye tuttunuz? Ben ona öylesine bir ders verecektim ki, küçücükleri ezmenin ne demek olduğunu anlayacaktı...

Metin, onu yatıştırmak için:

— Canım, dedi; olur böyle şeyler... Hüseyin bir şaka yapayım, Ayşe'yi kızdırayım diye böyle davranmış olacak...

— Bu şaka değil işte dedim; şakanın da ölçüsünü bilmeli...

Metin; «İşte gördün mü, yine Nuri'yi koruyorsun!» gibisine, yutkunarak bana şöyle bir baktı...

Hava iyice kararmıştı; pencerelere çekilen perdelerin lamba ışıklarıyla saydamlaşmasından, aş hazırlığında odalara gidip gelenlerin büyüyüp küçülen gölgelerinin belirip yitmesinden, eve geç kaldığımızı anladık. Adımlarımızı hızlandırdık.

■

KENDİMİ, annemin babamın dizleri dibinde bulunca, yeniden rahatlık, mutluluk duydum. Babam, niye geç kaldığımı bile sormamıştı. Çünkü bekleyip

kurduğu sevinç görüntümü bozmak istememişti. Bu yüzden ilk davranışı, Sezai Ağabey'in yeni yapıp çattığı süslü bir kafesi önüme koymak oldu. Hemen boynuna sarıldım:

— Ne güzel olmuş bu, babacığım, sağolasın...

— Elbet, dedi babam; Sezai seni çok seviyor. «Doğrusu, Nihat için ne yapsak azdır,» diyor... Bunu bitirmek için günlerce uğraştı...

Bu yeni kafes, kuşun dört yakasını iyice görebilmesi için, incecik tellerden kurulmuştu. Tam ortasında, Ötleğen'in sallanabileceği minicik bir salıncak bile vardı. Babam, onu eski kafesiyle birlikte hayatlığın tavanından indirdi. Kapağını açtı; kuşu bana verdi:

— Haydi, yeni yuvasına sen koy onu...

Ötleğen kuşunu, sıcacık tüylerini şöyle bir okşadıktan sonra, yeni kafesi-

nin içine salıverdim. İncecik tellerin varlığını anlayamadığından olacak, çoktandır uçmasını unutmuştu; kanatlarını, kalkışa davranan bir uçağın fırıldağı gibi yokladı:

— Pıırır, pıır!

Tamam! Hemen gözüne kestirdiği bir yöne doğru havalanmasıyla tellere çarpması bir oldu. Ama yine de, daha geniş bir uçuş alanı bulduğu için, sevinmiş gibiydi. Böyle bir iki kere daha telleri yokladıktan sonra, salıncağına kondu; sallanırken şaşkın, korkulu bakışlarını bize döndürdü. Oradan, beceriksiz bir iniş yaparak yalağın üstünden sularını sıçrattı; kafesin içine girecekmiş gibi bakışan Ayşe'yle Hasan'ın kaçışıp gülüşmesine yolaçtı. Pamuk da patırtınızdan ürkerek hemen sedirin altına sığındı. Ayşe;

— Bu teller çok aralıklı babacım dedi; ya Pamuk oradan pençesini sokar

da bizim Ötleğen'le bir tokalaşayım derse?

— Yetiştiremez, dedi babam; kuş, öteki köşeye kaçıverir. Ama iyice dikkat edin, çünkü korkarsa ötmez sonra...

— O ne bilmiş o... dedi, Ayşe; geçen gün ocağın üstüne çıkmış, oradan Ötleğen'i gözetliyordu...

Bu konuşmalar olurken, annemle birlikte kuşa biraz susam attık ve yeni kafesiyle birlikte eski yerine astık. Ayşe, yemekten sonra, onlara kaç kereler okuduğum **«Güliver»**i getirdi, hecelemeye başladı. Ben de sedire bağdaş kurdum; annemin işlemeli yastıklarına dayanarak, mandolini elime aldım. Öğretmenimizin öğrettiği yönteme uyarak parmaklarımı ayarladım, çalmaya başladım:

«Demirciler bakırcılar çalışır, çalışır
Sanata alışır Sanata alışır
Din den don Din Den Don!..»

Bir yandan hafızamdaki sesler, çıkanlara uyuyor mu diye inceliyordum. Babam, bir sigara yakmış, gözlerinin içi gülerek dinliyor.

Ben parçamı bitirince, annem elinde yemek suyuna banılmış ekmeklerle avluya çıktı;

— Gel pisi pisi pisi... diye Pamuk'u çağırdı.

Onun sesini duyar duymaz, sedirin altından ok gibi fırladı Pamuk... Annem dönüşünde, bizim küçüklerin duymaması için, babama usulca:

— Bu gece komşulara gidelim mi? diye sordu.

Babam, gecenin serinliğini yeni duymuş gibi hemen doğruldu, bize;

— Haydin bakalım çocuklar, dedi; sıcacık yataklarınıza... Biliyorsunuz, yarın erkenden kalkacaksınız...

— Ama daha uykumuz gelmedi ki, dedi Hasan.

— Yemlihaları okuyunca gelir, diye karşılık verdi annem.

— Ama duydum dedi, Ayşe. Biz uyuyunca siz Melekhanım teyzelere gideceksiniz... Değil mi?

— Çocuklar erken uyur, dedi, annem; sizin okulunuz var!

— Ben niye uyuyacakmışım, dedi Hasan; benim okulum yok ki...

— Çünkü, dedi babam; uyku, çocukları büyütür de ondan... Haydi bakalım, doğru yatağa... Bir, iki, üç...

Zaten bu karşı koymaların gereksizliğini biz de biliyorduk ya... Kalktık, varıp yorganları başımızdan çektik. Ben, yüksek sesle «Yedi Uyurlar»ın adlarını mırıldanmaya başladım:

— Yemliha, Mekselina, Mislina, Mernuş, Tebernuş, Şazenuş, Kefeştatayyuş, Kıtmir...

Tam sonunda, her söyleyişte olduğu gibi;

— Kıtmir de köpekleriymiş... diye mırıldandı Hasan.

Uyuyorlar mı diye merak edip, kapıdan başını uzatan annemi güldürdü. Sonra da, onu sevindirmek için, hemen uyur gibi yapmaya başladı. Annem de;

— Oh oh, ne güzel, bakın bizim oğlan uyudu bile... deyip kapıyı çekti. Onlar avlu kapısından çıkar çıkmaz, Hasan uyur gibi yapmaktan caydı küçük bir cin gibi, yataktan başını uzattı:

— Bana Yemlihaları anlatsana ağbi!

— Biliyorsun ya...

— Olsun, yine anlat!

— Gözlerini yum da anlatayim!

— Yumulu işte ya...

Ben bakıyor muyum diye, bir gözünü şöyle açıp kapattı.

— Bunlar yedi uyurlar... diye anlatmaya başladım; bir zamanlar kötü kişilerden kaçıp bir mağaraya sığınmışlar...

Bir örümcek, ağlarıyla mağaranın kapısını örerek onları gizlemiş... Onlar da bu tılsımlı kovukta uyuyup kalmışlar... Bir yıl değil, beş yıl değil... Yüz yıl!... Yüz yıl sonra bir de uyanmışlar ki... «Varalım bakalım, ortalık değişti mi?» demişler... Çıkmışlar çarşıya pazara... İnsanların elbiseleri, paraları değişmiş ama, çoğunun yüreği öylesine duruyor; iyilerin yanında yine kötüler... Yine dönmüşler mağaraya.. Denir ki, ortalık düzelsin diye bekler, daha o mağarada uyur dururlarmış...

— Tıpkı Annem gibi eksiksiz anlattın, dedi Ayşe; Ardından da, «Değil mi Hasan,» diye sordu...

Bir karşılık bekleyerek kulak kabartık. Ovsa Hasan, derin bir uykuya dalmıştı bile ...

İLK TANİŞMA VE SON ANİ

OSMAN'LA tanıştığımız günün de bulutlar içinde geçtiğini hatırlıyorum. Öğle aralığında, okula erken dönmüştük. Mandolini olanlar, bu arada öğretmenimizin gösterdiği yönteme uyarak parçalar çalıyordu. Ben de onun son verdiği notaları bir kere daha geçmiştim ki, Bay Murat geldi; önce hep birlikte, sonra teker teker bizi dinledi Çevremizde gittikçe çoğalan, biriken arkadaşlara dönerek;

— Doğrusu, Nihat iyi beceriyor bu işi dedi; kulağı seslere çok yatkın...

Sevinçten, tellerin bastığı köprücüğün arkasında, Ötleğen kuşunun sesini andıran bir vuruş yapıvermişim..

O gün, ders boyunca, bu başarımdan dolayı öğretmenimiz gözünü benden hiç ayırmıyor gibi geldi bana. Bu yüzden, kendimde bir ağırbaşlılık duyuyordum. Derslerin sonunda, o genel bir konuşmaya geçti. Sanki arada bir dönüp dönüp yine bana bakıyordu:

— Çocuklar, gittikçe yaşınız büyüyor, olgunlaşıyorsunuz. Artık kendinizi yoklamanın sırası geldi Hepinizin kendinize özgü davranışları var. Tabiatın size verdiği yeteneklerin üzerine eğilin. göreceksiniz ki başaramayacağınız bir iş kalmayacak...

Ağabeyler. ablalar, bu sözleri daha bir can kulağıyla dinliyorlardı. Biz de,

onlar gibi davranmaya çalışarak içtenlikle öğretmenimize bakıyorduk.

Çancı Teyze, okulun avlusunda çanını tıngırdatmaya başlayınca, bir kıpırdanma oldu. Öğretmenimiz de sözlerini hemen bağlayıverdi:

— Haydin çocuklar, sözlerimi unutmayın. Verdiğim ödevleri, size yararını düşünerek, seve seve, titizlikle yapın; göreyim sizi... Şimdi birbirinizin şekerini kapmadan, kavga gürültü etmeden, doğru evlerinize...

Herkes çantasını toparlamaya başlamıştı Yalnız Durdu'ların Hüseyin biraz sararmış, Nuri'ye şaşkın şaşkın bakıyordu.

O gün, okulun kapısına yeni bir satıcı daha gelmisti Basında toplanan bütün çocuklar, en çok onunla ilgileniyor, çevresinden bir türlü ayrılamıyorlardı.

Göğsünde Kurtulus Savası madalyası, bekçi gibi kusanmış, yaslıca bir adam

cağızdı. Çocuklara, kasaba kasaba, köy köy nasıl dolaştığını, ne çok yerler gördüğünü anlatıyordu.

— Bu madalyayı Kurtuluş Savaşı'nda aldım ama, Balkan Savaşı'nda da bulundum, Çanakkale'de de...

— Sık sık savaşlar olmuş o zaman.. dedi, Metin.

Nuri ekledi:

— Benim babam da hep oralarda bulunmuş, amca...

Yaşlı adam; Nuri'nin omzuna elini koyarak;

— Ne yapalım oğul, dedi; hep sizlerin bugünkü mutluluğu için koştuk... Belki de bundan böyle savaşlar olmayacak İnsanlar birbirinin hakkını gözetirse, niye kavga olsun...

Bu sözleri dinleyen birkaç kişiydi... Çocukların çoğu. madalyalı adamın beyit kutusunun başına üşüşmüşlerdi. Koca kutunun üst gözünde iki kınalı kek-

lik; alt gözünde, güngörmüş bir sultan gibi, ağırbaşlı, ak tüylü, uzun kulaklı bir tavşan oturuyordu. Metin sordu:

— Amca, bu çekmecelerin üstündeki yazılar, şu hayvancıkların adları olmasın?

— Öyle, oğlum... Kekliğin birinin adı Kınalı, öbürününki Cambaz... Tavşanın adı da Osman...

'Osman'ı duyunca, bütün çocuklar kahkahayı bastı:

— Osman!

— Tavşanın adı!

— Osman'a bakın...

— Osman! Heyt, ülen nasılsın?

Şimdi herkes cebine davranmıştı:

— Osman çeksin...

— Bakındı, Osman kulağını oynatiyor...

— Vay vay, keratanın bıyıkları da afilli...

Madalyalı, bekçi elbiseli adam, bü-

tün bu olup bitenlere bakarak babacan bir duruşla gülümsüyor, paraları saymadan topluyor, çocukların sabırsızlıklarını tatlılıkla yatıştırmaya çalışıyordu:

— Hele durun hele... Şimdi sana da çekecek.. Sana da küçük gözlüm... Sana da minik burunlum... Sana da fış fış kız, sabırlı ol!

Osman, «Haydi!..» komutunu alınca, önce ak kulaklarını oynatıyor, güdük burnuyla, bıyıklarını titreterek havayı kokluyor, renk renk kâğıtları sıradan yokluyor, içlerinden birini çekerek babacan adamın eline tos ediyordu.

Birden, ormanda, yüreği küt küt atarak benden kaçan yabani yavru tavşanı hatırlayıverdim. Osman ise alışmış, kimseden kaçmıyor.

Oysa, Osman'ın çektiği kâğıtlarda yazılı olanlar, bizim için önemli değildi. Öyle ki, beyit çektiren kimse kalma-

dığı halde, çocuklar başından ayrılamaz oldular.

Madalyalı adam, bir bir saçlarımızı okşadı. Keklikleri kutunun üzerinden tel çekmecelerine sokarak;

— Belki, yarın da gelirim, dedi; Osman'a marul da getirirseniz daha çok sevinir...

Dağılırken, bir ara, Ayşana'yı gördüm. Sessizce durmuş; Havva'nın tavşanın başından ayrılmasını, bekliyordu. Çocukların arasından buğulu gözlerle bakıyordu; kızını bulup bulup yitiriyormuş gibiydi. Tam o sırada okuldan çıkan öğretmenimize dertli dertli birşeyler anlatmaya başladı. Hemen Havva'nın yanına varıp annesini gösterdim. Ayşana, kendisine yaklaştığımızda şaşılacak bir duygululukla önce ona, sonra da bana sarıldı. Ne var ki, hiç konuşmadı; Bay Murat'la birlikte, Havva'yı aralarına alarak uzaklaştılar...

Kurtarıcı önderimiz
öylesine yakınımdan
geçiyordu ki. . .
Dönüp baktığını,
bana gülümsediğini gördüm.

Eve dönerken, elimizde ne şeker, ne macun... Yalnız çantamı koltuğuma kıstırarak arada bir mandolinime vuruyorum. Yanımda bizim Ayşe, yürürken dönüp dönüp boyuna bana bakıyor...

O anda, mandolinimden çıkan sesler, ansızın, Ötleğen'in şakıyışlarına benzer gibi oldu. Neydi sıkıntımı dağıtır gibi olan? Nereden geliyordu? Durakladım. Gözlerimi iyice yumdum, düşündüm; Osman'dı! Yumuşacık tüyleriyle Osman... O zaman, cebimde buruşup kalmış beyit kâğıdını çıkarıp açtım:

«Ey bu kısmetin sahibi! Yakınlarından birinin senden ayrılışına üzüleceksin ama, çok sevdiğin başkaları onun yerini dolduracak. Sıkıntılarını yüreğinin ardına at. Yakında işlerin yoluna girecek » yazılıydı.

Ayşe, bunları duyunca;

— İyi çıkmış, dedi; anneme de gösterelim.

— Gösterelim dedim, ben de gülümseyerek; sen çekmedin mi? Ver de okuyalım.

Omzunu silkti:

— Osman'a bakarken düşürmüş olacağım...

Ben, bir kez daha gülümseyerek yürüdüm. Sonra, birden beyit kafamı kurcalar gibi oldu. «Benden ayrılacak olan kim? Sonra, benim ne derdim olabilir? İşte yazmışlar, yakıştırmışlar...» Bunu düşünürken de mırıldanmaya başladım:

— Hay Osman, vay Osman... Vay koca kulaklı Osman...

Birden, sırtıma biri vurdu! Dönüp baktım; bizimkiler... Hepsi de soluk soluğa kalmışlar...

— Ne o? dedim ansızın.

— Defterini alacaktık; öğretmenimizin yazdırdığı ödev sorularını yetiştiremedik de...

— Olur, dedim; ama sayfaları bü-

külmesin, üstü de kirlenmesin. Daha yeni kaplandı.

— Yemeyiz ya... dedi, Nuri.

— Sen tasalanma, dedi Metin; yazar yazmaz getirir veririm.

Ben, hemen okul kokan çantamı açtım. Nuri, «Sağol!» demek için bir kere daha sırtıma öylesine vurdu ki, Metin gülmekten yerlere yattı...

Bu arada Ayşe, koşarak yanımızdan ayrılmıştı bile. Ben de ağır adımlarla yollandım. Avlu kapısından girince, dökülmüş yapraklara basabilmek için kısalı uzunlu adımlar atarak eve girdim. Çantamı, mandolinimi masanın üzerine koydum. Annem, oturma odasında bir yere ilişmiş, sessizce söküklerimizi dikiyordu. Hasan, bir koç gibi boynuzladığı yastıkları atarak sedirden atladı, yanıma koştu:

— Bana ne getirdin ağabey?

— Hiç, dedim; yalnız bugün beyit çektik.

— Ablam söyledi... dedi; bir tavşan gelmiş okulaaaaaa... Onu madalyalı adam getirmiş. Ya...

Annem, gülümsemeye çalışarak, verdiğim kâğıdı okuyordu. Ama aklı sanki başka yerlerdeydi. Derken yüzünü birdenbire pencereye, günün son ışıklarına çevirdi.

■

Bu ışıklarda, annemin alnının çizgilendiğini ilk defa görüyordum. Gözlerinde beliren inci tanesi gibi yaşlar, bizi büsbütün şaşırttı. Ayşe'yle Hasan, geldiler, dizlerinden çekiştirmeye başladılar:

— Neden ağlıyorsun anneciğim?

— Ne var? Ne oldu?..

Annem, söküklerini diktiği önlüğümü yandaki büyük yastığın üzerine koydu ve gözlerini silip ayağa kalktı:

— Baban daha dönmedi... dedi. Size o anlatsın.

Rüzgâr, nar ağacında ıslıklar çaldı.

— Neyi? diye, titreyerek sorduk.

Annem köyün dilsizi gibi mırıldanmaya başladı. Bizi üzmemek için, yaşlarını saklamaya çalışıyor; göz göze gelmeyelim diye çaba gösteriyordu. Sonra bizi kucaklayıp bırakıyor, yüzünü yeniden pencereden giren son ağartılara çeviriyordu.

— Nasıl anlatayım bilmem ki, diyordu; sizin anlayacağınız, Hatçe Nine ansızın gitti. Çok uzaklara gitti...

— Nereye anneciğim, dedi Ayşe.

Ardından. Hasan;

— Belki de yine gelir anneciğim... diye ekledi.

Annem, artık anlatacağını anlatmıştı. O anlatmasa. Havva'dan da duyabilirdik O zaman kim bizi bağrına basıp oyalayacaktı, gerçeklere nasıl alışmış

olacaktık? Ben anlamıştım işte, çünkü kapısını çalıp da onu arayacak olsam, artık «Yok!» diyeceklerdi. Yorgun yüzünde, yıldızlı geceler gibi parlayan gözleri geliverdi aklıma.

«Ben daha göremem gayrı... Siz daha ne güzeller, ne günler göreceksiniz... Yavrularım, çocuklarım, torunlarım...»

Boyuna bunu söyleyip duruyordu. Dışarıda rüzgârın çaldığı ıslıklar, birden onun «Tozdan dumandan ferman okunmuyoruuuu...». diyen sesini getiriverdi. Pencerede bir şimşek parladı, söndü... Hasan;

— Gümbür Dede gümbürdüyor! diyerek anneme sokuldu.

Sonra öylesine bir durgunluk.. Dışardan arabanın sesi duyuluncaya kadar sürdü bu. Annem. çıkarken:

— Babanız geldi, diye mırıldandı; yemeği ısıtayım.

Biz de hemen kapıya koşuştuk, ha-

yatlığa çıktık. Yağmur yağmıyordu. Sanki rüzgâr da yoktu. Yalnız hava herhalde epeyce soğuktu ki, babamla Sezai Ağabey gocuklarının yakasını kaldırmışlar, fabrikadan getirdikleri küçük tahta parçalarını arabadan indirerek avluya yığıyorlardı. Bu sesleri duyunca ahırdaki inekler de «Muuu»ladılar. Sezai Ağabey, arabanın ardından birkaç bağ ot indirerek ahıra girdi; sesi geliyordu:

— Heeeyt, uslu dur alacalı, gayrı koca dana oldun!...

Oradan çıkınca, bana boynunu büker gibi şöyle bir baktıktan sonra, yağmurdan kaçarcasına, arabaya bindi, kır beygiri kamçıladı...

Derken, bizim Metin seslendi, komşu duvarından. Defteri verirken yüzüme acıklı acıklı baktı o da... Ya da bana öyle geliyordu; bilmiyorum...

Yemekten sonra, babam, avludaki tahtalardan bir kucak getirip oturma

odamızdaki ocağı tutuşturdu. Ben de ödevlerimi yapmak için, defterlerimi, kitaplarımı açtım. Az sonra, bütün ev ocağın yöresinde çöreklenmiştik. Ocak parladıkça lambanın ışıkları silikleşiveriyordu.

Hiç konuşmuyorduk. Sessiz bakışlar, ateşin oradan oraya atlayan pırıltılarında donuklaşıp kalmıştı. Yalnız, arasıra çıralı tahtalar çıtırdayıp, «Çat...» diye çatlıyor, küller aşağılara yuvarlanıyordu.

Babam, bu sessizliğin nedenini belli etmemeye çalışarak, bir köz çekip sigarasını yaktı. Bize Dipburun ormanlarından, yollardan, derelerin kabarmaya başlamasından söz açtı. Annem, köpürttüğü cezveyi ateşten alıp üzerine bir damla su döktü. Fincana boşaltırken, Ayşe ansızın;

— Bizi hangi dereden tuttunuz anneciğim? deyiverdi.

Annem, babamın yüzüne gülümseyerek baktı. Sonra:

— Sizi melekler getirip suya bırakmışlardı... Bir salın üstünde kurdeleli bir beşik... Kızların kurdelesi kırmızı, oğlanlarınki mavi... Hangi deredendi o? diyerek babama baktıktan sonra yine gülümsedi; işte oradan tuttuk...

Bu sefer de Hasan bir çıkış yapmaz mı:

— Bir bebek daha tutsak ya anneciğim...

Annem, doldurduğu fincanı zor tuttu. Babama verirken;

— Onu da melekler isteyince getirir... dedi.

— Öyleyse söylesek ya onlara... Meleklerin evi nerede anneciğim?

Artık dayanamadık. Hasan'ı yakaladığımız gibi öpmeye başladık Ötleğen, havatlıkta ansızın ötmeye başlamıştı. Sesini hepimiz duyduk.

1938'LERDEN BİR BAYRAM

ŞİMDİ kolayca hatırlıyorum; o gün, 1938 yılının 29 Ekim'iydi. Bayramın önceden içimize yerleşen sevinciyle uyanmıştık. Pencereden bakınca, avlu kapısında, babamla Halimefendi Amca'yı en iyi elbiselerini giymiş, o güne önem veren bir titizlik içinde bulmuştum. Babam ikide bir göklere bakıyor;

— Tanrı izin verse de bari öğleden sonra yağsa, yoksa çocuklar törende ıslanacak, diye yüksek sesle konuşuyordu.

Halimefendi Amca, hiç sesini çıkarmadan bulutları gözetliyordu. Annem, kahvaltıdan sonra hemen, pırıl pırıl önlüklerimizi kendi elceğiziyle giydirdi; gıcır gıcır ütülenmiş yakalıklarımızı taktı.

Hasan'da bir bağrış, bir çığrış:

— Babamlar beni almadan gidecekler... deyip duruyordu.

Annemin iki ayağını bir pabuca sokuyor... Ayşe, annem saçlarını tararken, boyuna törende okuyacağı kendi şiirini mırıldanıp duruyor... Ötleğen kuşu, bizim bu sevincimizi paylaşır gibi, kafesinde durmadan cıvıl cıvıl şakıyordu.

Annem, bizden sonra Hasan'ı da giydirdi; yanaklarımızdan öptü, hayatlığa çıkarak babama seslendi:

— Tamam! Çocuklar hazır! İstersen şemsiyeyi de vereyim, ne olur ne olmaz.

Babam kararsızlıkla yüzüne bakın-

ca, içeri koştu, şemsiyeyi getirdi. Babama verirken de, bir tekerleme mırıldandı:

— Bulut gider Aydına,
Sen git işine kaydına
Bulut gider Ada'ya
Sen gir kapan odaya!

Babam şemsiyeyi aldı, Halimefendi Amca'ya doğru dönüp bıyıklarını düzeltti. Sonra anneme;

— Şükrüye, dedi; çocuklar ıslanırsa, biz de ıslanırız, bundan ne çıkar.

— Ama Hasan küçük, diye ardından seslendi annem.

Ayşe, ilk defa böyle bir bayrama katılacağından, şaşırmıştı. Öyle ki, bir ara çantasını almak için geri dönecek oldu. Sonra ben, elinden tutarak geri döndürdüm. Hasan'ın yanaklarından okşadıktan sonra, onları yolda ağır ağır yürümelerine bırakarak, yüreklerimiz çarpa çarpa okula koştuk.

Vardığımızda, Murat öğretmen, arkadaşları sıraya diziyordu. Biz de aralarına girerek ellerimizi önümüzdekilerin omzuna uzattık; geriye doğru çekildik. Çiğdem öğretmen, kimi küçüklerle şakalaşıyor, kiminin de yanına varıp yana dönen yakalığını düzeltiyordu. Bay Murat geldi, boyu sıraya uysun diye, hiç sesini çıkarmadan, Havva'yla başka bir kızın yerini değiştirdi. Yamalı pantolonu görünmesin diye, Nuri'yi gerilerden ortaya aldı. Sonra elini omzuma koydu. Yavaşça sıkarak son durumu inceledi. Yanımıza gelen Çiğdem öğretmenle, dertleşir gibi konuşmaya başladılar:

– Çok mu ağırmış hastalığı?

— Doğrusu içim hiç de rahat değil...

Ben, hemen ilgiyle kulak kabarttım ama, yürüyüp gittiler. İçimdeki anlayamadığım bir tedirginlik, o bayram gününü sanki durgunlaştırıvermişti. Gök de

öylesine bungun... Bay Murat'ın tiz komutunu duyunca, birden toparlandık:

— Hazrol! Uygun adım... Onuncu Yıl Marşıyla birlikte...

Türküyle birlikte adımlarımızı yere vurarak, yürümeye başladık. Alandan çıkınca, köyü şöyle bir dolandık, dönüşümüzde bizim evin önünden geçerken yeniden kendime bir çekidüzen verdim. Hafizanım Teyze, Melek Abla, annem, bizi görmek için avlu duvarına gelip dayanmışlardı. Biz, marşımızla sanki bütün köyü çın çın çınlatıyoruz. Onlar da, bizi böylesine duyup gördükçe göğüsleri kabarıyor, hem gülümsemeye çalışıyorlar, hem de gözleri dolu dolu oluveriyordu.

Sesimizi duydukça kapılara koşan yemenili kızlar, başörtülü kadınlar, birden büyülenmiş gibi durup geçişimizi gözetliyor; aramızda tanıdığı, bildiği çocukları görenler, onlara seslenmeden edemiyorlardı:

— Şiişt Memet!
— Ahmede bakın. Ülen, Ahmet!..
— Kız, Elif!
— Keziban!..

Alana yaklaştıkça, iki yakamızda kalabalık artıyordu. Uzakta, yakında kim varsa, yöremizde sıralanmıştı. İşte Jan, darma Çavuşu, işte Korucu, Muhtar, Dalyancı Koca Ali, bostancı Memiş, Sarı Ömer, Dövencilerin İbram, Saka Recep, berber Niyazi'yle çırağı, kahveci Sefer, iğneci Fatma Kadın'la bizim Çancı Teyze, ovada yükselen suları tutmaktan dönen gençler, kır sakallı deveci Savran, pos bıyıklı pullukçu Beşir... Daha tanıdığımız, tanımadığımız bir sürü yüzün arasından, Halimefendi Amca'yla babam görünüverdi. Halimefendi Amca, bizi görünce hemen babamı dürttü. Babam da çarçabuk Hasan'ı kucaklayıp havaya kaldırdı.

Hasan'ın candan yürekten bir el çır-

pışı vardı ki, hepimiz, bir bir dönüp ona baktık. Kalabalığın mutlu gözlerini üzerimizde duya duya, ağırbaşlı bir davranışla, adımlarımızı sürdürdük.

Sonra alanı şöyle bir döndük, daha önce okuldan getirdiğimiz, büyük önderimizin büstünün yöresinde, bir aile gibi toplanıverdik. İki ağabey, çelengi götürüp büstün kıyısından sarkan bayrağımızın eteğine bıraktılar. Ulusal marşımız söylendikten sonra, öğretmenimiz kürsüye çıktı. Sınıfta bize anlattıklarını, orada daha yüksek sesle, bütün köylümüze anlattı. Daha sonra da arkadaşlar sırayla şiir okumaya başladılar.

Ben, daha çok, bir an önce Ayşe'nin kürsüye çıkması için sabırsızlanıyordum. Sıraları çemberin karşı yakasına geldiğinden, bizimkini kolaylıkla görebiliyordum Çiğdem öğretmen, çıkması gerektiğinde onu salıvermek için, kolundan tutmuş öylece bekliyordu. En sonunda,

kolunu bıraktı, hafifçe sırtına vurarak gülümsedi. Ayşe, bir süre onun yüzüne baktıktan sonra, tavşan gibi seke seke kürsüye koştu. abanarak çıkışı üzerine, bir kahkaha yükseldi kalabalıktan. Ayşe, yerinden doğrulup yutkundu; iki soluk alıp başıyla topluluğa bir saygı selâmı verdikten sonra, şiirini okudu:

— «Türk bayrağıyla Atatürk,
Canımızda kanımızda;
Şimdi gelseydi yanımıza
Hemen sarılırdık boynunaa »

Son kelimeyi öylesine içten uzatmıştı ki, topluluk, kürsüden atlamasını beklemeden alkışlamaya başladı. Bazı arkadaşlar, onun bu şiiri kendisinin yazdığına bir türlü inanmıyorlardı:

— Gerçekten kendisi mi yazdı? diye, dönüp dönüp bana soruyorlardı.

— Bir gece kendi kendine dillenivermedi. dedim; unutmasın diye de defterine yazdırdım.

BİR KARA BULUTLU KASİM

BAYRAMDAN SONRA gök hiç mavilenmedi. Beşparmak dağlarıyla Samsun dağları arasında gidip gelen bulutlar, gittikçe isli, basık bir tavan gibi alçaldılar. O gün, gökyüzü büsbütün kararıp gerilmiş bir yüzü andırıyordu. Bulutlar, dört yakadan gelip üzerimizde toplanıyor, dolgun kıvılcımlarını birbirlerinin üzerine atarak boşanmaya çalışıyorlardı. Sanki doğanın gözyaşı dolu varilleri gürültülerle oralara yuvarlanıyor,

sanki yaban kedileri, gelincik azmanları, çatırtılarla bu tavanın üzerinde dolaşıyorlardı.

Kasım'ın onuncu günündeydik. Üçüncü derse daha yeni girmiş, pencereden, göğün bu olağanüstü durumunu gözetliyorduk. Sessizce sıralarımıza oturmuş, ürkek bir karaca gibi kulaklarımız tetikte, yanacak bir şimşeğin ardından patlayacak gök gürültüsünü bekliyorduk. Bay Murat, derse hiç alışmadığımız bir durgunlukla girdi. Önce hiç konuşmadan, kapıdan pencereye, pencereden kapıya, yürümeye başladı. Arada bir durup durup göklere bakıyordu. Sonra döndü:

— Çocuklar dedi, size şu anda üzüntülü bir haber vermek zorundayım. Biliyorum, bu benim için de, sizin için de çok güç olacak. İçinizde onu görenler var. Görmevenleriniz de, görmüş gibi. Öylesine yakınında, öylesine yolunda

yaşadık. Zaten biricik tesellimiz de bu; onun aramızda, yüreklerimizde yaşaması. Gerçek hayat da bu değil mi?

Öğretmenimiz şaşkın gözlerimizin içine bir bir baktı. Demek istediğini anlıyor ama, sanki bir türlü anlamak, inanmak istemiyorduk. Öğretmenimiz göz, yaşlarını silmek istercesine, kirpiklerini kırpıştırarak sözlerini sürdürdü:

— «Benim yoksun (nâçiz) gövdem bir gün elbet toprak olacaktır,» derdi; «ama büyük Türk ulusu, sonsuzluğa kadar ölümsüz kalacaktır. «O, büyük insan, o gerçek insan, bugün, dokuzu beş geçe gözlerini...

Ansızın, yürekleri sarsan bir hıçkırık duvuldu. Bütün başlar o yakava çevrildi Havva, karanlık gece gibi yüzünü sıraya kapatmış, küçük göğüs çemberini titrete titrete, boğazı düğümlenircesine, ağlıyordu Artık öğretmenimiz de gözyaslarını tutamamıştı. Kirpiklerinden dökü-

len yaşlar, birden bizim de gözlerimize dağılıverdi.

Havva'yı biz hiç böyle görmemiştik. Ninesinin ölümünde bile bu kadar ağlamamıştı. Buğulu gözlerimizle, bir ona, bir de Atatürk'ün duvardaki resmine bakıyorduk. O, sanki bize;

— Ağlamayın çocuklar, diyordu; benim için ağlamayın! Ben hep yanınızdayım. İşte buradayım. Siz ağlarsanız daha çok üzülürüm. Beni unutmayın, o bana yeter...

Gözlerimiz oraya kaydıkça, onun «ağlamaym» der gibi duruşu, büsbütün gözlerimizi dolu dolu ediyor, o sanki daha çok büyüyor, bakışları genişliyor, daha çok yaklaşıyordu. Bir ara, bizim Nuri de bunları düşünmüşçesine;

— Nasıl ağlamam, diye hıçkırdı, oydu benim babam!

Öğretmenimiz. bunca üzüleceğimizi ummamış olacak ki, büsbütün şaşırdı.

Havva'nın saçlarını okşamaya çalışıyor, Nuri'ye yutkunarak birşeyler söylemek istiyordu... Sonunda. kendisine bir çekidüzen vermek istercesine, kol saatına baktı:

— Çocuklar dedi; sizleri, onun unutulmaz anısı için, üç dakikalık sessiz bir saygı duruşuna çağırıyorum!

Ayaklarımızı birden yere vurarak doğrulduk. Sustuk!... Birdenbire gök de boşanmıştı. Yağmur yağıyordu şimdi. Günlerdir süren bunaltıcı gerilmisliği çözülmüşçesine... Camlara «Çat çat» çarpan kalın damlaların sesi, Havva'nın kendini tutmaya çalışan iç çekişlerine katılıyor; dayanamayarak resme dönüp bakan kızların derin soluklarına karışıyordu.

Artık ben de ağlıyordum... Öğretmenimiz;

— Oturabilirsiniz çocuklar, dedi;

saatına baktı. Bu gün ders yapmayacağız. Ağabeyler, kitaplarından adını söyleyeceğim bölümleri okuyacaklar. Öbür arkadaşlara da yarın ödev vereceğim.

Ağır ağır doğrulduk. Aklımızın erdiğince, birbirimizi avutmaya çalışan konuşmalarla okuldan çıktık. Bir süre yağmurun hızı azalsın diye, saçak altından saçak altına seğirterek ilerledik. Ayşe, sanki ıslanmaya aldırmıyormuşçasına dalgındı. Şimdi bizi düşündüren bir nokta daha kalmıştı: Annem, bunu duymuş muydu? Nasıl anlatacak, ona nasıl söyleyecektik?

Eve yaklaşırken, Ayşe bitkinleşen eliyle elimden tuttu.

OVADA TAŞKİN

O GÜNDEN sonra yağmur, haftalarca, durmadan, göz açtırmadan yağdı. Okuldan eve, evden okula gitmek için, bu fırtınalı sağnakların geçmesini beklediğimiz oluyordu, çünkü yolları seller götürüyordu. Bu yüzden, uzaklardan gelen arkadaşların, bazı günler okulda bulunmadığı oluyordu. Çancı Teyze, gocuklarımızı sobaya yakın yerlere diziyor, çulları, atkıları bir an önce kurutmak için elinden geleni yapıyordu. Saç

soba durmadan yandığı için, sınıfımız sıcacık oluyordu.

Bir gün, öğretmenimiz yoklama yaparken, Dalyancı Koca Ali'nin oğlu Kenan'ın boş duran yerine bakmaya başladı. Ardından da birkaç gündür okula gelmeyen bazı kız arkadaşların sıralarını üzgün üzgün süzdü. Köydeki dedikoduları duymuştuk. Büyük önderimizin ölümünden sonra, bazı kimseler, ortalığı boş bulduklarını sanarak, büsbütün seslerini yükseltmişlerdi... Öğretmenimiz:

— Çocuklar, dedi; köyde ileri geri konuşulanları duymuşsunuzdur. Buna inanan anneler, babalar da var. Sadrettin Hoca yeni yazımıza karşı çıkacak oluyormuş. Büyük ablaların okula gelmesini de günah sayıyormuş... Bu saçma düşünceleri, elbirliğiyle önleyeceğiz. Bilim, çalışmak, dinimizde bile en kutsal davranışlardır Ben, gelmeyen arkadaşların, üsütmüş olacaklarını umuyorum. Bu ar-

kadaşlarınıza uğrayın, söyleyin. Eğer başka bir düşünceleri varsa, bana duyuracaksınız.

Bu sırada Havva, öğretmenimizin kaygısını anlamışçasına;

— Öğretmenim, dedi, çoğu hastaymış. Kızamık diyorlar... Geçende Elif'e uğradım. İğneci Fatma Kadın öyle demiş...

— Olabilir, dedi Öğretmen; kızamık kolay geçer. Daha kötü bir hastalığa tutulmasınlar da... Peki, bizim Dalyancının Kenan nerede? Bileniniz var mı?

Bu sefer arkadaşlardan hiç ses çıkmadı. İçlerinde, onun neye gelmediğini bilen yoktu; herkes dönüp dönüp onun boş yerine baktı. Bay Murat dönüp, iyi yanıyor mu diye sobayı bir yokladıktan sonra;

— Küçük parçalar, büyükleri tamamlar, dedi; tavandan bir kiremit eksilse, çatı akar. Taşlar olmasa, bu yapı-

yı kuramazdık. Ama bir taş. kendi başına önemli bir işe yaramaz...

Tam onu sessiz sessiz dinlemeye başlamıştık ki, kapı iki kere tıktıklandı.

— Gir! dedi. Murat öğretmen.

Alnına düşen saçlarından sular damlıyan Kenan, gocuğuyla kapıda göründü. Süklüm püklüm, tortop orada duruyordu.

— Kaçıncı dersteyiz dedi, Bay Murat. Üstündekilerini çıkar da yerine geç.. Nerede kaldın?

— Köprüden geçemedim, dedi Kenan; sular çok yükselmiş. Biliyorsunuz ki Öğretmenim, taa Dalyan'ın oradan geliyorum ben.

Derin, derin soluk almaya başladı. Öğretmenimiz, bilmiyormuşçasına;

— Uzaktan mı? diye sordu.

Kenan, şaşkınlıkla yerine otururken;

— Uzak değil mi bizim yol? dedi.

Öğretmenimiz gülümsedi. Pencereden dışarı şöyle bir göz attıktan sonra;

— Hey gidi çocuklar hey, diye konuştu, ne diyor bizim Kenan? Ya benim nasıl okuduğumu hiç düşündünüz mü? Ben, Kuzey Bozkırlıyım. Bizim köyümüzde okul yoktu. Kasabaya gelmek için her gün bir saattan çok yol yürürdüm. Hem de karlar altında, en keskin soğuklarda, yapayalnız... Kurtlar ulurdu uzaklardan. Bir taş yuvarlansa, bir çıtırtı olsa, durup ki yakamı dinlerdim... Neyse bırakalım bunları. Şimdi, üçleri tahtaya kaldıracağım Öbürleri kitaplarını açsınlar, sessizce okusunlar. Gelecek derste de onları kaldıracağım.

Tahtaya kalkmak sözünü duyunca, çalışmamış olanların yüreği hop etti. Çalışmış olanlarsa. 'Beni kaldırın' dercesine, sevinçle yerlerinde doğrularak öğretmenin gözlerinin içine bakmaya başladılar.

O gün, okuldan çıkarken, tahtaya kalkan arkadaşların davranışlarını birbirimize anlatarak gülüşüyor; karşılıklarını veremedikleri soruları da aramızda tartışıyorduk. Eve dönünce, Ayşe'yi sınavdan geçirmek çok hoşuma gitti. Çünkü toplam yaptırırken boyuna parmaklarını sayıyordu. Hele sayılar onu geçince, yere bakarak, içinden içinden ayak parmacıklarını da sayması, beni kahkahadan kırıp geçiriyordu Oturup yazılarımızı yazarken, dışardan şakır şakır yağmur seslerinin gelmesi, içimize bir rahatlık veriyordu 'Nasıl olsa dışarda oynayamayacağız' diye düşünüyordum

O gece, babam eve erkenden geldi. Yağmurlar onu çok tedirgin etmişti:

— Bu böyle giderse, sular ekinleri silip süpürecek, diyordu Ya da köklerini kurutacak... Rıfkı Usta'yla Sezai'yi, bizim Halimefendi'ye yardıma gönderdim..

Bir yandan da pencereden boyuna

gölleşen avluyu, sel gibi sular akan yolları gözetliyordu. Bir ara anneme döndü:

— Yarın önemli bir iş için Hüsnü Biçer'le görüşmeye gideceğim, ama Şükrüye, inan ki, hep şu bizim köyü, ovayı düşünüyorum...

Sonra da bize seslenerek;

— Söyleyin bakayım çocuklar, dedi; kasabadan size ne getireyim?

Ben, hemen;

Güzel bir kitap, babacığım, dedim; bir de mandolinimin ince teli kopmuştu...

Ayşe;

— Bebek! diye atıldı.

— Yine mi bebek? dedi babam. Peki Hasan, sen ne istiyorsun, söyle bakalım.

— Vesbit!

— Velesbit mi! dedi babam; bak sen, bu da nereden çıktı?

— Ama üç tekerlisinden, diye ekledi Hasan.

Bu sözler babamı biraz düşündürür gibi olmuştu. Sonra birden kaygısızlıkla gülümsedi. Hasan'ı kucağına aldı, bıdır bıdır konuşmalarını dinlemeye başladı.

O gece hepimiz, babamın ilçeden getireceklerinin sevinciyle yattık. Bir yandan onları düşünüyor, öte yandan da ılıcak yer yatağımızda, yorganlarımıza sarılmış, dışarıdan gelen yağmur seslerini dinliyorduk. Gök gürültüleriyle uyandıkça, kendimden geçtiğimi, yine çeşit çeşit düşler gördüğümü anlıyordum:

Bir bakıyorum, bizim Ayşe büyümüş. Ak gelinlikler giymiş. Yanında, koyu renk elbiselerle, bir genç yürüyor. Çiçek açmış badem ağaçlarının arasından ilerliyorlar. Ayşe, boyuna şiirler söylüyor. Tatlı bir esinti, yüzündeki ince tülü uçuşturuyor Ağaçların çiçekleri tül kâğıtları oluyor; yapraklar, kâğıt fener-

leri gibi tostoparlak, pırıldıyor. Ak çiçekler, benek benek, ağır bir serpintiyle boyuna dökülüyorlar. Ansızın bayramda gördüğümüz bütün yüzler... Kimi ak saçlı, kimi kır bıyıklı. Ama öylesine mutlu gülümsüyor, alkışlıyorlar ki... Güür! diye bir ses kopuyor sanki. Birden uyanıyorum.

Bu sefer pırıl pırıl bir piyanonun başındayım. Piyano hem çalgı aracı, hem de sularda yüzen bir gemi. Saydam bir ırmakta, tatlı tatlı ilerliyoruz. Kıyı boyunca sazlar... Onların üstünde cıvıl cıvıl Ötleğen kuşları... Bir ak güvercin, göklerden inip ceviz kapağın üstüne konuyor. Silkinen kanatları birden nota kâğıtları oluyor. Çalmaya başlıyorum. Kapağın aynasında, türkünün tonlarına göre değişen yüzümü görüyorum. Bir yerde artık ellerim görünmüyor. Sanki bu kendiliğinden bir çalgılı gemi Güvercin, ellerime bir mersin dalı getirip bı-

rakmış. Kıyıdaki, hep bir ağızdan bağrışan ötleğenleri onunla yönetmeye başlıyorum. Kemerli, işlemeli eski bir köprünün altından geçiyoruz. Köprünün üstünde, Durduların Hüseyin'e benzeyen kanatlı bir tilki. Üzerime atlayacak. Evet, işte atlıyor. Birden çarpılan piyanonun kapağı, kalın tuşlarla birlikte «Güüüüür!» diye bir ses çıkarıyor. Bunlar, sanki gök gürültüleri. Piyanonun içinden yankıyor. Dört yakadan yankıyor...

Gerçekten de gök gürültüleri. Çakan şimşekler, gece yarısı, camlara şakır şakır vuran bir sağnak. Hasan, anneme sokulmuş, uyuyor. Ben de yorganı başımdan çekerek yeniden dalıyorum...

■

YAĞMUR, günlerce bardaktan boşanırcasına yağdıktan sonra, o gün durmuştu ama, yine de olanlar olmuştu.

Taşkın tepesine varınca, orada bütün köyün toplaştığını, bekleştiğini gördük.

Bütün ova, sanki denizin saldırısına uğramış, bulanık sularla örtülmüştü. Denizle ova arasındaki incecik kara çizgisi, Beşparmak dağlarının eteklerine kadar uzayıp gidiyordu. O koca ırmağın kıvrım kıvrım yatağı, baştan başa ovanın sularıyla karışmış, yitmiş, belirsizleşmişti. Bu görüntü, sanki bulanıklığıyla yüzlere vuruyor, arada bir kısık kısık konuşmalar duyuluyordu:

— Ne zaman yarıntıyı (seti) aşmış bu sular?

— Fare deliği mi bulmuş?

— Seydametliye toprak dolusu çuvallar basılmış.

— Bu gece bütün gençler başında beklemişler...

Ben, şaşkınlıkla Hasan'ın elini bırakmışım. O da büyüyen gözleriyle pa-

çamdan tutmuş; ovanın bu durumunu gözetliyordu.

Biraz aşağıda, Karıngeç'in altında, bizim Bay Murat'la Halimefendi Amca, bir küme kalabalığın arasından seçilebiliyordu. Nuri'yle Metin de yanlarında, onların konuşmalarını dinliyorlardı. Durumu daha iyi anlamak için, Hasan'ın elinden tuttum. Oraya doğru yürüdük, indik. Metin, bizi görünce;

— Deniz! Deniz!... dedi. Bütün tarlalara sular girmiş.

Ben, yanlarına vardım:

— Ne değişik bir görüntü, dedim; oysa yazları, ova nasıl da kuruyup, özlemle gündoğumu çiğlerini bekliyor. Biliyor musun Metin, savaş denemelerinde, bu ovadan nasıl toz bulutları kalkıyordu...

Bu sıralarda, gerillerden birkaç kişi daha koşarak geldi. Halimefendi Amca'-

ya, uzaklarda bir yeşil nokta gibi beliren tarlasını göstermeye başladılar. Metinler'in tarlası, umutların sığınağı bir ada gibi, ışıl ışıl duruyordu.

— Tarlanın dört yakasını, ne olur ne olmaz diye, kesiklerle çevirmiştim dedi, Halimefendi Amca; belki de kurtulacak...

Sonra, yöremizde toplaşanlara da bir teselli vermek istercesine;

— Keşke kurtulsa da, diye devam etti; köyün ekmekliği çıksa...

Kalabalık, bir yandan ovaya, tarlalara bakıyor; öte yandan da, yamaçtan taşkın tepesine yükselen keçiyolunu gözetliyordu. En sonunda, daha önlerde birikenlerin arasından biri;

— İşte, geliyorlar! dedi.

Sesi, yankı gibi, diğer bekleşenler arasında yayıldı:

— Geliyorlar!...

— Geliyorlar!...

Daha bu yankılanma bitmeden, tepenin ucunda, kalın gövdeli, kabukları oyuk oyuk bir zeytin ağacının ardından, yarıntıyı tutmaktan dönenler beliriverdi.

Islak, buruşmuş elbiseleriyle ellerinde çuvallar, omuzlarında kürek, yorgun adımlarla yamaçtan yukarıya çıktılar. Davranışlarında, yorgunluktan çok, yenilmişliği andıran bir bitkinlik vardı. Kürekleri ellerinden almaya koşanlar oldu, bazı yaşlılar sırtlarını sıvazladı. Ama, gelenlerin ağzını bıçak açmıyordu. Hepsi de ıslak toprağa çökerek sustular; yüzlerini, bulanık sular içinde uzanan ovaya çevirdiler...

Hava biraz ısınır gibi olmuştu. Yalnız, arasıra soğuk bir yel, ürpertici soluğuyla, gelip gelip geçiveriyordu. Bitkin, ama yiğit bakışlı gençlere, kimi tütün tabakasını uzattı, kimi de kav çakmağını. En sonunda, biri Öğretmenimize dön-

dü. Konuşmaya başladı. Bıyıkları yeni terlemeye başlayan iri yapılı bir gençti. Dalkıran derlerdi arkadaşları ona.

— Bir su, bir de ateş. Bunlarla baş edilmiyor ki...

— Edilir, edilir... dedi, Bay Murat. Bir gün o da olur. Ama siz elinizden geleni yaptınız. Tabiatla savaşta, yenmek de yenilmek de kutsal bir iş. Nasıl oldu bu? Ne yakadan patladı yarıntı?

— Gece yarısından sonra, yağmur durunca sevinmiştik. Yarıntının üzerinde, bir aşağı bir yukarı gemici fenerleriyle dolaşmaya başladık. Ne fare deliği, ne de başka birşey... Bu sefer bir gedik vermiş değiliz. Gelgelelim, sular, parmak parmak yükseliyor. Derken, gün ağarırken baktık ki, suyla yarıntının yüzü, dudak dudağa gelmemiş mi? Yarıntıyı ha aştı, ha aşacak. Orayı yükseltiyoruz, burası kabarıyor, buraya çuval basıyoruz, oradan akıyor...

Bu konuşmayı duyunca, kır sakallı deveci Savran'ın yüreği dayanamadı;

— Haydin kalkın bakalım, yiğitler, dedi; hava soğuk. Kahvede birer çay demlendirelim.

Ben de Hasan'ın elinden tuttum, Metin'le Nuri'ye;

— Haydin çocuklar, dedim, siz de gelin, Niyazi'ye bir uğrayalım. Bunun saçlarını kestireceğim.

Biz de toplulukla birlikte kahveye doğru yürüdük. İçeri giren, saç sobada ellerini ısıtıyor, sonra çay içmek için masalara çöküyordu. Kalabalık artınca, kahveci Sefer, Niyazi'nin çırağı Yelkenkulak'ı da koşturmaya başladı.

Niyazi'nin dükkânı, kahvenin ovaya bakan köşesindeydi. Orasını kahveden ayıran yüksekçe bir dolap da olmasa, kimse, burasının bir dükkân olabileceğine inanmazdı. Duvarda, boyumuzun güçlükle yetiştiği, yer yer yaldızları çık-

mış bir ayna, onun altında küçük bir masa, üzerinde Niyazi'nin deri çantası, makaslar, pamuklar, usturalar, eskimiş, yosun tutmuş kolonya şişeleri...

Niyazi'yi bir süre bekledik. Hem çay içiyor, hem de bir türlü konuşanların yanından ayrılamıyordu. Nuri, Niyazi'nin çantasını şöyle tutup, eli yanmışçasına bir 'vay' çekti:

— Vay anam, bu ne, biliyor musunuz?

Metin;

— Ne olacak, diye karşılık verdi; sünnet çantası!

— Tamam, bildiniz; dedi Nuri.

Ardından da, korkup korkmadığımızı anlamak için, gülümseyerek gözlerimize bakmaya başladı. Niyazi yanımıza gelince, ben;

— Annem çok kesmesin, dedi... diye başlayıp, Hasan'ın kulaklarını örten saç-

larını gösterdim. Niyazi, kardeşimi sandalyeye oturturken;

— Siz nasıl isterseniz öyle olur, diye karşılık verdi. Siz de tıraş olacak mısınız?

Ben hiç farkına varmadan saçlarımı ellemişim. Nuri'yle Metin de yanaşıp aynaya baktılar. Niyazi, dolaptan bir önlük çıkardı. Hasan'ın boynuna kıstırırken;

— Bakın şu aslana, nasıl da saçlarını kestiriyor... İçinizde en uslusu o... diye mırıldanmaya başladı.

Gerçekten de Hasan uslu durmaya çalışıyordu ama, makine ensesini, kulağının arkasını gıdıkladıkça, aynaya doğru uzanıyor; dönüp Niyazi'nin neler yaptığını görmeye çalışıyordu. İş uzadıkça da, gittikçe sabırsızlanıyor, bir yol bulup kurtulmanın çarelerini araştırıyordu. En sonunda Niyazi, alnına düşen kırkmalarını taradı; yere indirirken;

— İşte, oldu bitti dedi; gördün mü şimdi ne cici oldun?

■

O GÜN öğleden sonra, ders çalışmak için, arkadaşlar bize gelmişlerdi. Okumamızı ve yazılarımızı bitirince; dinlenmek için, şuradan buradan konuşmaya başladık. Sonra kâğıttan uçaklar yapıp odanın içinde vızır vızır uçurduk. Hasan, bunlara bayıldı. Nuri'nin yaptığı, kulaklarını oynatan tavşan, Ayşe'nin çok hoşuna gitmişti. Sıra, küçücük, kâğıttan kayıklara gelince, Güliver'den, Robenson'dan söz açıldı. Metin, ovanın durumunu bir türlü unutamıyordu. Bunu, çok az konuşmasından, sık sık düşünüp durmasından anlıyorduk. Nuri, en sonunda dayanamadı:

— Arpacı kumrusu gibi öyle ne düşünüyorsun? diye sordu.

Metin oralı olmayınca;

— Hey! Nasreddin Hoca'nın hindisi! diye bir kere daha seslendi.

Metin, şöyle bir silkinerek gülümsedi. Sarı kirpiklerini kırpıştırarak;

— O hikâyeyi biliyorum, dedi; bir gün Nasreddin hoca... Ama siz de biliyorsunuzdur...

— Olsun, dedim ben; anlat, bizde hoş bir alışkanlık bu; onun hikâyesine uyan bir durum ortaya çıktı mı, bilinsin bilinmesin, mutlaka anlatılır.

Ben böyle deyince Metin, onun gülünç hikâyelerini düşünüp tasasını unutmuştu: az çok da dillenmişti.

— İşte bilirsiniz, Hoca papağının satıldığını görmüş. Hemen evine kosmuş, hindisini aldığı gibi pazara götürmüş. Sağdan soldan, «Aman hoca, çok para istiyorsun, bir hindi için bu kadar para ödenir mi?» demisler «E.. » demis o; «Papağan için istenen parayı çok bulmu-

yorsunuz da, hindiye ne diye çok görüyorsunuz?» «Hocam,» demişler, «Papağan konuşur da ondan...» «İyi ya,» demiş hoca, «bu da düşünür!»

Bu hikâye gerçekten de, hem düşündürücü, hem de güldürücüydü. Bu yüzden, önce bir durduk ama, sonra hep birlikte, karınlarımızı tuta tuta gülmeye başladık. Hasan bile kahkahadan kırılıyordu. Küçük kayıklarımızı avluda yüzdürmek için çıkarken, bizim Ötleğen'in başında toplandık. O ne konuşuyor, ne düşünüyor; ama ötüyor, türküler söylüyordu... Ben, ansızın Nuri'ye;

— Bu güzelim kuşu, sapanla vuracak mıydın? diye soruverdim.

Nuri, kuşun tüylerini okşarcasına bakarak;

— Bir daha vurmam, dedi; zaten o günden sonra hiç kuş vurmadım.

Zeynep, Ayşe'ye bizim Ötleğen'i gösterdi:

— Çok iyi bakıyorsunuz ona, dedi; palazlandı...

— Büyüdü, dedi Ayşe; bize alıştı.

— Bizi çok sevdi de ondan... diye karşılık verdi Hasan.

Kâğıt kayığıyla avludaki yağmur birikintisine koştu.

Annem, komşudan dönünce, onu suyun içinden güçlükle çıkarabildi. Hasan'ın morarmış ayaklarını iyice ısıttıktan sonra kalktık. Kulağımız kapıda, masaya oturduk. Tam yemeklerimizi bitirdiğimiz sırada, avludan ayak sesleri duyuldu. Annem, terliğinin birini ayağına geçirmeden, koşup kapıyı açtı. Biz de koşuştuk.

İlk gözümüzü alan, kırmızı boyalı pırıl pırıl bir bisikletin yere bırakılışıydı. Babam, bir eliyle de kucağında, kâğıtlara sarılı, paketler tutuyor, kocaman bir kutuyu da çenesiyle göğsü arasında

ancak dengeleyebiliyordu. Hasan, boyuna;

— Velesbit geldi!... Velesbit geldi!.. diyerek hoplayıp sıçrıyordu. Biz de hemen babama sarıldık, elindekileri aldık. Annem de yardım etti. Babam:

— Oh, oh, oh, bizim Karaoğlan, şimdi oğlana benzemiş... diyerek Hasan'ı okşadı.

Ayşe, sabırsızlıkla, bu kâğıtlara sarılı olanların ne olabileceğini babama sorup duruyordu:

— Bu ne babacım?

— O tencere, kızım.

— Bu ne baba?

— O annenin elbiseleri ...

— Bu?

— O da bizim Ötleğen'in kitabıyla mandolin teli...

Kitap öylesine pırıl pırıldı ki. ağzım bir karış açık kalmıştı. Üstünde deniz altında yüzen bir geminin resmi var-

dı. Renkli boyayla da, kocaman bir **JULES VERNE»** yazmışlar. **«DENİZ ALTINDA YİRMİBİN FERSAH.»**

— Fersah ne demek? dedim babama.

— Bir ölçü, dedi babam; derinliği gösteriyormuş burada...

Annem, yeniden yemekleri ısıtmaya koştu. Biz de babamın getirdiklerini içeri taşımaya başladık. Babam, sıkı sıkıya bağlanmış son kutuyu da Ayşe'nin sormasını bekliyor, yüzüne gülümseyerek bakıyordu. Gerçekten de öyle oldu. Ayşe, ilgiyle;

— Baba, bu ne? deyince, babam bıyıklarını burdu. Ama söylemedi kutunun içindekini. Yalnız, gülümsemesini sürdürerek;

— Aç da görelim, ne koymuşlar... dedi.

Ayşe, kutuyu şöyle bir oynatınca, içinden incecik bir ses duyuldu:

— Viyyak! Eeeeeiiii...

— Konuşan bebek! diyerek bir çığlık attı Ayşe.

Hemen kâğıtları yırtıp kutunun kapağını açtı. Yeni gelen bebeğin yüzü bezden değildi. Yatırınca gözlerini kapatıyor, kaldırınca da;

— Viyyak, eii!... diye sesler çıkarıyordu.

Ayşe, sevinçle;

— Bak ağabeyciğim, «Anne!» diyor.. diyerek bebeğini bana da gösterdi.

Hasan, hemen üç tekerlekli bisikletine atlamış, boyuna «tıngır tıngır» zilini çalıyor; dilini çıkararak, pedallarına bir basıyor, öne geliyor; bir basıyor, geriye gidiyordu.

— Öyle değil, böyle böyle...

Çok geçmeden Hasan, babamın yemek yediği masanın çevresinde, dura yürüye dönmeye başlamıştı.

Babam, anneme ilçede olanları anlatıyordu. Annem de, köyde geçen olayları... Halimefendi Amca'ların tarlasına suyun girmemiş olması, onlara da bir teselli veriyordu. Ben, elimdeki kitabın yapraklarını çevirirken bütün bunları duyuyordum.

— Kaç günlerdir yağmur... yağmur.. Bunun olacağı belliydi, diyordu babam; bereket bizim Halim, tarlasını ayrıca kesikle çevirmiş. İlçede de herkes taşkına üzülüyordu. Ha... Hüsnü Biçer'in, Bayan Sezer'in selâmları var.

Bize dönüp;

— Ali'yle Özlemin de size, dedi.

Ben, Ali'nin adını duyunca yüzümü buruşturdum. «Hay kendini beğenmiş şey,» diye mırıldandım. 'Babam duydu mu' diye de ona şöyle bir baktım. Derken, babam beni yanına çağırdı; cebinden çıkardığı bir kâğıdı uzattı. Bir pi-

yango biletiydi bu. Üzerinde çiçek açmış ağaçlar...

■

O YIL, babam, birkaç kere daha ilçeye gitti geldi. Bir ara Hasan, ateşler içinde yanmış; bizi çok korkutmuştu. İyi ki annem, pembecik pembecik sivilce belirtilerinden, onun kızamık olduğunu anladı. Babam, ilçeden dönüşünde buna çok sevindi; korkulu bir hastalık değildi bu. Çok geçmeden, hafif bir ateşten sonra, pembe sivilcecikler Ayşe'yle bende de göründü. Çaresiz, biz de okula gitmedik, pembe ışıklı yatak odasında yatıp dinlenmek zorunluğunda kaldık.

Ben, arkadaşların getirdiği ödevleri yapıyor, geri kalmamak için okul kitaplarını okuyordum. Bu arada, **«Deniz Altında Yirmibin Fersah»** ı da bitirdim. Sık sık da mandolinimle, babamın getir-

diği yeni notaları çıkarmaya uğraşıyor; böylece değişik çalışmalar yaparak dinlenmiş oluyordum. Hasan iyileşince hemen ayaklandı. Eline geçirdiği iplikleri, yüklüğün halkalarına, kapılarına, oradan oraya bağlayarak, kocaman fabrika kayışları yapıyordu.

Bir gün babam, ilçeden yine sevinçle döndü. Elinde kocaman bir pilli radyo vardı. Onu, piyango biletine çıkan parayla aldığını söylüyordu. Hasan, ilk olarak böyle bir araç gördüğü için, gözlerini dört açmış, başından ayrılamıyordu.

— Babacığım, içinden adamın sesi nasıl geliyor? diyordu. Neresine gizleniyor? Sonra nereye kaçıyor?

Ayşe, sesin pillerden geldiğini savunuyordu. Babam, hayatlığa gerdiği teli göstererek;

— İşte sesi buradan alıyor. dedi; sesler radyoevinden bir çeşit elektrik

dalgası olarak havaya bırakılıyor. Bunlar, dört bucağa yayılıyor. Radyo da dalgaları yakalayarak, yeniden bildiğimiz seslere çeviriyor...

Kızamıktan kalkınca, daha neşeli olmuştuk. Sanki, Yedi Uyurlar gibi pembe mağaramızdan ışıklara çıkınca, ortalık birdenbire renklerle, ılıklıkla doluvermişti. Gök mavileşmiş, çoktandır ortalıkta görünmeyen Pamuk, tombalak karnıyla öğle üzerleri avluda güneşlenmeye başlamıştı.

Okulda, öğretmenimiz bizi sık sık bahçeye çıkarıyor, balığ ağı, birdirbir, körebe oynuyorduk. Arkadaşlar, eksikliğimi anlamıştı; benimle daha içten, daha duygulu konuşuvorlar, ne desem, ne istesem yapıyorlardı.

Okuldan çıktıkça, eve gitmeden, yine Taşkın tepesine uğruyorduk. Arada bir cisem çisem yağmur yağıyordu ama, sonra bulutlar çarçabuk dağılıveriyordu.

Metin'le birlikte gittikçe çekilen suların durumunu gözetliyor, Nuri'yle yine tatlı düşlere dalıyorduk... Halimefendi amcaların tarlasına sular girmemişti. Sarı buğdaylarıyla altın gibi görünüşü, sanki Metin'in gözlerini okşuyordu. Taşkının girdiği tarlalarda ürünlerin çoğu çürümüş, başak yapmamıştı.

Böylesine ılık bir günde, arkadaşlarla oturup ovayı gözetlerken, annemin, takvim yapraklarını yolarak ilkbaharın yaklaşmasından söz açtığını hatırladım. Annem, «Bugün cemre havaya düşecek!» diyordu; «Bugün cemre suya düşecek!» «Bir hafta geçmeden de toprağa düşer,» diyordu. Ben, annemin bütün söylediklerini gülümseyerek düşündüm. Çünkü önceleri cemreyi bir çekirge sanırdım. Ama artık bunun bir sembol olduğunu anlamıştım. Önce havalar, sonra sular, sonra da topraklar ısınıyordu.

Arkadaşlara bunu anlatınca onlar

da gülümsediler. Nuri, teneke çantasını başının altına koyarak otların üzerine uzandı. Metin de ısınmış mı diye, şöyle bir avuçlayarak toprağı yokladı. Ben de bir süre Beşparmaklara doğru uzanan, göklerin maviliğinde ak kuzucuklar gibi yayılan bulutları gözledim...

Biz böyle oyalanırken, eski delik delik gövdeli zeytin ağacının altına iki kırlı gelip oturmuştu. Adam, deri çarığını eline almış onarıyor, ağacın dibine bağladığı eşeğine:

— Duuur!... Çüş... deyip duruyordu.

Kadın, örgülü saçlarını açmış, başörtüsünü emzirdiği bebeğin üstüne örtmüştü. Bu sırada, denizle ovanın bitiştiği yerden yükselen bir çizgi göründü. Yaklaştıkça, ucu bize doğru bakan bir «V» biçimini almaya başladı Biz bunun ne olabileceğini tasarlamaya çalışırken;

— Bulut! dedi, kırlı kadın.

Kocasına enginleri gösteriyordu.

— Sürü, dedi adam, kadınına. Leylek sürüsü işte...

— Yolculuk, dedi kadın.

— Yolculuk... dedi adam.

— İlkbahar gayrı, dediler; şunun şurasında leylekler göründü...

Gerçekten, bunları duyunca, biz de leylekleri seçebilmeye başlamıştık. En baştaki, uzun gagasıyla geridekileri çekerek getiriyordu. Sırtlarında sıcak ülkelerin parlak güneşi, hafif hafif kanatlarını çırparak yaklaşıyorlardı. Sanki telli pullu bir çeyiz alayı gibi süzülüyorlar, gittikçe de alçalıyorlardı. Öylesine dalmışım ki. fısıl fısıl konuşurlarmış gibi geldi bana.

Dayanamadım, arkadaşlara döndüm:

— Ne dersiniz çocuklar, dedim; şu leylekler de acaba konuşur mu?

Nuri'yle Metin, önce şaşkın şaşkın yüzüme baktılar. Sonra Metin:

— Kimbilir, dedi; belki de kendilerince bir dilleri vardır...

— Hangisi, ne bilelim, dedi Nuri; hem genizden incecik sesler çıkarıyorlar, hem de gagalarını takırdatıyorlar...

— Belki de kahkaha atacakları zaman takırdatıyorlardır... dedi Metin.

Bu sefer üçümüz de kahkahayı bastık. Şimdi, sayısız leylek, o baca senin, bu dam benim, köye doğru alçalarak yayılmaya başlamışlardı. Derken, artlarından ikinci bir çizgi belirdi. Dalyanı, yanımızdaki küçük tepeleri daha yüksek lerden aşarak içerlere doğru geçip gittiler...

İLKBAHARİN GELİŞİ

İLKBAHARIN gelişini, ağaçların çiçek açmasından önce, bizim Ötleğen'in durmadan tatlı tatlı şakımasından anlamıştık. Sanki uzak ülkelerden, ilkbaharın bereketli hışırtısını, adım adım yaklaşışını, dallarda çatlayacak goncaların, topraklarda çimlenecek tohumların sesini duyuyordu. Sesi, boğazından değil de, yüreğinden, yüreğinin pınarlara eğilmiş yemyeşil dallı, saydam, kuytu bir köşesinden geliyor gibiydi.

Bir gündoğumu, onun bu mutlu ötüşlerini dinledikten sonra, Ayşe'yle el ele tutuşarak yine okula koşmuştuk. Çiğdem öğretmen, Ayşe'lerin sınıfını çevresinde toplamış, türküler söyleterek döndürüyordu. Ayşe'nin de gözleri, küçük arkadaşlarınınki gibi mutlulukla ışıldadı. Hemen, çemberi bir yerinden yararak onların elinden tuttu; türkülerine katıldı:

«Lâleye bakınız,
Top tüfek atınız,
Ne hoş oluyor
Selâm duruyor.»

«Derslerini bilmiyor,
Gözyaşını silmiyor,
Kalk Lale kalk
Tüm çevrene bak...»

«Kimi beğenirsen
Tut kolundan at...»

Çiğdem öğretmen, türkünün bura-

şında Ayşe'yi beğendi, ortaya çekti. Çocuklar çemberi yeniden tamamlayarak oyunu sürdürdüler. Ben de içeriye girdim. Bay Murat, sınıfımızda büyük ağabeylere, ablalara, gece eğlencemizde oynanacak oyunun denemelerini yaptırıyor; türlü komutlar, öğütler veriyordu:

— Şimdi sen gireceksin. O girince de sen ötekilerin yanına geç...

— Kızım sen özgürlüksün. Söyle gülümse biraz!

— Oğlum, sen tarihsin! Öyleyse biraz ağırbaşlı ol. Sırıtıp durma ...

Orada, Öğretmenimizin ayırdığı üçüncü sınıftan arkadaşlar bekleşip duruyorlardı. Bay Murat, beni görünce;

— Geldin mi Nihat, dedi; hemen arkadaşlarını al, karşı sınıfa geçin. Orada size öğrettiğim türküleri söylemeye başlayın. Onları sen yöneteceksin. Göreyim seni... Birazdan ben de geleceğim.

Elime incecik bir çıta verdi. Arka-

daşlarla Ayşe'lerin boş sınıfına geçtik. Önce iyi bildiğimiz yürüyüş türkülerinden, sonra da, en güzel halk türkülerinden yaptığımız seçmeleri söylemeye başladık. Doğrusu, bu kadarını beklemiyordum. Bir güven gelivermişti içime. Bütün dikkatimi türkülerin akışına veriyor; vurguları, yükseliş alçalışları, bütün arkadaşların, bir bir gözlerinin içine bakarak, belirtiyordum. Çok geçmeden, öğretmenimiz de gelmişti. Bir süre bizi dinledikten sonra;

— Çok güzel çocuklar, dedi; başaracaksınız. Eğlence gecesi için, yönetme ödevini de Nihat'a veriyorum. Hem böylesi daha uygun olacak.

Sonra bana döndü:

— Şimdi ödevin ikileşti dedi, biri mandolin çalmak, biri de bu Tamam mı?...

Ben, inanamamışçasına bakınca, gelip saçlarımı okşadı:

— Haydi, haydi, bunda çekinecek birşey yok...

Sevinçten yüreğim küt küt atıyordu. Eve döndüm; eğlence gecesi için nasıl çalıştığımızı anneme anlattım. Derken Ayşe de geldi:

— Anneciğim, dedi; eğlence gecesine bebeğimi de götürecekmişim. Çiğdem öğretmen dedi ki, «Bebeğine güzel bir elbise dik,» dedi. Sandıkta güzel bir parça var mı?

— Buluruz, dedi annem; ne bu sabırsızlığınız?

Avluya çıkınca, bizim iki arkadaşı Metin'lerin bahçesinde buldum. Metin, Nuri'nin yaptığı kocaman bir uçurtmayı elinde tutuyor, Nuri'nin çekmesiyle ip gerilir gerilmez onu salıveriyordu. Bu birkaç kere denendikten sonra uçurtma havalandı. İncirin dallarını sıyırıp. mavi göklere doğru yükseldi. Salıncakta. Metin ustaydı ama, doğrusu uçurtmada da

Nuri'ye diyecek yoktu. Arada bir, düşürecekmiş gibi salıveriyor, sonra da uzun kuyruğunu hışırdattırarak daha yüksekleere çıkartıyordu. Uçurtma bir süre daha, başını iki yakaya oynatıp esintilere direndikten sonra, mavi göklerde kırmızı bir baloncuk gibi noktalaştı.

Hafızanım Teyze de, ağır ağır yürüyerek, çocuk gibi sevimli bakışlarıyla, incirin yanına gelip onu gözetlemeye başlamıştı. Tatlı tatlı esen yel, sanki hafif gövdesini, işliğinden tutup uçuracak. Bu yüzden mi nedir, sırtını ağacın gövdesine dayamış. bakışlarıyla bize tutunuyor.

— Çocuklar, diye seslendi; havalar güzelleşince, uçurtmaya mı sardınız.

— Eee, anneanne dedi Metin; uçurtma mevsimi geldi de ondan.

— Oyunların da mevsimi mi var?

Nuri, gözünü uçurtmadan ayırmadan;

— Elbette, teyze dedi.

Zeynep, eteklerini savurarak, salıncakla bir git gel yaptıktan sonra;

— Bizim de öyle, dedi; sek sek mevsimi bitti. Şimdi salıncak mevsimi.

Gerçekten de böyleydi. Bir zıpzıp mevsimi oluyor, herkes harıl harıl zıpzıp yuvarlıyordu. Bazan da topaç mevsimi; herkes harıl harıl topaç çeviriyordu. Arasıra saklambaç ön sırayı alıveriyordu. Kızların bir top mevsimi oluyordu; ama bizim oğlanların top mevsimleri hiç bitmiyordu. Her fırsatta, kan ter içinde kalıncaya kadar bir bez ya da minicik sünger topun ardından koşup duruyorduk. Ben bunları düşünürken, Zeynep;

— Anneanne, diye sordu; sizin zamanınızda oyunların mevsimi yok muydu?

— Olmaz mı kızım dedi, Hafizanım Teyze; elbet her şeyin bir mevsimi var. Mevsimlerin bile mevsimi...

Bunu dedikten sonra, üşümüşçesine ağır ağır eve doğru yürümeye başladı. Nuri de bu sırada birdenbire ipini çabuk çabuk toplayıp uçurtmasını yere indiriverdi. Çünkü, Durdu'ların Hüseyin'in jilet kuyruklu kasnaklısı, yakınımızdaki ağaçların ardından belirivermişti' Bizimkinin ipini, jiletlerden birine tutturup kestirebilirlerdi. Üstelik yağma etme hakları bile vardı.

Onun için, uçurtmayı topladığımız gibi götürdük, Metin'lerin evine bıraktık. Oradan, çıkıp sebze bahçesini bir dolandık. Metin, yeşilli aklı, yılan derisini andırır otlardan kopardı; yeşil kabuklarını dişleriyle soyduktan sonra;

— Çocuklar, dedi. ben kenkeri çok severim. Hem bunlar çok taze. Bakın, süt gibi Siz de yesenize!

Biz de kopardık. Onun yaptığı gibi, dişlerimizle kabuklarını çıkardık. çiğnemeye başladık. Tadı, hiç de görünüşü

Meddah Amca, büyüklere,
çocuklara döndü ;
bakınmaya başladı.

kadar ürpertici değildi. Böyle böyle dolaşırken, bizim ahırın, komşu bahçeye bakan penceresinin yanına gelmiştik ki, danaların sesine hiç benzemeyen sesler duyduk içeriden. Kuş sesi desen değil, kedi sesi desen hiç değil. Ben, avlu duvarından atlarken;

— İçerde bir sesler var, gelin bakalım çocuklar, dedim.

— Senin de duymadığın yok, dedi Metin.

Ardımdan arkadaşlar da atladı; ahırın kapısını açtık. Saman yığınının ardında, kullanılmayan tahta kasalar, boş tenekeler, tahta parçaları... Sesler, onların ardından geliyor. Onları aralayınca ne görelim, eski çuvalların üzerinde, pamuk gibi, gözleri yeni açılmış üç yavru. Okşayalım, tutalım dedikçe, hiç insan görmemiş gibi, küçük patiğe benzeyen pençelerini havaya kaldırarak;

— Tıs! Tıs! Tıs!... yapıyorlar.

Nuri'nin bile korkar gibi çekilişine kahkahaları bastık. Birden, bizim Pamuk, zayıflamış karnından göğüslerini sarkıtarak, ahırın arka penceresine atlamıştı. «Ne oluyor?» der gibisine mırıldanarak havayı kokladı, sonra bizim yabancı olmadığımızı anlayınca, boynunu büktü: «İşte size yavrularımı tanıtıyorum,» dercesine, onların sendeleyerek koşuşmalarına, bağrışmalarına bakmaya başladı. Ben, hemen:

— Ayşe!... Hasan!... diye bağırdım.

Çok geçmeden koşuşup geldiler. Durumu görünce, ağızları birer karış açık kaldı.

— Aaaa, Pamuk çoğalmış... dedi Hasan, şaşkınlıkla.

Ayşe;

— Yavrulamış denir... diye düzeltti.

Uzanacak oldu, tıslayışlarını görünce ürktü, geri çekildi.

Metin, önemli birşey söyleyecekmiş gibi, kuş diliyle;

— Gepçelin, çıpkalım! dedi, çıktık. Sonra kulaklarımıza eğilerek:

— Çocuklar, dedi, biliyor musunuz, biz de annemizden doğmuşuz.

— Ne var bunu bilmeyecek, dedi Nuri.

— Nihat, bizi çaydan tutmuşlar demişti de, diye ekledi Metin.

İlkbaharın tatlı esintisi, yüzlerimizi bir kere daha yaladı. Nar ağacının dallarına kumrular gelip konmuştu. Filizler, tomurcuklar, çiçekler, küçücük göğüsler gibi, dallardan fışkırmaya başlamıştı. Bu arada, bizim Hasan, becermiş becerlemiş, kedi yavrularından birini kucağına almış, ahırdan zafer kazanmışçasına çıkıyordu. Sonra bize dönerek;

— Onu anneme göstereceğim, dedi.

Pamuk hiç sesini çıkarmadan ardından yürüyordu.

■

ARTIK günler, göz açıp kapayıncaya kadar, bir salıncaktaymış gibi geçiyor, okulların kapanması o yıl da yaklaşıyordu. Annelere, babalara, 23 Nisan gecesi için vereceğimiz eğlenceli oyuna iyice hazırlanmıştık. İki sınıf arasındaki genişçe giriş yoluna büyükçe masaları çekerek birleştirdik; kocaman bir oyun yeri oldu. Daha günün son ışıkları yitmeden, annemin yaptığı saç böreklerini yarım bırakarak mandolinimi alıp dışarıya fırladım. Ayşe de, «Anne!» diyen bebeğini kaptığı gibi, ardımdan soluk soluğa yetişti.

Çancı Teyze, herkesten önce geldiğimizi görünce:

— Ne o çocuklar, niye böyle erkenden geldiniz? diye sordu.

Ben hemen bir karşılık buldum:

— Yapılacak bir iş varsa yardım edelim...

Çancı Teyze, davranışımızın nedenini anlamışçasına saçlarımızı okşadı, sonra Ayşe'ye dönüp:

— Kız, sen benim adımı «Çancı Teyze» takar mısın?... Ben de sana, sıran geldiğinde perdeyi açmayacağım... dedi.

Ayşe şaşırmıştı, bebeğinin elbiselerini düzeltmeye çalışarak:

— Ben yalnız Zeynep'e söylemiştim, dedi; sonra, daha adınızı bilmiyordum da...

Çancı Teyze, onunla bebeğine kaşlarını karartır gibi yaptı, ardından bana dönerek bir göz kırptı. Oradan Ayşe'lerin soyunma odası durumuna getirilmiş sınıfına girdik. Kâğıttan elbiseler, takma yüzler, kartondan at başları, eğlence gösterisinde kullanılacak daha ne

varsa, sıraların, sandalyelerin üzerine yerleştirilmişti.

Başı kartondan yapılmış kargı atları görünce dayanamadım. Gittim, en alımlısının üzerine atladım. Kardeşime:

— Bak, Ayşe, dedim; ben de sizin sınıftayken, komutan olmuştum. Beş arkadaş, «Haydi yallah yallah» türküsünü söyleyerek dönüyor, sonra atlarımızı sulamak için iniyorduk. Sonunda, arkadaşlara —Nuri'yle Metin de vardı— bir komut veriyor, yeniden atlara binerek yürüyüş türküsünü söylemeye başlıyorduk...

Ayşe'ye bu anılarımı anlatırken, türkü yeniden kulaklarıma geliverdi. Oradan dudaklarıma döküldü. Ardından da, o günlerdeymişim gibi, komutu birden yenileyiverdim:

— At hazır... At bin...»

Bir de baktım, Metin'le Nuri de gelmiş, hafifçe gülümseyerek karşımda say-

gı duruşunda bulunuyorlar. Derken, öğretmenimiz ve gösteride görevli arkadaşların hepsi, ardı ardına göründüler... Anneler, babalar da gelip yerlerini almışlardı. İlk önce öğretmenimiz oyun yerine çıkarak bir konuşma yaptı. Sözünü bitirirken de:

— İşte size yavrularımı tanıtıyorum... diyerek içeri girdi.

Ben, «Bu sözleri daha önce nereden duymuştum?» diye düşünürken, birinci sınıflar gidip bizim Ayşe'yle Sarı Ömer'lerin küçük oğlunun ardında sıra sıra dizilmişlerdi. Ayşe'nin gözü boyuna Çancı Teyze'deydi. Sanki, ona öyle geliyordu ki, Çancı Teyze perdeyi hiç açmayacak da orada öylece kalacaklar. Çok geçmeden kuşkusu dağıldı. Bay Murat'ın elinin kalkmasıyla Çancı Teyze'nin perdevi açması bir oldu. Çocuklar bir ağızdan:

«Küçük asker, küçük asker,
N'apıyorsun bize göster!» dediler.

Sarı Ömer'lerin oğlu Ahmet, iki adım öne çıktı. Türkünün sırasına göre davranışlarını da uygulamaya başladı:

«Palaskamı takıyorum,
Tüfeğime bakıyorum,
Kasketimi giyiyorum,
Ben kışlama gidiyorum...»

Bu sefer çocuklar bizim Ayşe'ye döndüler; el çırparak türküyü sürdürdüler:

«Küçük Ayşe, küçük Ayşe,
N'apıyorsun bize söyle...»

Sıra bizim küçük Ayşe'ye gelince, o da, söylediklerini davranışlarıyla belirtmeye başlamıştı; bir yandan türküyü sürdürüyor, öte yandan da. elleriyle bebeğine yemek yediriyor gibi yapıyor, onu öpüyor, sallıyordu:

«Bebeğime bakıyorum,
Ona mama yapıyorum,
Gül yüzünden öpüyorum,
Ona ninni söylüyorum...»

Alkışlar içinde perde kapanınca, gittim, Ayşe'nin yanaklarından öptüm. Küçük Ahmet'in söyledikleri gereksizmiş de, onun dedikleri önemliymiş gibi gelmişti bana. Oysa ikisi de ödevlerini yapmışlardı.

Onların ardından, kaplumbağayla tavşan kılığına girmiş iki küçük daha çıktı. Oyun yerinde bekleşirlerken, Murat öğretmen:

— «La Fontaine» in, öyküsünü oynayacaklar çıktı mı? diye sordu.

Çiğdem öğretmen içerden:

— Tamam! dedi.

Bay Murat da iki elivle Çancı Teyze'ye bir «Tamam» gösterisi yaptı. Perde acılmıstı Ben artık sabırsızlanıyor, sıra bana gelince neler yapmam gereke-

ceğini düşünüp duruyordum. En sonunda biz de arkadaşlarla oyun yerine dizildik. Perde açılınca, daha önceden çalıştığımız gibi, elimdeki çıtayla arkadaşları yönetmeye başladım. Seçtiğimiz yürüyüş türkülerinden sonra, güzelim halk türkülerimizi söyledik. Alkışlarla dönerek saygı duruşunda bulunurken, annemin, babamın gözlerinin, gülmekten yaşardığını gördüm. Hafizanım Teyze bile gelmişti; Melek Abla'yla annemin arasında oturuyordu. Yumuşak, buruşuk yüzünde çocuksu gözleri yine ışıl ışıl parlıyordu.

Perde arasında, öğretmenimiz lüks lambasını yeniden pompaladı. Ortaya konan iki sandalyeyi bana göstererek elime nota kâğıtlarını tutuşturdu:

— Sandalyenin birine oturacaksın, birine de nota kâğıtlarını koyacaksın... Tamam mı?

Ben yürümeden kolumdan tuttu:

— Dur, önce ben bir konuşacağım.

Sonra perdeyi araladı, çıktı:

— Sayın konuklarımız, dedi; değerli öğrencimiz Nihat Sanalan, şimdi sizlere mandoliniyle bir parça çalacak.

Girdi, yanıma gelip, sırtıma yavaşça dokundu:

— Haydi, çabuk...

Ben hemen sahneye çıkıp oturdum. Mandolinimi de dizlerimin üzerine yerleştirdim. Nota kâğıtlarını açtım. Sol elimi, türküye başlayacağım tellere basarak sağ elime titreşim üçgenini aldım. Gözlerimi Çancı Teyze'ye çevirdim.

Perde açılır açılmaz, yüreğimin çarpışları, çalgı aracının içinde yankılar yapar gibi oldu. Sonra bütün gücümü oraya toplayarak çalmaya başladım. Birden konuşmalar kesildi. Topluluk beni sessizce dinliyordu. İlk parçayı bitirince, şimdiye kadarkilerden daha büyük bir alkış koptu. Annemin babamın

övünç dolu gözlerini kalabalığın arasından arayıp bulmuştum yine. Perde kapanınca alkışlar büsbütün hızlandı. Bay Murat'la Çiğdem öğretmen, elleriyle, «Bir daha çalacaksın» gibilerden gösteriler yapıyorlardı. Perde açıldı. Bir parça daha çaldım. Ama dinleyiciler bununla da yetinmemişlerdi. Ben artık yerimde duramadım; yüreğim çarparak Bay Murat'ın yanına seğirttim.

■

MAYIS günlerinden biri olacaktı. O gün Hıdrellez olduğunu bildiğimizden, bütün ev erkenden uyanmıştık. Daha geceden, yaptığımız küçük evcikleri, gül dallarına astığımız dilekleri, Hızır İlyas geçerken görecek ve gerçekleştirecekti. Annem kahvaltıyı, narın altına kurduğu masaya koymuştu. Uyandığımızı görünce:

— Günaydın çocuklar, dedi; bugün

«S» harfiyle başlayan yiyecekleri yemek uğurludur, derler... Elinizi yüzünüzü yıkayın da kahvaltıya gelin.

Tulumbanın serin suyunu elimize yüzüme çarptık ve hemen avludaki evciklerin, gül dalına asılan kâğıtların yanına koşuştuk. Hasan, sevinçle ellerini vurarak:

— Benim evim yıkılmış, dedi.

Ayşe, annemin bir dilek olarak gül dallarına astığı kâğıtları karıştırmaya başladı. Sonra da:

— Anneciğim, dedi; sanırım Hızır İlyas, bizim evden geçmemiş...

Annem, onun vereceği karşılığı bilen bir gülümsemeyle sordu:

— Neden kızım?

— Baksana anneciğim, bizim kâğıtlara, evlere hiç dokunmamış.

Bu sözler üzerine babam kahkahayı bastı!

Kahvaltıda süt, salep, susamlı baz-

lama, sarı yağ... vardı. Sofrada ne varsa başına bir «S» getirmeye, yakıştırmaya çalışıyorduk. Annem, babamın bütün bunlara bıyık altından gülümseyişini görerek:

— Bakın, size Hızır İlyas'ın bir nikâyesini anlatayım, dedi.

Babam:

— Masalını... diye düzeltti.

— Neyse ne, dedi annem ve anlatmaya başladı.

Üç kardeş, can kulağıyla onu dinliyorduk.

— Bir zamanlar, padişahın biri Hızır'a inanmamış. Hemen, davuluyla tellâlını gezdirip «Kim bana Hızır'ı gösterirse, ona keselerle altın vereceğim. Ama kim bunu yaparım deyip de başaramazsa, boynu kıldan incedir,» diye yaymış... Bir yoksul adamcağız, «Kırk gün yer içer yaşarım da kırkıncı gün Hızır'ı göstereceğim derim,» diye kurmuş. Var-

miş, padişahın önüne çıkmış. Padişah da «Peki!» demiş; onu kırk gün vezirler gibi yaşatmış. Kırkıncı gün gelince, üç vezirini çağırtmış, «Bugün Hızır İlyas görünecek,» diyerek halkı toplatmış. Gün batıncaya kadar bekleşmişler... Elbet, kimseler görünmemiş...

Annem, masalın burasında, sevgi dolu yüzüyle dönüp, gözlerimizin içine pembe pembe gülümsedi:

— Sonra padişah, diye sürdürdü: vezirlerini çağırmış, «Bu adam yalan söyledi, bizi boş yere oyaladı, onu ne yapalım dersiniz?» diye sormuş. Birinci veziri, «Asalım, keselim,» demiş. İkinci vezir, «Fırına atalım,» demiş, üçüncü vezir, «Bu, yoksul bir kişidir, açlıktan bunu yaptı, kendisini bağışlayalım...» Onlar böyle konuştukça, kalabalığın arasından bir ak sakallı da boyuna, «Aslihu... Neslihu» dermiş. Padişah «Ne dersin be ihtiyar?» diye onu yanına ça-

ğırmış. Yaşlı adam, «İlk iki veziriniz yanılıyorlar da onu söylüyorum» demiş. «Neden?» diye kızgınlıkla sormuş padişah, «Çünkü,» demiş ak sakallı, «Birincininki kasap yüreği. İkincininki de fırın gibi gamsız bir yürek. Üçüncü, gerçek insan.» Padişah daha çok küplere binmiş: «Sen kimsin ki benim büyük vezirlerimi kınar, onlara kargış tutarsın?» demesiyle, ak sakallı, «İşte ben de o beklediğimiz Hızır İlyas'ım!» deyip kalabalığın arasında yitivermiş...

Annem masalı bitirince, ben:

— Çok hoşuma gitti, dedim.

— Öyle, dedi babam; masal ama, düşündürücü, hikâyemsi bir yönü de varmış.

Bunu söylerken bıyıklarını bir düzeltti; annemle övünürcesine gözlerini ona çevirerek, ılık ılık bakmaya başladı.

Masmavi bir gök, yemyeşil dallar, mutluluk verici, sonsuz bir tatlılıkla

üzerimizde duruyordu. Kalktık. Okula gitmeden önce, yeniden defterlerimizden, birer yaprak kopardık. Ayşe'yle birlikte, doldurarak karnelerimize benzetmeye çalıştık, ders adlarının karşılarına hep «P. İYİ... P. İYİ... P. İYİ...» kelimelerini yazdık. Biz böyle isteyip çalıştıktan sonra, Hızır İlyas, buralardan ne diye geçmeyecekti? Ama bugün, ama yarın...

Gözlerimiz umutla ışıldayarak kâğıtları yeniden gül dallarına iliştirdik. Ötleğen, hayatlıkta bir Hızır görmüşçesine mutlu mutlu ötüyordu.

EĞLENCELİ, BİR SÜNNET DÜĞÜNÜ

KARNELERİMİZİ aldıktan epeyce sonraydı. Artık her uyanışta, içimizde bir boşluk duyar gibi oluyorduk. Bu, belki, okulun kapanmasından belki de babamın, işlerinin başından aşkın olması yüzünden çoğu geceler eve gelmemesinden ileri geliyordu. Bütün köy sessizlik içindeydi. Kimi buğdayını biçmeye, dövmeye, kimi de pamuk çapasına gitmişti. Ağaçlar meyveye durmuştu; üründen, yapraktan yıkılacak gibiydi.

O gün uyanınca pencereye koştum. Komşu bahçeden, dolabın aralıklı «Tık tık»ları yine duyulmaya başlamıştı. Bizim gözleri bağlı at, kuyunun yöresinde yine ağır ağır dönüyordu. Şıkır şıkır serin suları, derinlerden çıkararak büyük oluğa akıtıyor, oradan da sular, sebze bahçesinin dört yakasına dağılan arıklara dökülüyordu. Kapılardan, sokaklardan, kadınların uzaklarda yankılar yapan sesleri duyuluyordu:

— İbrahiiiim! Döveni aldın mı?

— Elif kız... Sacayağını getir!..

Melek Abla'yla annem de, komşu bahçede hem konuşuyorlar, hem de kuyudan şıkır şıkır akan suları gözlüyorlardı. Kardeşlerim de Zeynep'le birlikte salıncağın başındaydılar. Derken, ağaçların ardından Metin de göründü. Geldi, annemlerin konuşmalarını ilgiyle dinlemeye başladı.

Ben camı açtım;

— Metin! diye seslendim. O da beni bekliyormuşçasına, hemen avlu duvarına geldi dayandı:

— Haydi çabuk, giyin de gel... Havva'lara gideceğiz.

— Şimdi geliyorum!

Çarçabuk giyindim. Elime bazlamayla peynir alarak dışarıya koştum. Metin'in yanına atlarken, duvarın, güneşin ılıklığını yansıtan ılık ışınları yüzüme vurdu. Metin:

— Havva'lara iki kile buğday götüreceğiz, dedi, babam dün kağnıyla, ilk çıkan buğdaylardan, dört çuval getirmişti.

Ardından Melek Abla da seslendi:

— Hadi çocuklarım, birlikte götürüverin, olmaz mı?

— Olur, dedim ben.

Arka damda, kapının önüne çekilmiş çuvalı, iki kulağından tutup dışarı çıkardık. Arıkların yanından ön kapıya

götürürken, leylekler, sevinmişçesine takırdadılar. Annem, Melek Abla'yla konuşmasını sürdürerek sesini yükseltmişti:

— Gayrı aslan oldu bunlar...

Sonra birden, salıncağa güçlükle çıkmaya çabalayan Hasan'a bakarak; dalgın dalgın:

— Ama şu bizim Hasan, daha çok küçük...

Melek Abla:

— Yaşları tek olursa, daha iyi derler... dedi.

Annem;

— Doğru, dedi, hem küçükken daha kolay olur, değil mi?

Hasan da salıncakta durmadan:

— Ağabey bana bak! Ağabey bak! diye bağırıp duruyordu.

Ayşe'yle Zeynep onu havada uçururlarken, Hasan bizim Ötleğeni andırıvermişti... Onların bu davranışlarına sev-

giyle baktığını belli etmek istemezcesine, birden Metin'e döndüm:

— Haydi bakalım...

Çuvalı yeniden iki kulağından tuttuk. Bahçe kapılarından çıktık. Yolda, annemlerin neler konuştuğunu iyice anlamak için, Metin'e hemen sordum:

— Neler konuştu annemler?

Metin, sarı kirpiklerini kırpıştırarak duraladı. Sonra ağır ağır yürümeye başlayınca;

— Valla, benim anladığım, bizim sünnet düğünü yaklaşmış, dedi. Bizim tarla kurtulunca, babam, «İyi, denk gelecek,» demiş, babanla konuşmuş. Bana geçen gün dedi ki: «İlçeye bir meddah gelmiş, belki de onu bile getiririz.» Meddah çok gülünç adammış, bir dinleyen, gülmekten kırılır geçermiş. Sonra Karagöz'le Hacivat da oynatıyormuş... Annem, dün gece babama, «Buğdayları

dağıtıyorsun ama, sonra sünnete paran kalmayacak...» dedi.

— İlçede bir gün, babamla, Karagöz'ü de görmüştük, dedim. Metin'e; ama boyuna dayak yiyordu...

— Ben de onları gazetede görmüştüm...

Bir süre sustuk. Kahvenin yakınlarına gelince, baktık, Taşkın tepesinden, bir uçurtma yükselmiş, mavi göklerde, kırmızı bir benek gibi duruyor. Metin'le ikimiz birden:

— Nuri'nin uçurtması!

— Nuri'nin uçurtması! diye bağrıştık. Bazan böyle olurdu. İkimiz birden, aynı cümleyi birlikte söyleyiverirdik. Bu, benim çok hoşuma giderdi. Bu yüzden, Metin'le birbirimize bakıştık, gülümsedik.

Gerçekten, oraya yaklaşınca gördük ki. uçurtmanın ipinin ucunda bizim Nuri duruyordu. Yere bağdaş kurmuş, çeke

sala uçurtmaya havada taklalar attırmaya başlamıştı. Çuvalı oracığa bıraktık, Nuri'nin yanına çöktük. Nuri, bizi görmeden;

— Hoş geldiniz! dedi

Ardından da aşağılardaki yaşlı zeytini gösterirdi.

— Gördünüz mü? Sizinki kasnaklısını dallara taktırmış.

Baktık, Durdu'ların Hüseyin'in jilet kuyruklu uçurtması paramparça olmuş kâğıtlarıyla, orada duruyordu.

— Senin uçurtmayı kestirmek ister miydi? dedim ben...

— Oh, ne güzel olmuş, dedi Metin; hem seninki sınıfta kalmış...

— Nihat, dedi Nuri; senin karnen baştan aşağı «Pekiyi»ymiş doğru mu?

— Göz değmesin diye bir «İyi»m var, dedim ben.

— Bizim de hiç ortamız yok, dedi

Metin; ama Havva'nın hepsi «Pekiyi»ymiş..

— Onlara, Metin'lerin buğdayından götürüyoruz.

Nuri bana dönüp gülümsedi:

— Çikolata rengi Havva'lara...

Sonra, kızdım mı diye dönüp bir daha baktı .Ben, oralı olmadım. Yalnız Nuri'nin sırtına hafifçe vurarak:

— Haydi bakalım, topla uçurtmanı, dedim; sen de bize yardım et.

Nuri hemen sözümü dinledi. Çarçabuk uçurtmasını topladı, kuyruğunu doladı, omzuna astı. Çuvaldan üç kulak çıkarıp tuttuk. Kahvenin önünden yukarıya çıkarak. Durdu'ların harımından saptık. Çocuklar bir leyleğin duvardaki yuvasının önünde toplanmış, ellerini çırparak tekerleme söyleyip duruyorlardı:

«Leylek leylek havada
Yumurtası tavada,

Geldi bizim hayata,
İncirlerimiz döküldü,
Bulgarlarımız saçıldı...»

Harımdan sapınca, bir kıyısından sicim gibi sular akan, ağaçların örttüğü yola çıkmıştık. İnişin sonunda, Hatçe Nine'lerin yıllarla oyulmuş, çatlamış, geriye doğru bükülmüş, tahta kapıları görünmüştü.

Kapıyı yine Havva açtı. Bizi görünce, gözleri yıldızlar gibi pırıldadı. İçeriye girdik. Gübreler, civcivli tavuklar, sarmaşıklar, kırlangıç yuvası, olduğu yerde duruyordu. Ben, biraz duraladım. Havva;

— Odaya geçmeyecek misiniz çocuklar? diye sordu.

Arkadaşlar, içeri doğru yürümeye davranırlarken. ben:

— Sonra yine geliriz... diye mırıldandım.

Sanki Hatçe Nine'nin yokluğu, içime bir gariplik verivermişti. Girince, onu ocaklı odada göremeyeceğim. Daha doğrusu, görür gibi olacağım...

■

SANIRIM, Havva'lara gidişimizden bir hafta sonraydı. Durmadan sözünü ettiğimiz gün, işte gelmişti. Babamla Halimefendi Amca ilçeye inmişlerdi. Onları bekliyorduk. Bütün köy, çocuklarıyla birlikte avluya doluşmuştu. Birbirimize çarpmamak için dikkatli dikkatli yürüyorduk. Gerçi Hafizanım Teyze'yle Melek Abla yemek pişiriyorlar, konu komşu da onlara yardım ediyorlardı ama, annem bunlarla yetinemiyordu:

— Sofralar nereye kurulacak, avluya mı komşu bahçeye mi?

— Yataklar nereye yapılacak, sedirler nereye çekilecek?

— Ya çocuklar, yattıkları yerden Karagöz'ü göremezlerse...

Derken, yolun ucundan büyükçe bir dolmuş göründü. Eski, boyaları çıkmış bir kaptıkaçtıydı bu. Tozu dumana katarak ilerliyordu. Çamurluklarını titrete titrete, sanki tozlarını silkelercesine geldi, bizim avlu kapısında durdu. İçinden sırayla, babam, Halimefendi Amca, Hüsnü Biçer, Bayan Sezer, Meddah olacak, kabak başlı, sevimli bir adam, ardından -sandıkçısı dedikleri- bir genç indiler. Onların ardından da Ali'yle Özlem çıktı. Şöförle sandıkçı, kaptıkaçtının üzerinden Meddah'ın sandığını indirirlerken, Ali de -kendini beğenmiş bir direk gibi- iki yakasına bakınmaya başlamıştı. Özlem, hemen Ayşe'yle benim yanıma koştu, saçlarını savurarak:

— İşte biz de geldik, dedi; yapılacak bir iş varsa yardım edelim.

Yapılacak ne iş olacak? Ortalıkta

dolaşıp duruyoruz. Bu sırada avlu duvarının ardından bizim Nuri de göründü, Metin'le bana;

— Behey kurbanlık kuzular, dedi; neler yapıyorsunuz?

Metin, biraz kızardı Ben de ilçeden gelen arkadaşlara dönüp;

— Gelin, size benim Ötleğen kuşunu gösterevim. dedim.

Hayatlığa çıktık Özlem, kuşun kanat çırpışlarına bayılmıştı: davranışlarını ona benzetmek için, saçlarını yüzümün dibinde yellendirerek başını iki yakaya salladı:

— Cicik, cicik, ne güzel kuş bu böyle...

Ali, Nuri'yle Metin'in üzerinden dikilerek:

— Duyduğuma göre sen de mandolin çalıyormuşsun, dedi; ama ben piyano çalıyorum...

Nuri dayanamadı; dik dik Ali'yi süzerek;

— Ne olacak, dedi; istese onu da çalar..

Hani Ali «gık» dese üzerine yürüyecek. Ben, yatıştırmak için;

— Elbet çalarım, dedim.

Aralarına girdim. Ötleğen, kafesin bir köşesinden bir köşesine koşarak, ansızın ötmeye başladı. Ardından, annem koşa koşa yanımıza yaklaştı.

— Haydin çocuklar, dedi; burayı boşaltın, mevludu okuyacaklar geldi.

Biz oradan ayrılınca, kadınlar içeriye dolmaya başladılar. Annem, çok geçmeden gülsuyu şişelerini getirerek Zeynep'e verdi:

— Bunları içeri götürüver kızım.

Zeynep birden silkindi. Çünkü öylesine dalmıştı ki, Özlem'in elbiselerine, davranışlarına, üstüne başına bakıp duruyordu...

Mevlut başladıktan sonra, babam, Hasan'la beni yanına çağırdı. Halimefendi Amca da Metin'i...

— Haydin, eteğinizi, başlığınızı giyin gelin... dediler.

Annem arkadaki aşlıkta bizi giydirdi, kuşandırdı. Döndüğümüzde baktık, Metin de bizim gibi giyinmiş; üzeri yaldızlı başlığını takmış. Hele bizim Hasan'ı kucaklayan kucaklayana. Onun bu görünüşüne kim dayanır. Elden ele bir top gibi gitti, kapının önünde bekleşen üç attan birinin üzerine «haydi hop» diye oturtuldu. Biz de ötekilerin üzerine çıkıp efe gibi gerildik. 'Olur da düşer' diye, Sezai Ağabey de Hasan'ın yanı sıra yürümeye başladı. Derken, önümüzde bir zurna sesi duyuldu; davulcu, tokmağını iz bırakmış yere «güm güm» vuruyordu. Köyü böylece ağır ağır dolandık. Döndüğümüzde mevlut bitmiş, büyükler de çocuklarla birlikte avluya toplaşmışlardı.

Bizi görünce, yola çıkmış birkaç çocuk, önemli bir iş yaparcasına:

— Geliyorlar!

— Geliyorlar! diye bağrışarak avlu kapısına koşuştular.

Biz inince, atların daha teri kurumadan, ikinci bir çığlık duyuldu:

— Geliyorlar!

— Geliyorlar!

Bu sefer gelenler, elinde ünlü sünnet çantasıyla Niyazi, ardında da -ister Nasreddin Hoca'nın çocukluğu de, ister Keloğlan de- çırağı Yelkenkulak. Niyazi, gelir gelmez, kendisini sevimliliğiyle tanıdığımızı hatırlatmak istercesine, hemen yanaklarımızı okşadı, sırtımızı sıvazladı.

— Nasılsınız aslanlar?

Bizim yerimize Nuri karşılık verdi:

— Çakı gibi!

Niyazi, çırağıyla içeri girerken, eli ayağı kesilmiş gibi, kendisini oradaki bir

sedirin üzerine salıvermişti. Babam, kulaklarımıza eğildi:

— Haydin, şimdi bir su döküp gelin bakalım, dedi.

Sonra bizi yeniden durdurarak;

— Bakın bu iş hepimizin başından geçti. Sakın ağlamak falan yok ha, dedi; erkek adam ağlamaz!

Ardımızdan da bıyıklarını burarak gülümsedi, Halimefendi'yle, Hüsnü Biçer'e ve yeni gelen Meddah Amca'ya döndü:

— Buyurun, içeri girelim...

Biz de dediğini yaptık. En önce, kahraman gibi, odada bekleşenlerin arasına ben daldım. Sonra orada beliren Dalkıran ellerimden, Sezai Ağabey de ayaklarımdan tuttular. Göz açıp kapayıncaya kadar sünnetçinin;

— Tamam, oldu bitti... sesini duyuverdim.

— Yaşasın!... diye bağırmışım. Bir

alkış, bir alkış... Ağzımda kocaman bir lokum buldum. Daha onu çiğnemeden, beni karga tulumba yatağa yatırdılar. Ardımdan da Metin'le Hasan... İkisi de bir alkış bir lokumdan sonra yataklarına yatırıldı. Doğrusu, Metin de hiç «Tık» etmemişti. Hasan bile «Bana mısın» demedi.

Artık girenler, çıkanlar... Yastıklarımızın altına paralar koyanlar, üstüne mavi kurdeleli altın takanlar, dolmakalemler, kol saatları... Çeşit çeşit oyuncaklar... Dört yakamız doluvermişti.

Annem de yatışmış, bir soluk almıştı. Sevgi dolu yüzüyle sık sık yanımıza gelip:

— Nasılsınız, iyi misiniz çocuklar? diye soruyordu.

Arada Melek ablayla birlikte konukları ağırlıyorlardı. Hele Hafizanım Teyze. Metin'in başından hiç ayrılmıyordu. Derken, Özlem kocaman bir top ge-

tirdi Hasan'a... Bana da bir dolmakalem... Onun ardından bizim Havva, çekingen çekingen odaya girdi. Kendi işlediği üç tane mendili, gelip yastıklarımızın ucuna bıraktı. Bir ara Hafizanım Teyze de dışarı çıkıp oda iyice boşalınca, Nuri. elinde bir kolonya şişesiyle gelip, benim yatağın yanına ilişti.

Hava kararırken, yemeklerimizi tepsilerle getirdiler. Herkes yeniden Metin'lerin bahçesine, bizim avluya birikmeye başlamıştı. Hüsnü Biçer, dışardaki sofrada Meddah Amca'nın konuşmalarına kahkahalarla gülüyordu... Halimefendi Amca, eline geçirdiği bir bıçakla narın alt dallarını kesiyordu. Babam da geldi, geri geri çekilerek bizim pencerenin yanında bir durup baktı; başını iki yakaya döndürerek inceledikten sonra;

— Tamam, dedi; şimdi iyi görünecek.

Köşedeki üstü kapalı kuyu, biraz

yükseltisi olduğu için, Meddah Amca'ya ayrılmıştı. Meddah Amca kalabalığın yeterince toplandığını anlayınca, oraya sandalyesini yerleştirip üzerine çıktı. Biz de pencerenin yanındaki yataklı sedire yarı uzanarak toplaştık. Meddah Amca, ağzındaki lokmaları bir süre yanaklarını şişire şişire çiğnedikten sonra, kocaman mendilini çıkardı, bir omzuna attı. Tulumbadan bir bardak su doldurttu. İki yudum alıp bardağı usulca duvarın üzerine yerleştirdi. Dudaklarını birkaç kere şaplattı ve gülümseyerek büyüklere, çocuklara doğru döndü; düşünür gibi bakınmaya başladı. Ardından da gözlerini bize çevirerek elini önce göğsüne, çenesine sonra da alnından yukarılara götürüp bir sevgi- saygı gösterisi yaptı. En sonunda anlatmaya koyuldu:

«Evvel zaman içinde kalbur saman içinde... Ben ninemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken... Bir varmış bir yok-

muş... Bir Kastamonuluya, «İstanbul'un taşı toprağı altın...» demişler... O da varmış İstanbul'a. İner inmez de, deniz kıyısında ayağına bir altın torbası dolanmış...»

Burada, Meddah Amca, sesini onun sesine benzeterek;

— «İstanbul'un taşı toprağı altınmış. Get sen de, ayağıma ne dolaşıyorsun?» dedi.

Çocuklar kahkahayı bastı Meddah, her anlattığı kişinin sesini, davranışlarını, onlara benzeterek belirtiyordu. Sözgelişi bir çocuğu mu ağlatacak, yanaklarını şişirip iki avcunun arasına üflüyor, oradan «Viyyak eiii» diye sesler çıkarıyordu. Ya da tellâlın davulunu belirtirken, «Güm güm de güm» diyen bir sesi andırarak başlıyordu:

— **Gel dedi, gevlmem dedi de, gevl dedi, gelmem dedi**

Kastamonulu, bu canlı anlatış için-

de, gözlerimizde canlanıyordu. «İş bulmak için git sen de bir kapıya yapış» dediklerinden, tutkal alıp gidiyor, kendini kocaman konak kapılarına yapıştırıveriyordu. Hikâye bittiğinde, bütün çocuklar, yerlere yatarcasına kahkahalar atıyorlardı; gülmekten kırılmışlardı.

Meddah Amca, yorulmuş gibi, sudan bir iki yudum daha aldıktan sonra, çarşaf gibi mendilini omzundan alıp ağzını ve alnında biriken terleri sildi. Sonra indi, sandıkçısıyla birlikte sandığını açarak Karagöz perdesini kurdu. Ardına, lüks lambasını yerleştirdi. Uzun değnekli, deve derisinden yapılmış kişiciklerini çıkardı. O sırada annemin de bizim ardımızdan, Meddah Amca'yı gözetlemekte olduğunun farkına vardık Biz gülümseyerek bakınca;

— Nasıl, diye sordu; beğendiniz mi?

Hasan, hemen ona sarılmak istercesine atıldı. Sonra duraladı.

— Çok beğendik anneciğim, diye karşılık vermekle yetindi.

— Bir yeriniz acımıyor ya, dedi annem ilgiyle.

— Yok, yok, hayır...

Üçümüz birden, kurulan perdeden yana döndük. Çünkü tef sesiyle birlikte, kelimelerini anlayamadığımız bir türkü yükselmişti oradan. Meddah'la sandıkçısı, sanki on kişi söylermişçesine türküyü sürdürüyorlardı:

«Her neye inan ile baksam olur iş aşikâr,

Kılmış istilâ cihanı hab-ı gaflet perdesi...»

— Ne diyor bunlar, annecim? diye sordum.

Annem, ilgime önce şaşırdı. Sonra;

— Her neye inanarak bakarsan, o iş gün ışığına çıkar, oysa yeryüzünü bilgisizlik perdesi kaplamış divorlar, diyerek, bu eski kelimeleri çevirdi.

Bu sırada, Hacivat perdeye çıkmış:

— **Hay hak, yar bana bir eğlence!** diye bağırıyordu.

Derken, öbür köşeden Karagöz başını uzattı. Tefin «güm» diye ötmesiyle de yere indi. Hacivat'ın ince sesli sorularına, o kalın sesiyle, bilmeden, iğneli iğneli karşılıklar vermeye başladı. O böyle karşılık verdikçe, boyuna tokatları yiyordu:

— Güm, güm...

Ama Karagöz bütün bunlara bana mısın demedikçe, çocuklar kahkahayı basıyordu. Bir ara avluda Özlem'i gördüm. Gülmekten yaşaran gözleriyle dönüp dönüp bize baktı. En sonunda Hacivat;

— **Yıktın perdeyi eyledin viran. Varayım sahibine haber vereyim heman...»** deyince, bir alkıştır sürdü gitti.

Meddah Amca, perdenin ardından çıkarak oralı değilmişçesine, iki yakasına

bakındı. Yüzünü, alnını, ensesini kocaman mendiliyle bir kere daha sildi. Pencerenin kıyısına gelip bize bir;

— Geçmiş olsun çocuklar, dedi; tatlı tatlı gülümsedi.

Sonra sandıkçısıyla birlikte sandığını toplamaya başladı.

Konuklar, yatacakları yerlere dağıldılar Biz de avluya bakan pencereyi kapadık.

■

ÜÇ BEŞ GÜN sonraydı. Camı açınca, ciğerlerimizi tertemiz bir hava dolduruverdi. Kardeşlerimle hemen hayatlığa çıktık. Artık kolayca yürüyebiliyorduk Ben hemen Ötleğen kuşunun yanına gittim Masadan bir bazlama alarak ufalayıp tel kafesinin aralıklarından attım.

— Bugün, yine babama yemek götü-

receğim, Ötleğen kuşu, dedim; ne güzel değil mi?

Ardından kuş, «Peki ben burada mı kalacağım?» der gibi ötünce, artık ona bakmaya dayanamadım.

— Günaydın anneciğim!... diyerek gidip anneme sarıldıktan sonra, kahvaltı masasının başına oturdum.

Bir yandan da, «Bu güzel kuşcağız, böyle kafesin içinde tutuklu olarak durup duruyor. Sonu ne olacak,» diye de düşünüyordum. Derken, Pamuk'un yavrularının oynaşmalarına dalıvermişim. Biri, bulduğu bir ceviz kabuğuyla oynuyor, ceviz «çat» diye oraya buraya çarptıkça da ürkerek sıçrıyor, soluğu avluda alıyordu. Sonra yine koklayarak yanına geliyordu. Annem;

— Biraz daha büyürlerse, bunları konuya komşuya dağıtacağım... dedi.

Ayşe'yle Hasan yaygarayı bastılar:

— Aaaa, olmaz anneciğim...

Ben de;

— Çok maskara şeyler anneciğim, dedim; bunlara nasıl kıyarız? Tostopan burunları, minicik kuyrukları var...

— Ama, dedi annem; bizim Hasan boyuna karınlarını mıncıklayıp duruyor. Sonra şey olacaklar...

— Baksana anneciğim, dedim; bunların tüyleri de ak ama, Pamuk'unkinden daha da parlak. Annem;

— Öyle, deyip yeniden yumuşayarak baktı. Hele şu cevizle oynayan babasına çekmiş olacak, boynunun altında çizgileri var...

O sırada biz de sütlerimizi tabaklara döktük. Yavrulara götürerek onların tatlı tatlı karın doyuruşlarını gözetledik.

Biz böyle onlara bakarken, Metin de yanımıza gelmiş;

— Haydi Nihat, fabrikaya gitmeyecek miydik? diyordu.

Babam, o gün erkenden fabrikaya gittiği için, biz, daha sonraya yetişen yemekleri bekliyorduk. Çıkını alıp araba yolunu tuttuk. Nuri, ovaya gittiğinden, yol boyu hep onun eksikliğini duyuyoruz. Bir kaval sesi ya da kuzuların çıngırakları hep onu hatırlatıyor.

Araba yolunun sonuna varırken, hani o Ötleğen'lerin sesi duyulan hayıtların yanına gelmiştik. Ağustosböcekleri, durup durup, bülbüllerin, Ötleğen'lerin, saksağanların sesini dinliyorlar. İşte burası, bizim ülkemiz. Benim ülkem. Uzaklardan:

— Nihat! Hey, gülegüle! diyor kuşlar. Nihat! Hey! bizi unutmayın...

Silkinerek Metin'e döndüm:

— Bir gün yine şu ormanın içinden geçsek ya...

Metin;

— Ben de, dedi; o yolu çok sevdim. Hele o pınarlı alan... Bana öyle geliyor

ki, orası, sincapların, tavşanların, kuşların kurup yaşadıkları büyükçe kent...

— Neden olmasın, dedim; hepsinin, yuvaları, evleri, pencereleri kovukları bile var. Mantar fenerleri, çiçeklerle döşenmiş yolları, sarmaşıktan salıncakları.. Yeryüzünde, yalnız kendilerinin yaşadığını sanan kimseler elbette aldanıyorlar..

Bu sırada bu cıvıl cıvıl sesleri, gürleyen bir duvar gibi yıkan bir gürültü duyuldu.

— Cooov!

Onun ardından da kayalardan, bağırları delmişçesine yine yankılandı:

— Cıuv! Cıvvvvvv!..

— Avcılar tüfek atıyorlar, dedim; nasıl da kıyıyorlar...

— Bir kere, bana da attırdıydı babam, dedi Metin; tek tüfekti Serçeler kesikten aşağı yuvarlanınca, boyunları bükülmüş gibi gelmişti bana; çok ağla-

mıştım... Bunun üzerine, «Sen avcı olamazsın,» dedi babam.

Böyle böyle konuşarak, fabrikanın önüne gelmiştik. İri yarı Rıfkı Ustay'la Sezai Ağabey, arabalara yüklenecek keresteleri ölçüp biçiyorlardı. Babam, çınarın gövdesine dayanmış, sessiz bir mavilik içinde gökle birleşen denizi gözetliyordu. Bize gülümseyerek seslendi:

— Gelin bakalım çocuklar... Demek buralara kadar yürüyebiliyorsunuz artık. Nasıl iyisiniz ya.

Metin'in yanakları hafifçe pembeleşti, gözlerini çınarların yerde uzanan köklerine doğru indirdi. Ben;

— Ohooo baba, dedim; istesek koşabiliyoruz bile...

Çıkını bıraktım. Babam, yeniden gözlerini denize çevirerek;

— İsterseniz deniz kıyısına gidebilirsiniz öylevse. dedi; ama birkaç gün yüzmeyeceksiniz...

Anlamışçasına gözlerimi yumdum açtım.

Eski duvarlardan atlayarak aşağılara inmeye başladık.

— Yüzmesini unutmuş olmayalım, dedi Metin..

— Sanırım, yüzme unutulmaz, dedim ben; ama babama söz verdik.

— Onun için söylemedim, dedi Metin; elbette...

Güvercin mağaraları, pırıl pırıl kumlar, denizyıldızları, güneş, çakıl taşları, şıkır şıkır oynayan dalgalar, birkaç yıl önceki o sonsuz türküyü uğultularıyla, sessiz çalkantısı ve durakları, yükselmeleriyle, yeniden kulaklarıma getiriverdi.

Bu sefer türkü, denizin derinlerinden geliyor gibiydi. Sesler, suların içindeymişizcesine duyuluyor; sanki peri kızlarının, ormanın fısıltıları, Ötleğen

kuşlarının, sesleri de onunla birlikte işitiliyordu.

Baktım, Metin yine saraylar, köprüler, havuzlar yapıyor.

— Aaa, bak Kikilikiler yine burada.. dedim.

Metin;

— Karıncalar var ama. şimdi de balıkçılar yok, dedi; Nuri de yok...

— Nuri olsaydı. çok geçmeden. saraylarını. kalelerini bozacaktı ama...

Metin gülümsedi;

— Keşke, dedi; olsaydı...

Ben de «Evet olsaydı. keşke,» dive geçirdim içimden. Yerden yassı. kaypak bir çakıl taşı aldım. Savurup sularda sektirdim. Gittikçe uzaklara doğru küçülen halkalar bırakarak suyu birkaç yerinden noktaladı... Sıçradı sıçradı... Gitti, ta derinlere gömülüverdi...

BİTTİ